İSTANBULUM

53

Annemin Gül Bahçeleri ve Yakacık

Handan Öztürk

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti

heyamola yayınları

YAKACIK: ANNEMİN GÜL BAHÇELERİ

Handan Öztürk

Heyamola Yayınları - 2010

Handan Öztürk

Tunceli'de doğdu.

İstanbul Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. İsviçre'de belgesel film çalışmalarına başladı. Bir dizi, belgesel film ve Benim ve Roz'un Sonbaharı adlı sinema filmini yapıp yönetti.

Romanları; Yalnız Bebekler (İletişim Yayınları), Mor Tecavüz (Gala Yayıncılık), Doğu'nun Çıplak Kadınları (Dünya Yayıncılık) ve Arumi'nin Rüzgargülü (Doğan Yayınları) adlı dört romanı yayınlandı.

Annem gül bahçelerini ben ilkokuldayken yitirdi. Üniversiteye başladığımdaysa güllere olan hasreti bitti. Yitiriliş sürecini Bingöl'de yaşadık. Doğanın binbir çeşitli oyunlarıyla olağanüstü bir görsellik sunduğu, adını dağların ululuğuna saklanmış binlerce krater gölünden aldığı Bingöl'de gül bahçelerini yitirmek kulağa tuhaf gelebilir. Hele yıllar 1970'lerse... Yani bahçelerin sitelere kurban gitmediği, Türkiye'nin açık bir inşaat alanına dönmediği yıllar. Aksine her kadının penceresine, balkonuna varsa bahçesine güller, begonyalar, küpeliler, karanfiller ektiği, her gün gezmesinden sonra saksıya, bahçeye dikilecek yeni fidelerle eve dönüldüğü yıllar...

Bu söylediklerimden gül bahçesinin Bingöl'de olduğu anlamı çıkmasın. Çünkü bahçelerin birincisi Dersim'deydi. Aslında tarihi gerçekler üzerinden tanımları seçme titizliğini gösterirsek Bingöl de eskiden Dersim sınırları içinde bir yerdi. İkincisiyse bahçeyse Yakacık'ta!

Tahmin ettiğiniz gibi bu hikaye Dersim'de başlayıp Yakacık'ta bitecek!

Güzelliği dillere destan olan annemin takma adı Kibar. Bu lakabı sanıyorum dedemden ona miras kalmış. Annemin "Kibar"lık lakabı birkaç farklı özelliğinden geliyor. Birincisi dediğim gibi çevrenin en güzel kadını. Yedi kez kaçırmaya yeltenmişler, sekizincide o babamla sözleşerek kaçmış. Kaçtıkları gece müthiş bir sağanak yağmur var. Dayımla son görüşmemizde bu kaçma işini biraz daha kurcaladığımda, başını kendisi çektiği bir grubun annemlerin peşine düştüğünü bir tufana dönüşen yağmurdan ötürü onları aramayı yanda kesmek zorunda kaldıklarını itiraf etmişti. Annem ile babam geceyi nehir kenarında bir mağarada geçirmişler. Sabahın ilk ışıklarıyla da salla

karşıya geçmişler. Benim ve Roz'un Sonbaharı filmindeki tüllerle ve güllerle süslü sal onların bu anısından esinlenme...

Annemin ikinci önemli özelliğiyse babasının Amerikalı olmasıydı... Gerçek bir Amerikalı değil, ama eş dost öyle çağırıyordu. Çünkü Dilo dedem uzun yıllar Amerika'da yaşadıktan sonra tekrar memlekete dönünce çevresi de ona bu lakabı uygun görmüştü. Onun Ohio'dan bir takım nezaket kurallarını da birilikte getirdiğini tahmin etmek için fazla düşünmeye gerek yok. Oldukça nazik ve titiz olarak anılması da bu yüzden olmalı!

Üçüncüsü; Annem gerçekten de çok kibar ve gururlu bir kadındı. Babamla kavgalarında asla ilk barışan taraf olmadığını çok iyi hatırlayorum. Annemin bu gururuna alışmış olan babam, onun için yazdığı şiirlerle, ayaküstü ona yakıştırdığı manilerle aralarındaki küslüğü yumuşatmaya çalışırdı. Babamın da ara ara yazdığını biliyorum. En etkili şiiri, sınırda yedek subayken çektirdiği resmin arkasına yazdığı bir şiirdi. Okuma zevkimizi hepimiz ondan aldık. Çünkü her akşam eve üç gazete, mutlaka yeni alınmış bir kitapla dönerdi. Nobel ödüllü kitaplarıysa asla kaçırmazdı. İlkokuldayken klasikleri, ortaokuldayken başta Hayat Ansiklopedisi olmak üzere bir kaç ansiklopediyi devirdim. Daha lisedeyken de Marksizim ve felsefe okumalarına başladım. Bunu yeğenlerime anlattığımda abarttığımı söyleyerek inanmıyorlar. Babamın Köy Enstitüleri'nin bilgiye, okumaya, gelişmeye doymayan ruhunu bize çok iyi aşılamış olduğunu her geçen gün daha iyi anlıyorum.

Neyse, yine anneme ve kibarlığına ve gül bahçelerine dönersek; saniyorum anneannem, Dilo dedemin dönerken birlikte getirdiği Amerikan kültüründen önemli ölçüde nasibini almış olmalı ki, kızını farklı yetiştirmeye çalışmış. Kısacası annemin kibarlığının Batı'dan, gurur genininse Dersimli'likten geldiği kesin. Yani bu: "Kibar" lakabının arkasında Dilo dedeme ilişkin oldukça ilginç anekdotlar var. Mesela herkes Amerikan döneminde sükse yapan araç gereçlerle dönerken bizimki bir bağ gül fidesi ve bir küp çil çil altınla dönüyor. Gülleri köyün en güzel yerine, küçük bir vadide gümüşi kıvrımlarla akan bir dere kenarına ekiyor. Karşısındaysa, köyün Ermeniler'den kaldığı söylenen ve masal kitaplarındaki resimleri andıran ve sürekli şarıl şarıl su seslerinin ve un öğütme taşının yarattığı kendine özgü melodiyi yayan su değirmeni var. Bir tarafta kapkırmızı gül bahçeleri, öte taraftaysa bu şirin değirmenle ortada da nehrin geçtiği manzarasıyla insanı hemen avlayan o klasik pastoral görüntü, benim de hayatımın büyülü mekânlarının başında gelir.

Dedem çil çil altınlarını kısa sürede sağa sola kaptınyor. Annemse kan kırmızısı, amber kokulu gül bahçelerini dayımın dahil olduğu bir kan davasına...

Dedem motorlu araçların olmadığı bir dönemde Harputlu Ermeni dostlarına takılarak ta Ohio'ya kadar gitmiş. İskenderun'dan yola çıkan bir gemiyle, aylarca süren uzun bir yolculuk yapmışlar. Orada uzun yıllar kaldıktan sonra günün birinde tekrar memlekete dönmüş. Döndükten sonra çeşme başında kadınlar, ona İngilizce şarkılar söyletip eğlenirlermiş.

Dilo dedemin seyyahlığı, maceraperestliği kadar saflığı da çok meşhur. Arumi'nin Rüzgargülü adlı romanımdaki Arumi, Dilo dedemden esinlenme, onun maceraperestliğinden...

Sanıyorum kardeşler arasında en çok onun ruhunu ben ve şu anda Almanya'da yaşayan Atila ağabeyim taşıyoruz. Çünkü bu ağabeyim, daha Anadolu'nun en küçük kentlerinden biri olan Bingöl'deyken bile Türkiye çapında katılmadığı etkinlik ve gitmediği gezi kalmamış, sonunda daha genç bir lise öğrencisiyken Türkiye kayak birincisi falan olmayı başarmışti. Kupaları hala evinde durur.

Ama Dilo dedemin ruhu, yaşamı yolculuğa dönüştüren bana çok daha fazla bulaşmış olmalı!

Aslında baba tarafırın da uzun bir yol hikayesi var. Selahattin Eyyübi'ye dayanan bir soy ağacı üzerinden Suriye'den çıkış, Horasan üzerinden Ahmet Yesevi tekkesine dahil oluş ve Timur istilalarından sonra Anadolu'ya geçiş hattı üzerinden upuzun, mağrur ve maceraperest bir başka gen daha söz konusu. Genetik karakterimizi düşündüğümde bazen yerinden kıpırdamayan ağabeylerimin bu statükoculuğu karşısında gezgin dedelerine bir ihanet çizgisi içinde olduklarını düşünmeden edemiyorum.

Yine neyse...

Dilo dedem geç evlendiği için olsa gerek, annem daha doğmadan yani anneannem ona hamileyken ölmüş. Annem babasını hiç görmeden tek çocuk olarak doğmuş. Babam çoğu zaman anneme takılarak, Dilo babasının aslında Amerika'da birçok çocuğu olabileceği ihtimalinden söz edip, onu hayal kurmaya sevk ederdi. Bizden birine hafif benzeyen Amerikalı birileri televizyona çıktığında birimizden biri anneme; " Fatoş bak, Amerikalı kardeşin çıkmış" diye takılırdık. Yavuz ağabeyim hariç ben, ablam ve Atila ağabeyim kızıl, Erdal ve Kenan ağabeyimse

sarışın kumral olduğu göz önüne alınırsa, bu espri kaçınılmaz olarak sık sık yapılırdı. Hele Atila ağabeyime benzeyen Nick Nolte çıktığında çığlık çığlığa onu çağırırdık. Televizyon yeni, zaman Amerikan dizileri zamanı....

At sırtından başlayan serüveni, İskenderun Limanı'ndan aylarca süren bir yolculuktan sonra Amerika'ya uzanan Dilo dedemin yaptırdığı ev de küçük bir konak gibiydi. Ben boyumu aşan kilden yapılmış silolu ambarlarını hayal meyal anımsıyorum. Ama gül bahçelerinin tepesindeki Ermeni yapısı iki katlı verandalı evin İsviçre'yi anımsatan manzarasını unutabileceğimi hiç sanmıyorum. Evin hemen önünden başlayan uçurumdan sonra ortasından dere geçen küçük bir vadi, karşısında uçsuz bucaksız yumuşak kıvrımlı tepelik bir alan, bu tepelerin biraz daha görkemlileşerek dağlara dönüştüğü sağ tarafta Peri Suyu'nun yarattığı görkemli bir kanyon...

Dilo dedemin evi Ermeni dostlarımızın tam ortasındaydı. Aslında onun Ermeni kökenli olduğuna dair önemli ipuçları da yok değil. Dilo dedemi başlı başına bir araştırma konusu yapmam gerektiren çok enteresan özellikleri var velhasıl.

Biz gelelim yine anneme ve gül bahçelerine...

Annem evlenince arsalarının çoğunu, o zaman ki gelenekler gereği, daha sonra doğan erkek kardeşine bırakıyor. Sadece, babamın babası Kali dedemin baskısıyla birkaç tarlayı alıyor.

Bir gün okuldan döndüğümde çökmüş, zaten bilincinde olmadığı için hiçbir zaman silaha dönüştürmediği, neredeyse bir sakatlık olarak gördüğü güzelliği sinmiş, bir enkaz gibi yatağa çakılıp kalan annemle karşılaşmıştım. Konuşmalardan dayımın, girdiği kan davası nedeniyle bir gecede gül bahçesi ve ev de dahil bütün varını yoğunu satıp göçmüş olduğunu anladım.

Gül bahçelerinin kaşla göz arasında satılması annemin ilk travmasıydı sanıyorum. Ya da benim tanıklığımdaki ilk travma. Hastalandığını hatırlıyorum. Onun gül gördüğü yerde mahzun, küskün başını çevirip uzaklaştığını her izleyişimde, çocukken çok sevdiğim dayıma öfke duymadan kendimi alamazdım.

Bu ani satış, annem için gül bahçelerini yitirilişin travması olarak aile tarihine geçti. Annem artık ne evden, ne öteki arsalardan çok fazla söz ediyordu. Sadece: "Babamın gül bahçeleri..." diyerek, iki gözü iki çeşme durmaksızın ağlıyordu. Yahya Kemal Beyatlı'nın Rindlerin

Ölümü adlı şiirindeki gibi Hafız'ın kabri üstündeki tek bir gül üzerinde geceden tan yeri ağarana kadar ağlayan bülbül gibi durmadan ağlıyor, ağlıyor, ağlıyordu...

Belki de bu nedenle Yahya Kemal Beyatlı'nın Rindlerin Ölümü adlı şiiri beni hala çok etkiler. Sanki annemin bu hikayesinin metaforik karşılığı gibi gelir.

Rindlerin Ölümü

Hafız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış;
Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle,
Gece, bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış
Eski Şiraz'ı hayal ettiren ahengiyle.
Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde;
Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar, her gece bir bülbül öter.

Sanıyorum annem, boylu boyunca uzanıp kafasını güllerin aluna sokup onları kokladıkça, yüzünü görmenin bile nasip olmadığı babasını anımsamış, babasını, yaşadığı hayatı ve detaylarını hiçbir zaman öğrenemeyeceği Amerika serüvenini o gül bahçesiyle özdeşleştirmişti. Güllerin kokusuyla birlikte baba kokusunu da içine çekiyordu. Dilo Dedenin gül bahçeleri üzerine aile içi yapılan aforizmalar, metaforların müsebbibi de tabii ki yine annemin bu meşhur gözyaşları...

Gül bahçelerinde ben de annem gibi çayıra yatıp başımı salkım salkım açan güllerin altına soktum. Ayaklarımın altından akan derenin şırıltısını, kenarında tatlı tatlı dönen su değirmeninin sesini dinleyip; orada değirmencinin gezmeye gelen şehirli küçük kıza iltimas olarak yaptığı tuzsuz çörekleri yedim. Gül bahçesinin tepesindeki ulu ceviz ağacından düşen cevizleri toplayıp taşla kırıp elimi dudaklarımı boyasına buladım. Dudaklarıma vahşi bir çekicilik kazandırdığını ilk kez gül bahçesindeki bu ağacın cevizleriyle keşfettim. Annemin travmaları üzerinden kendime mal ettiğim bu duyarlılıklar ve anılarla yıllar sonra ben de annem gibi tekrar Yakacık'ta yeniden buluştum. Gül bahçelerinin, ulu dut, ceviz, ıhlamur ağaçlarının, sahipsiz meyve bahçelerinin sanp sarmaladığı Yakacık'ta...

Gül bahçelerinin annemde ve onun üzerinde bende yarattığı travmaların iyileşmesi ya da mutlu sonla bitmesi için, hikayenin bir felaketle daha ivme kazanması gerekiyordu.

Bu felaketin adı meşhur Bingöl depremi oldu.

Yüzlerce kişinin ölümüne yol açan Bingöl depremi birçok kişi gibi bizim hayatımızı bir anda alt üst etmişti. Oturduğumuz ev, bütün vanmız yoğumuzun üzerine çökmüştü. İran halıları, Kütahya, Çin porselenleri, berjer koltuklar, tonet sandalyelerden hiçbir eser kalmamıştı.

Birkaç yatak, bir ceviz büfe ve bir iki Isparta halısı ve resim yeteneği yavaş yavaş ün yapan Kenan ağabeyimin yaptığı birkaç tablosu dışında her şeyimizi bir anda yitirmiştik. Yavuz Ağabeyimin İstanbul Hukuk Fakültesi'nde okuyor olması, Erdal ağabeyimin de Yıldız Teknik Üniversitesi'nde mühendislik eğitimine başlayacak olması nedeniyle babam bir gecede göç karan aldı. İlköğretim müdürlüğü yaptığı Bingöl'den naklini isteyince soluğu İstanbul'da aldık.

İstanbul'a ilk adımımı, daha önce İstanbul Kadın Öyküleri kitabında yer alan öykümde de anlattığım gibi büyük bir korku ve yalnızlık duygusuyla attım. Bu yoğun duygularımı bir kez daha anlatmak yerine kendimce oldukça samimi bulduğum bu öykümü kitabın sonuna eklemeyi daha doğru buldum.

Babam, Yavuz ağabeyimin Gülsuyu'nda tuttuğunu evi görünce çılgına dönmüş alelacele ev aranarak Gayrettepe'de bir sitede ev bulunmuş ve oraya yerleşmiştik. Oysa arkada çok güzel bir bahçesi olan o ilk evimizi ben çok sevmiştim. Seçkinci eğilimi çok güçlü olan babam beni de Mecidiyeköy Lisesi'ne yazdırmıştı. Ayrıca okul müdür yardımcılarından birinin yine onun Köy Enstitüsü'nden arkadaşı olması da bu seçimde önemli rol oynamıştı. Oturduğumuz apartmanda Selda Bağcan'ın kız kardeşi de oturuyordu. Selda Bağcan da bu nedenle sık sık kardeşini ziyarete geliyordu. İstanbul'a gelir gelmez ünlü biriyle bu denli yakın olmak, bende daha ilk anda İstanbul'u kalbinden ele geçirmişim duygusu uyandırıyordu. Selda Bağcan, deprem sonrası bir süre sığındığımız amcamın evinde yaşadığımız sıralarda mahpushane türküsüyle ilk çıkışını yapmıştı:

Mapushane İçinde Mermerden Direk

Mapushane İçinde Yanıyor Gazlar
Bayramdan Bayrama (Da A Canım) Çalınır Sazlar
Kiminin Annesi Ağlar Kimine Kızlar

Böyle De Düştüm Zindana Yanar Yanar Ağlarım

Demir De Parmaklıktan (A Canım) Bakar Döner Ağlar.

Mapushane İçinde Mermerden Direk
Kimimiz On beşlik (A Canım) Kimimiz Kürek
İdam Cezasına Dayanmaz Yürek

Böyle De Düştüm Zindana Yanar Yanar Ağlarım
Demir De Parmaklıktan (A Canım) Bakar Döner Ağlar

Ortalığı inleten bu trajik türkü her şeyini yitiren darmadağınık olan ailemizin dramıyla bire bir örtüşmemesine rağmen trajik olması, kendimizi bu türküyle özdeşleştirmemize yetiyordu.

İstanbul'a gelir gelmez Selda Bağcan'la görünürlük düzeyinde olsa bile bu denli yakın olmanın yarattığı bu baş dönmesi, o dönemde meşhur olan Beyaz Kelebekler'in de bir biçimde hayatıma girmesiyle tam bir sarhoşluğa dönüşmüştü. Bu yakınlık, Beyaz Kelebekler'in kadın üyesinin, bizim sınıfın tam çaprazındaki apartmanda oturması ve sepetle aşağıdaki bakkaldan sipariş istedikçe görünmesiyle sınırlı olsa da... Ama sonraları onların ve başka ünlü sanatçıların avukatları olarak Zeynep yengem, Yavuz ağabeyimle evlenerek aileye katılacaktı. İstanbul'a yeni gelmiş taşralı yeni yetme bir genç kız için bunlar o dönemde inanılmaz havalı durumlardı.

İstanbul'un tam göbeğinde yaşadığımı hissetmesine hissediyor, ama araba tuttuğu için bir duraklık mesafede bile midem bulandığı için motorlu taşıta binemiyordum. Trafiğin gürültüsü, korna sesleri başımı dōndürüyor, midemi bulandınyor ve inip kusmak zorunda kalıyordum. Bedenim İstanbul'un kaotik yapısına uyum sağlamakta bilincimden daha ağır davranıyor ve beni zorluyordu. Maalesef bu sendrom yıllar sonra tekrar nüksedecekti. Bugün eğer Sıraselviler, Eminönü, Şişli, Mecidiyeköy gibi trafiğin, kalabalığın tavan yaptığı yerlerden geçmek zorunda kalirsam yine aynı baş dönmesi ve mide bulantısını duymaktan kendimi alamıyorum. Sanıyorum Bingöl, Tunceli ve İsviçre'nin birbirini andıran güzel doğası sinsice bedenimi çelerek beni sonsuza kadar kendisine tabi kılmayı başardı.

Bedenimin direncine rağmen İstanbul'un ışıltılı ipuçlarını belli belirsiz yakalasam da, esas olarak depremin ağır travmasının altında ailece çökmüş durumdaydık. Ben, site hayatında kendimi kapana kısılmış hissediyor, bütün gün Barış Manço'nun "Dağlar Dağlar" şarkısını dinleyerek kendime metaforik bir dünya yaratmaya çalışıyordum.

Dağlar dağlar

Kurban olam yol ver geçem
Sevdiğimi son bir olsun
Yakından görem

Kuşlar uçmaz güller soldu
Yüce dağlar hayal oldu
Belli ki gittiğin yerde
Kara haber var...
Dağlar dağlar
Kurban olam yol ver geçem
Sevdiğimi son bir olsun
Yakından görem

Deprem nedeniyle aniden kopmak zorunda kaldığım mekânın özlemiyle, sesim çıktığı kadar bağırarak Banış Manço'ya eşlik ediyordum. Annemse kendi odasında derin bir sessizliğe gömülmüş, yataktan ender kalkabiliyordu. Sanıyorum o dönem menepoz da geçiriyor, bu da hala atlatamadığı travmalarını ikiye katlıyordu. Ablam Ankara Kız Teknik Yüksek Okulu'na başladığı için evin bütün sorumluluğunu ben yüklenmek zorunda kalmış, annemin boşluğunu doldurmaya çalışıyordum. Ufku karlı dağlara açılan mekânlardan sonra görüş alanı karşı duvar ve pencereyle sınırlı olan site hayatına sıkışıp kalmanın yarattığı bir ruh haliyle, İstanbul hayatına acemi bir biçimde katılmayı da ret eden annem ve babamın bu tavrını kendimce zaman zaman delmeye çalışıyordum. Annemi tiyatroya, konserlere sürüklüyordum. Gittiğimiz ilk tiyatroyu oyununun hangisi olduğunu hatırlamıyorum ama Kenterler Tiyatrosu'na gittiğimizi çok iyi hatırlıyorum. Sonra salonun adını hatırlamadığım ama Semiha ve Zeliha Berksoy'ların birlikte Şişli'deki bir salonda oynadığı o muhteşem Keşanlı Ali Destanı'na götürmüştüm annemi.

Daha sonra sıkı bir dost olma şansına eriştiğim Semiha Berksoy'u ilk orda görmüştüm. Yıllar sonra dost olacağımızı ve şu anda evimde asılı olan portremi yapacağını hayal etmek bir yana, onunla kurduğum bu oyuncu-izleyici ilişkisi bile beni oldukça heyecanlandırmıştı.

O dönemde en büyük acıyı babamın çektiğini hissediyordum. Bingöl protokol çevresinde önemli bir yeri varken, birden bire sıradan birine dönüşmenin getirdiği sarsıntı, üç üniversite öğrencisi ve bir de beni lisede okutuyor olmanın yüklediği ağır ekonomik sorumluluk altında eziliyordu. Anadolu illerindeki valinin, askerlerin, eğitimcilerin bir koloni halinde yan yana yaşadığı lojman ailelerinden biriydik. En fazla iki katlı olan lojmanların birbirinden güzel bahçeleri, geniş oyun alanları ve doğaya dönük pencereleri vardı. Dışanı bakıldığında

komşunun yatak odasıyla burun buruna geldiğimiz İstanbul'daki yaşam tarzının hayatımda yeni bir dönem açtığını bilmesine biliyor, ama bunun oldukça pahallı bir bedel olduğu duygusundan kurtulamıyordum.

İstanbul öncesinde her şeyi tonla, tenekeyle, çuvalla ya da küple alan babamın, kiloyla soğan almaya başlaması bizde modern hayata karışmaya başladığımız algısı yerine, kiloyla alış veriş yapmak zorunda kalan yoksul aile trajedisi olarak yansıyordu. Bu durum karşısında babamın sık sık gözlerinin yaşarması yaşadığımız çöküşün simgesiydi sanki. O nedenle Yaprak Dökümü Romanı (ama romanı, dizisi asla değil) bana, Gayrettepe'nin o sıkış sıkış sitesinin çevresindeki modern hayata ayak uydurmak için herkesin kendine göre sancı çektiği birinci yoksullaşma dönemimizi çağnıştınr.

Ama çok geçmeden babam da bu kıç kıça site hayatına fazla dayanamamış olmalı ki, bir anda kendimizi Fatih'te, Eyüpten Eminönü'ne kadar uzanan, müthiş bir Haliç manzarasına sahip evimizde bulduk. Yeni evimiz yitirdiğimiz ufkumuzu açmaya çalışsa da Fatih'in daracık sokakları, kapalı hayatı ve geleneksel sosyal yapısı sanıyorum babamda var olan yabancılaşmayı azaltmak yerine, dipten dibe körüklemeye devam ediyordu. Çünkü bir gün okuldan eve döndüğümde yine taşınma planları yapılıyordu.

Hedef Yakacık...

Adını duyduğum zaman moralimin bozulduğunu çok iyi anımsıyorum. Çünkü daha yeni yeni Taksim ve Beyoğlu, Yenikapı, Eminönü'yle tanıştığım, İstanbul hayatına dahil olmaya başladığım dönemlerdi. Hasan amcam master için gittiği Milliyetçi Çin'den dönmüş, bizi hızla sosyalleştirmek için kolları sıvamıştı. Ben kendimi bildim bileli bizimle yaşadığından ağabeyim olduğunu sandığım ve ancak ortaokuldayken amcam olduğunu bilincine vardığım Hasan amcamın bu İstanbul'u fethetme atılimlarından gerçi benden çok ablam payını alıyordu. O dönemlerde Ankara Kız Teknik Yüksek Okulu'nda okuyan ablam Melek, eve bir saraylı gibi en az beş on arkadaşıyla tatile geliyordu. Annemin onları mucizevi bir başanıyla ağırladığını şimdi daha iyi anlıyorum. Hukuk öğrencisi olan Yavuz ağabeyse durmadan İranlı arkadaşlarını getiriyordu. İran aristokrat ailelerinin öğrenci oğullarını...

O dönem aynı zamanda İran'ın zengin ailelerinin çocuklarını İstanbul'a göndermeyi tercih ettikleri bir dönemdi. Bundan ötürü İstanbullu kızlar arasındaysa İranlılarla evlenme modası çok yaygındı. Hatta

babam onlardan bir kaçına kız istemeye gitmişti. Ablamın ve benim solcu yanımız olmasa biz de İran'a gelin gidebilirdik gibi geliyor bana.

Solculuk önceliklerimiz bizi çevremizdeki yaşıtlardan farklı kılıyordu. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde okuyan Erdal ağabeyimse gruplar halinde devrimci arkadaşlarını getiriyordu. Bu arada babamı da işin içine katarsak evde hiç kimsenin fraksiyonu birbirine uymuyordu, Ablam Kıvılcım'ın, ağabeylerimden biri Dev Genç'in, biri Halkın Kurtuluşu biri de Doğu Ocakları'nın, babamsa TİP'in etkisindeydi. Annem de ben nereye götürürsem oraya geliyordu. Ben belki de yaş olarak Erdal'a yakın olduğumdan onun devrimci çevresini kendime daha yakın bulmuş ve onun gibi Halkın Yolu fraksiyonuna dahil olmaya başlamıştım. Velhasıl, Haliç'e bakan küçük apartman dairesinde kozmopolit karakterli geniş İtalyan aileleri gibi yaşıyorduk.

Nefis bir Haliç görüntüsü üstünde Kasımpaşa ve Beyoğlu'na bakan balkonda artık şen şakrak kahkahalarımız yükseliyordu. Haliç tersanesinde biten gemilerin şampanya patlatarak Haliç'e indirilmesi törenleriyse, balkonun en önemli görsel malzemesini oluşturuyordu. Araya giren siyasi tartışmalar kahkahaların, İstanbul hayatı heyecanının hızını yer yer kesiyordu. Şimdi anlıyorum ki annem balkonu bize bırakmış, kendi hayal kınklikları ve sorunlarıyla baş başa kalmak için salondaki kanepeyi seçmişti. Kendi elleriyle yetiştirdiği ve bütün salonu dolaşan sarmaşık altında fırsat buldukça uyuyor, her halde zorla koptuğu mekânları özlüyordu. Hasan amcamsa bütün hızıyla, uçlardaki siyasi eğilimimize Beyoğlu'nun sihirli değneğiyle dokunuyor, onlara İstanbulluk ve zarafet katmaya çalışıyordu.

Evimiz sanki soyut bir mekânda asılı bulunan ama tüm İstanbul'u kucaklayan bu balkonla sınırlıydı o günlerde... Balkon hariç evin öteki birimleri ve mahalleyle kaynaşma konusunda hepimizin gösterdiği direnç bizi İstanbul'un Boğazına, Taksim'e, Sultanahmet'e, Yenikapı'ya itiyordu.

Fatih semtine dair önyargının bu denli gelişmediği dönemlerdi. Belki de Fatih o zaman şu an ki karakterine doğru yeni yeni yol alıyordu. Bunu saptayamayacak kadar Fatih'e, Fatih'in mistik yapısına uzaktık ve dahil olmayı da aklımızdan dahi geçirmiyorduk. Zira o zamanki bakış açımız, her taşı gelenek kokan Fatih'le aramıza sınır koymak için yetiyordu. Ailece yüzümüzün moderniteye ve sosyalizme dönük olmanın getirdiği hazır bir yargıyla Fatih'in sokaklarını sadece eve giderken kat etmemiz gereken yollar olarak görüyorduk. Ama bugün Fatih'le kurmayı beceremediğimiz bu duygusal ilişkiyi kaçınılmış bir fırsat olarak görüyor ve sık sık uğrayıp saatlerce süren serseri

yürüyüşlerimi yapmaktan kendimi alamıyorum. Son gittiğimde öylesine kendimi kaybetmiş olmalıyım ki; bu kez de evin yerini bulamadım. "Fatih, onu yok saydığımız günlerin öcünü aldı" diye düşünmeden edemedim.

Velhasıl, Anadolu yakasının bilmem neresinde olan "Yakacık" kelimesi beni yeni yeni dahil olmaya başladığım İstanbul'dan ayıracağını düşünüyor ve bunalıyordum. Bu ikinci ani kopuş karşısında geriliyordum. Üstelik o dönemlerde Aksaray'da kurulan devrimci öğrenci derneklerinin yavaş yavaş müdavimi olmaya, öteki müdavimlerle duygusal yakınlaşmalara başlamıştım.

İstanbul'un bana sunduğu ve benim de yavaş yavaş içine sızmayı başardığım bu iki eksendeki hayatın keyifli ritmini yakalamak üzereyken, yine göç etme zamanı gelip çatmıştı.

Yakacık'a eşya kamyonuyla birlikte gittiğimi hatırlıyorum. Küçük bir kamyona sığan, depremden sonra acele oradan buradan özensizce alınmış birkaç parça eşyayla birlikte uzunca süren bir yolculuktan sonra, evlerin giderek seyrekleştiği, ağaçların, bahçelerin arttığı, bomboş tarlaların uzandığı bir Mekâna doğru yol aldığımızı görünce bir köye gideceğimizi düşünmeye başlamıştım.

Ankara asfaltından Soğanlı'ya girdiğimizi hatırlıyorum. Neredeyse beş on çiftlik evi, ne olduğunu hatırlamadığım küçük bir iki resmi yapıdan sonra bomboş bir alana gelince babam "yaklaştık" dediğinde başımdan aşağıya iyiden iyiye soğuk terler dökülüyordu.

Ancak meydana daha girmeden sağdaki görkemli bahçeyi ve içindeki binayı görünce küçük bir yanılma payımın olduğunu düşünüp sevindiğimi hatırlıyorum.

Bu görkemli Bina ünlü Yakacık Sanatoryumu'ydu. Ünlü Yakacık Mektupları'nı yazan Mahmut Yesari, Nazım Hikmet, Rıfat Ilgaz -ki burada karşılaşıp tanışmışlardır- Ümit Yaşar Oğuzcan, Nedret Selçuker başta olmak üzere bir çok sanatçının tedavi gördüğü ve çoğunun da burada öldüğü meşhur sanatoryum... Yakacık Sanatoryumu daha sonra Demiryolları İşletmesi Hastanesi oldu. Şimdi de Yakacık Kadın Doğum Hastanesi olarak hizmet veriyor. Bahçesindeki görkemli çam ağaçları ve çim alanlarıyla karşılaşmak korkularımı yatıştıran bir vaha etkisi yapmıştı.

Daha sonra Yakacıklı günlerimizde koca bir koru olan bahçesini keşfettiğim ve orada kendi başıma yürüyüşler yaptığım, uçsuz

bucaksız bahçeyi geçtikten sonra meydana girdiğimizde neredeyse İstanbul'a geldiğimden beri karşılaştığım en büyük Çınaraltı Meydanı'ıyla burun buruna gelmiştik. Yakacık'ın muhteşem Çınaraltı-Ayazma kültürünün başlangıç noktası olduğundan bihaber olmama rağmen, yol boyunca duyduğum endişeler yavaş yavaş ihtiyatı elden bırakmayan bir mutluluğa dönüşmüştü.

Yaklaşık 700 yıllık olduğu söylenen bu ulu çınarlar koca meydanı adeta bir asma gibi kuşatmıştı. Dibinde koca bir çay bahçesi vardı. İkizlerin camekanlı lokantası bu geleneksel çay bahçesinin içinde sırça köşk gibi duruyordu. Çınar altındaki kahveler yer yer tonet ve klasik tahta kahve sandalyelerinden ve masalarından oluşuyordu. Neredeyse kapalı alanları hiç yok gibiydi. Ya da ben öyle hatırlıyorum. Kalacağımız lojman bu Çınaraltı Meydanı'nın tam dibindeydi.

Babam, Hatice Hallim Abbas Yetiştirme Yurdu'na müdür olarak atanmıştı.

İçeri girene kadar taşındığımız yerin Mısır Valisi Halim Abbas'ın kanısına bıraktığı ve kansının da kimsesiz çocuklara bağışladığı köşkü olduğunu bilmiyordum bile...

Köşkü kansı Prenses Hatice Hanım'a miras olarak bırakan Mısır prensi Abbas Halim Paşa, 1866'da Kahire'de doğuyor. Aynı zamanda Osmanlı Sadrazamı Sait halim Paşa'nın kardeşi... Öğrenimini İsviçre'de yaptıktan sonra 31 Ocak 1895'te Mısır Hidivlerinden Tevfik Paşa'nın kızı olan Prenses Hatice ile evleniyor. Vicdan, Kerime, Emine, Tevfike, Nimetullah ve Zeynep adında altı kızları oluyor. Özellikle kızları Zeynep'i eski Yakacıklılar çok iyi hatırlıyor. Anneleri öldükten sonra Zeynep Sultan Köşkü annesi adına kimsesiz çocuklara bağışlıyor. Halim Abbasların önemli özelliklerinin başında Heybeliada'da, Kahire'de, Boğaziçi'nde ve Malatya'da yaptırdıklan görkemli köşkler geliyor. Birbirini aşan mimarileriyle ünlü olan bu köşklerin malzemesi de inanılmaz bir trafik izliyor. Mesela, Malatya'ya sürülünce Heybeliada Köşkü'nün malzemesi Malatya'ya taşınıyor, Kahire'den İstanbul'a gelince de ta oradan taşlar getirtiliyor.

Koruyu andıran bir bahçe içindeki Yakacık Köşkü'nün alt katı babamın dairesi, üst katlarıysa yaşça büyük çocuklar için yatakhane olarak kullanılıyordu. İçeri girer girmez gerek dokusu gerekse mimari açıdan sonradan yapıldığı birkaç ek bina dahil bütün yapılar Kartal ve Adalar'a bakıyordu. Köşkün sağ tarafındaysa, villamsı bir yapısı olan, alt katı depo olarak kullanılan üst katı da bizim ev olarak

kullandığımız lojman vardı.

Ve...

Bizim oturacağımız bu lojmanın önünde koca bir gül bahçesi...

Ama sadece güllerin olduğu müthiş bir bahçe!

Öyle bir gül bahçesi ki, "Bugün Yakacık'taki evimizle ilgili ne hatırlıyorsun?" diye kime sorsam hepsi ilk sırada bu unutulmaz bahçeyi sayıyor.

Lojmanın önündeki bahçeyi öteki birimlerden önünden geçen parke taştan bir yol ayınıyordu. Yolun sağ tarafında mutfak-yemekhane, küçük yatakhane ve klasik hamam binası vardı. Sol tarafındaysa büyük köşk ve az önce de söylediğim gibi idare binası yükseliyordu. İdare binasıyla bizim evin bitiştiği noktadaysa muhteşem bir çardak vardı. Bir çınar gövdesi kadar kalınlaşmış asırlık mor bir salkım bütün çardağı çepeçevre sanıyordu. Yasemenler, hanımelleri ve güllerle kaplıydı. Güneşin en tepede olduğu zamanlarda bile serinliğini yitirmediği, Aydos'dan esen rüzgarın püfür püfür estiği çardakta, klasik bir süs havuzu, bir de masa tenisi masası vardı. Bu bölümü girişe bağlayan merdivenlerin altındaysa bir voleybol ve futbol sahası, altındaysa yine koca bir bahçe ve bahçenin en dibinde de viran olmuş bağlar bulunuyordu. Ayva, erik, elma, ceviz ağaçlarını hatırlıyorum. Taa aşağıdaki çiftliklere kadar uzanan bahçenin bakımsızlıktan yer yer çoraklaştığını da... İkinci yıldan sonra babam bağları yeniden kazanmak için harekete geçmiş, bununla da yetinmeyip öğrencilerin kendisinin ekip biçtiği küçük bir bostan yaptırtmıştı.

Kısacası annemle ben, eşya kamyonundan iner inmez, İstanbul'un sıkışık hayatında yolunu bulmaya çalışan taşralı bir aile olarak, birden bire hem İstanbul'un en nadide özelliklerini, hem de geçmişte yitirdiklerimizi taşıyan bir ortama kavuştuğumuzu hemen hissetmiştik. Babam Mecidiyeköy ve Fatih'ten sonra gizli bir cennet gibi gelen yeni evimizin bu özelliklerini bizden saklayarak bize müthiş bir sürpriz yapmıştı.

Kamyon durunca annemin kamyondan ağır ağır inişini, gül bahçesinde bir süre boş boş sağa sola baktığını, ne yapacağını bilemez bir halde dona kaldığını, sonra tek bir gül kopanp uzun uzun kokladığını ve elinde o tek gülle bahçesine baka baka ağır ağır merdivenleri çıktığını hatırlıyorum. Birden kaybettiği baba evine ve gül bahçelerine yeniden kavuşmanın mutluluğunu tek başına sindirmek için; ne indirilmeyi

bekleyen eşyalan ne de bizi umursamadan içeri girip kaybolduğunu...

Ben gül bahçeleriyle birlikte voleybol potalarını, tenis alanını algıladığımı hatırlıyorum. Güllerin de ağırlıklı olarak pembe renkte olduğunu... Yakacık'ın, depremle birlikte kopmak zorunda kaldığımız hayatımızı, hayallerimizi birden bire bize gül pembeliğinde sunduğunu, az önce de dediğim gibi daha ilk inişimde hissediyordum.

Yalnız bu gül pembeliği ruhuna sahip olan evin bir sürü çocuğu daha vardı. Yüzlerce kimsesiz ve yetim çocuklar... Bir anda babamı; "Müdür baba" diye çağıran bir sürü kardeşimiz olmuştu. İşin tuhaf yanı biz babamı aramızdaki protokolden ötürü “baba" yerine "siz" diye çağınırken, bir anda onu yüzlerce çocuğun "baba" diye çağırmasına önceleri pek alışamamıştım.

Yakacık'taki ilk dostlanmız doğal olarak bu çocuklar ve görev yapan öteki öğretmen aileleriydi. Bir de Yakacık Belediye Başkanı olan Bayram Demirkol. Bayram Bey aynı zamanda babamla Akçadağ Köy Enstitüsü'nden okul arkadaşı olduklan için çok eski bir dostumuzdu. Babam ve yine aynı dönemden arkadaşları Gülabi Yıldım onun belediye başkanlığı çalışmasında canlarını dişlerine takarcasına çalışmışlardı. Bayram Bey çok janti giyinir, simsiyah saçlarına bana kalırsa biryantin sürerdi. Ama bundan pek de emin değildim. Belki de gur siyah saçlan öyle gösterirdi. Aslında babamın o dönem arkadaşlan da çok şık giyinirdi. Babam depremin getirdiği yoksullaşmaya rağmen dönemin en ünlü markası olan Karaca'dan aşağı giyinmez, ütüsüz ve kolalı gömleksiz asla dışanı çıkmazdı. Küçüklüğümde ablamın saatlerce süren ütülerini ve gömlek kolalamalarını hatırladıkça hala başım döner. Kola kokusuna kanışan ütü kokusu evi ele geçirerek havasını ağırlaştırırdı. Belki bundan ötürü olsa ütü en sevmediğim işlerin arasında gelir. Elitist bir tarzı olan babam her şeyin en kalitelisini almaya özen gösterirdi. Ara ara antikacılara gittiğimde Bingöl depreminde yitirdiğimiz eşyaların eşini gördüğümde, onun ne denli zevkli olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum. Ama babam depremden sonra dekorasyon ve ev eşyalarına ilişkin zevkini yitirmiş gibiydi. Artık sadece ihtiyacımız olan şeyler onlar da sıradan mağazalardan alınıyordu, misafirlereyse badem şekerli likör ikram edilmiyordu.

Annemse kaliteye hiç aldırış etmez, işlevsel olmasını önemserdi. Kimi zaman hiç olmayacak nesneleri bir araya getirerek yepyeni ev eşyalan icat ederdi. Biz kardeşlerse dünyaya o dönemde radikal bir bilinçle baktığımız için zaten özel mülkiyeti ret ediyor, bu da bizi o zamanlar dekorasyon, hayat gustosu ve benzeri inceliklerden hızla

uzaklaştırıyordu.

Bütün ilgimiz dünya ve ülkedeki gelişmelerle protest hareketlerdeydi. Buna bir de müzik ve edebiyat eşlik edebiliyordu. Sinemaysa zaten siyasi gerginliğin sosyal hayatı sıfırlaması sonucu porno filmlere ve lumpen izleyicilere teslim olmuştu. Bingöl'deyken özel localarda izlediğimiz sinema serüveni İstanbul'da bıçak gibi kesintiye uğramıştı. Belki de Bingöl'de memur balolarından sonra en fazla yaşanan sosyal etkinlik olduğu için İstanbul'da sinema yerine bizim için daha yeni olan yeni olduğu için de cazip gelen etkinlikler öne geçmişti. Mesela eskilerin söz ettiği Yakacık sinemalarını, belki de sadece cazibe merkezimin bu değişimi nedeniyle hatırlamıyorum bile...

Yurt, sanatoryumla birlikte tam Yakacık Çınaraltı'nın yanı başındaydı. Sanatoryum Kadıköy'den gelişte girişte, köşkse çıkıştaydı. Eski Asırlık Çınaraltı Meydanı'nın eski Yakacık Köyü'nün çarşısı olduğundan söz ederlerdi. Aslında bizim zamanımızda da öyle sayılırdı. Yakacık'tan Kartal'a kadar silme bağ, bahçe zeytinlik olan çevreden gelen özellikle ünlü çavuş üzümleriyle aldalbastı kirazlan, beyaz ve siyah dutların yanı sıra her çeşit sebze ve meyveler küfelerle gelir meydanda satılırdı. Eskidense köylüler eşek ve atlarına yükleyerek o zaman baştan aşağı yalı olan sahile satmaya inerlermiş. O zaman Yakacıklılar Pendik ve Kartal'dan oluşan bütün sahile Yakacıklılar "Yalı" derlermiş. Çok ilginçtir, günümüz de Bodrum köylüleri de denizin olduğu bütün sahile Yalı diyor.

Ayazma Çaybahçesi'nin küçük bir çay ocağı ve eli çabuk garsonları vardı.

Burayı, şimdiki meydanda tekel bayii olarak hizmet veren dúkkanın sahipleri olan Yaşar Bayraktar işletirdi. Bahçenin esas sahibi belediyeydi. Belediye'den işletmeciliğini almıştı. Arkada küçük bir çay ocağı vardı. Bütün bahçeye oradan servisi yetiştirirdi. Çaylan çok ünlüydü. Bayraktarlar, Kars'tan İzmir'e, İzmir'den Yakacık'a yerleşmişlerdi. Mehmet Sekmen zamanındaki Belediye yönetimi çay bahçesini alıp güzelim Çınaraltını da yok ettikten sonra Yaşar Bey 1990'lı yıllarda küçük bir kuruyemiş dükkanı açmıştı. Burası klasik bir kuruyemiş dükkanı özelliklerini taşıyordu. Küçücük ve cam çekmeli dolapçıklarla loş bir dükkan olarak hatırlıyorum. Yaşar Beyin kızı Aysun bu bilgileri doğruluyor. Daha sonra burasını da elden çıkarttıktan sonra Çınaraltı Meydanı'nın en başında eskiden tamircinin olduğu daha genişçe bir dükkana taşındılar. Şimdi burada hem tekel bayii hem de kuruyemişçi olarak hizmet veriyorlar. Ama Yaşar Bey

rahmetli olduğu için işi daha çok çocuklan yürütüyor.

Aysun'la karşılıklı Yakacık'ı andığımızda gözleri doluyor neredeyse. "Eskiden kapılarımızı kilitlemek nedir bilmezdik. Kimse kimsenin meyvesinden tek bir erik bile izinsiz koparmazdı. Ama şimdi bir gecede bütün erikler yok olabilir ve buna artık şaşırmıyoruz" diyor.

"Meydandaysa akşam dokuzdan sonra bir ya da iki bayanın geçmesi artık çok zor."

Özellikle bu ikinci cümlesine inanmakta gerçekten güçlük çekiyorum. Çünkü Yakacık'ın en önemli özelliklerinden biri de özgür ve güvenli ortamıydı. Gece saat birlere ikilere kadar Ayazma Yolu'nda tek başına ya da kadın kadına yürüyüş yapmak kadar normal bir şey yoktu.

Kimse kimseyi bu açıdan asla rahatsız etmediği gibi, insanlar aksine İstanbul'un öteki yerlerindeki tutuculuklardan kurtulmak için buraya akin ederdi. Gençler ya Çınarlatı ya da Ayazma Meydanı'nda buluşur, çaylar içilir dondurmalar yenir ta Dolayoba yoluna kadar yürüyüşe çıkarlardı. Bu Yakacık'ın yaz akşamlarının klasik programlarından biriydi.

Aysun yine öfke içinde bir anısını anlatıyor;

"Gece akşam saat sekiz dokuz arası ben beş, kardeşim de üç yaşındayken ta mezarlığın üstünden Hamamcıların oradan yalnız başımıza yürür babamın yanına gelirdik. Babam da bize hiç kızmazdı. Bazen biz iki kardeşi yine eve geri gönderirdi. Şimdi otuz altı yaşındayım saat dokuzdan sonra arabasız buradan evime gitmeye çekiniyorum" diyor.

Çünkü Yakacık kapasitesinin üstünde göç almış. Aydos Dağı etekleri bu göçmenlerin gecekondulanyla kuşatılmış durumda.

Bu duygular bütün eski Yakacıklılar için geçerli. Hepsi öncelikle beton yığını haline getirilmesine üzülüyorlar. Sonra da Yakacık'ın kalbi olan Çınarlatı Meydanı'nın katledilmesine...

Esasında Yakacı için eskiden avantaj olan durum, bugün dezavantaja dönüşmüş. Eskiden en büyük yeşil alanla sahip ilçelerden biri olduğu için, şimdi en çok beton yığınına boğulan yerlerden biri olarak eski dokusundan eser kalmamış. Ancak Ayazma ve çevresindeki eski konakların olduğu bölge sit alanı olduğundan çok fazla değişememiş. Ama orda da köşklerin çoğu sahipleri tarafından sanki ölüme terk

edilmiş. Belli ki bir an önce o güzelim köşklerin yok olup yerine apartman iskanı edinip ranta dönüştürme hayaliyle; bir çivi bile çakmadan bekliyorlar. Aslında böyle bir köşke sahip olmanın başlı başına çok özel bir zenginlik sağlayacağı bilincini yitirmiş olan ve köşklerin kefen parasından sonsuz bir tüketim serveti edinme hayaline kapılmış bu kuşak, Türkiye'nin yaşadığı kültürel erozyonun üst seviyedeki bir göstergesi de sayılabilir.

Aysun da benim gibi kör müzisyen gurubun gelip meydanda konser vermesini hatırlıyor. Ben günlerini hatırlamıyorum. Ama o her çarşamba ve perşembe günü olduğunu söylüyor. Sonra Ateş Dedeyi hatırlıyor. Ayazma'nın altındaki geniş çimenlik alanda küçük bir koloni halinde yaşayan Ermeni evlerin bekçisi olan Ateş Dede'yi...

"Yaşlılığında bekçiliğini yaptığı evi yanlışlıkla yaktıktan sonra öldü. Evin sahipleri iki kız kardeşti. Evin yanındaki 800 yıllık çamın kökleri evlerin temelline dayanmakla kalmayıp yavaş yavaş dışarıya çıkmaya başlamıştı. Ateş Dede çamın büyümesini durdurmak için tepesini budadı. Artık o budamadan mı yoksa asırlık çam ağacı köklerini yayacak alan bulamadığı için mi kuruyup gitti" diyor. Aysun, bir de Deli Cemal'i hatırlıyor. Deli Cemal'i hayal meyal ben de hatırlıyorum. Uzun boylu olduğu konusunda anlaşıyoruz. Deli Cemal daha sonralan 12 Eylül 1980 darbesinden sonra meydana dikilen Atatürk heykelinin iki yanına yapılan aslanları silmeye gelirmiş. Onları bir güzel parlattıktan sonra Atatürk heykelinin önüne geçip saatlerce yağmur çamur demeden selam dururmuş. Üstüne kar yağmur yağsa da hiç aldırmadan bu daimi nöbetini sürdürürmüş. Bu bizden sonra olmalı, çünkü bizim zamanımızda Çınaraltı Meydanı daha bozulmamıştı. İlk olarak Bayram Demirkol buraya küçük bir belediye binası kondurdu. Ama çay bahçeleri ve içindeki iki katlı camekanlı restoranta hiç dokunmadı. Belediye binası meydanın esas yapısını bozmadı ama eski Yakacık Camisi'ni gölgede bıraktı. Oysa camii, hakikaten eski İstanbul mahalle camilerinin en güzel örneklerinden biriydi. Mütevazı ama ağırlığı olan bir yapıydı.

1980 askeri darbesi ülkenin bütün dengesini, doğal dinamiğini bozduğu gibi kentlerin, sosyal hayatların habitatlarını da alt üst ettiğini en iyi Yakacık'ta yaşanan değişim gösteriyor.

Yakacık ile ilgili grafiğin aşağıya kaymaya başlama tarihini kime sorarsanız sorun 1980 darbesi olarak gösteriyor. Çünkü bu tarihten sonra Yakacık Kartal Belediyesi'ne bağlanıyor. Uzaktan kumanda da sadece ranta fokuslanınca ortaya doğal dokusu ve habitatı alt üst olan bir mahalle çıkıyor. Temsil ettiği çevreden uzak belediyeler oraya bir

numaralı rant alanı olarak bakmaya başlıyorlar. Önce güzelim Çınaraltı Meydanı'ndan işe başlıyorlar. O tarihi meydan bir yapboz tahtasına dönüşüyor. Son haliyse tam içler acısı. Belki bir koru park büyüklüğündeki bir alana yapılması gereken bir proje oraya sıkıştırılarak, Yakacık adeta nefessiz bırakılmış. Arap mimarisi özelliklerini taşıyan kubbeli bir alış veriş merkezi, kitch köprü bağlantılan, hiçbir mimarlık estetiğine sahip olmadığı gibi akılcılıktan işlevsellikten de uzak bir biçimde meydana sıkıştırılmış ve bir hilkat garibesi gibi duruyor. Asırlık çınarların bir çardak halinde sardığı meydan, şu an betondan alana dönüşmüş. Bu çirkinlikten para kazananların ve neden olanların, bir kez daha bu cinayet meydanına gelip suçlarıyla yüzleşme konusunda gerçek bir katil kadar bile cesaretleri olmayacağını tahmin etmek zor değil. Üstelik avuç kadar meydana yükseklik ve hacim olarak asla oturmayacak bu yapı çok ironik bir ad taşıyor. Üstünde büyük harflerle şöyle yazıyordu; "Yakacık Yaşam Kalitesini Yükseltme Merkezi."

Aslında toplumsal ve ekonomik niyetlerle tahlil edince hakikaten akıl çizgisine hiçbir biçimde uymayan bu tahribat karşısında ister istemez insan:

"Birileri espri yapmak istemiş. Arkamı dönünce her şey gerçek görüntüsüne dönecek!" diye düşünmeden edemiyor.

Aysun'un bir iki nostaljik cümlesinin altında maalesef bu denli yüksek gerilimli toplumsal ve siyasal depremler var.

İç dinamiği önemseyen, bunu toplumu ve kültürünü geliştiren bir enerji olarak kavrayan bir anlayış yerine, onu potansiyel tehlike gören, sürekli bastıran, şiddet uygulayan bir ülkede yaşayınca bütün bu akıl dışı gelişmeler toplumsal yaralar ve patolojik gerçeklere yol açıyor. Hiç ummadığımız yerleri ve olaylan ummadığımız biçimde etkiliyor.

Aysun'la hızımızı alamayıp komşulan Neriman Hanımlar'a uğruyoruz. Neriman Hanım babamı tabi ki tanıyor ve hatırlıyor. Sima olarak ona çok benzediğimi söylüyor. Neriman Hanım da artık şu an en eski Yakacıklı kuşaklardan biri. Kadıköy'den Yakacık'a belediye memuru olarak gelmiş. Yakacık'ın adım adım değişmesine tanıklık etmiş. Şu an Ermenilerin evinin altındaki kendi yaptırdığı Suyabatmaz mevkiindeki villasında kızı Yaprak ile oturmaya devam ediyor.

Neriman Hanım; "Yakacık'ın her günü özeldi" diye söze başlıyor. Her günü yeni bir gün, yeni bir şeyi yaşamış duygusu uyandınırdı insanda.

Hayat eskiden çok renkliydi buralarda çünkü...

İlk geldiğimde gözüme çok farklı bir gelenek çarpmıştı. İstanbul'un daha önce hiçbir yerinde görmemiştim doğrusu. Bayramlaşma törenleri cami bahçesinde olurdu. Bayram namazı kılındıktan sonra cemaat sıraya girer, hoca efendiyse çeşmenin başında durur tek tek herkesle bayramlaşırdı. Hatta bu yüzden belediyede falan aynca resmi bayramlaşmaya gerek kalmazdı.

O zaman Çınaraltı Meydanı çok özel bir yerdi. Yakacık'ın adeta kalbiydi. Sonra Mehmet Sekmen'in belediye başkanlığı sırasında boşaltıldı ve tadilata gidildi. Bu 12 Eylül 1980 darbesinden sonra oldu. Tadilattan bir süre sonra da belediyeye bağlı olan bu çay bahçesini tümüyle kapattılar.

Meydanda İkizlerin cemakanlı lokantası ve Hasır Lokantası vardı. Yakacık'ın ünlü kağıt kebabını burası çok güzel yapardı. O zaman Yakacıklılar da, Yakacık'a gelenlerde burada kağıt kebaplarını yapunp yanlarına alarak, soluğu Ayazma çay bahçelerinde alırlardı. Biz belediyede çalışırken lokantayı işleten Nihat ağabeyi sıkı sıkı tembihlerdik. Ali Nazik, imambayıldı, karnıyanık, hünkarbeğendi pişirdiği günleri bize haber vermesini rica eder ve bu yemeklerin çıktığı günü de hiç kaçırmazdık. Lokantanın mülkü kaptana aitti. Kaptan ölünce satıldı lokantanın yerine de tesisler yapıldı. Bu sırça fanus misali lokanta da sizlere ömür, yok olup gitti. Eski karakolun yanındaki Balkan Dondurmacısı da çok meşhurdu. Yanında da meşhur kasabımız vardı. Muhallebici Veysel'in başta muhallebisi olmak üzere tatlılarına doyum olmazdı. Muhallebicinin eşi çok becerikli bir Rum'du. Sonra Kadir ağalar vardı ki, onlar köyün ilk ticari taksilerini işletiyorlardı. Çok itibarlı ailelerdi.

Sonra yurdun altında Hamamcılar ailesi vardı. İstanbul Aksaray'daki hamamların sahibi oldukları için onlara hamamcılar, oturduklan yere de 'Hamamcılar Mevkii' derdik.

Yakacık Hamamı'ysa Vezirçeşme'nin yanındaydı."

Nermin Hanım'ın sözünü ettiği hamamı ben de hatırlıyorum. Ama metruk bir yapı olarak... Mahallerin hemen hemen ortasında küçücük, ancak dikkatli bakıldığında kubbeleri fark edilen bir hamamdı. Ama içini hiç görmedim. Orijinal Osmanlı yapısı bir hamam olduğu halde şu anda yıkıma terk edilmiş ve üzerine çöken kara rant bulutlarının altında ezilmiş bir halde kaderini bekliyor. Yine güzel bir mahalle çeşmesi olan Vezirçeşme de şu anda kōr bir çeşmeye dönüşmüş, ha

yıkıldı ha yıkılacak durumda. Oysa hemen arkasındaki kaynaktan Derman Sulan adıyla bir şirket durmadan tankerlere su çekip satışa götürüyor. Bütün bunların karşısında, "Kapitalizmin bu vandal ve vahşi karakterinin yanı başındaki koca tarihi yutmasına izin veren körleşmenin bir tarifi var mı acaba?" diye düşünmeden edemiyorum.

800 yıllık söylencelere göre Mustafa Efendi ermiş bir kişiymiş. Bir ara Yakacık'a müthiş bir kuraklık ve kıtlık gelmiş. Yakacıklıların kuraklıktan ve kıtlıktan nefesi kesilmek üzereymiş. Hacı Mustafa Efendi kollan sivayıp koca bir kazana bir avuç pirinç atmış. Ama bu bir avuç pirinç bitmek tükenmek bilmeyen pilava dönüşmüş. Bütün köy bu pilavla karnını doyurduktan sonra, yağmur duasına çıkmışlar. Bunun ardında da bereketli yağmurlar başlamış ve Yakacık eski refah günlerine geri dönmüş. Muhtar Sebahattin'in dediğine göre 1950'li yıllara kadar Yakacıklılar düzenli olarak bu yağmur duasına çıkma geleneğini sürdürmüşler. Sonra bu iş aksamaya başlamış.

Bugün önündeki selvilerin gölgesine gizlenmiş olan yatırın da eski ihtişamından eser yok. Oysa bir zamanlar bakımlı ve koskoca bir bahçesi vardı. Yatının tam sol alt köşesindeki büyük bahçeli köşkse yıkıldı yıkılacak. Erzurum'dan gelen bir aile onu ayakta tutmaya çalışıyor. Hala her geçişte kendi bahçemmiş gibi girip dut yemekten kendimi alamam. Eğer en son bekçi ailesinden birileri içerdeyse çıkıp sohbet ederiz, elleriyle topladığı dutlar ve eriklerle bir güzel ağırlayıp gönderirler. Şu satırlan yazarken fark ettim ki, ne onlar benim adımı biliyor ne de ben onların adını. Son uğradığımda tanışmayı aklımdan geçirdim, ama sonra belki de bu ada dayalı olmayan ilişkinin bu haliyle benim için daha özel olduğunu düşünerek caydım. Siyah, çember sakalı olan zarif amcayı son ziyaretimde, Erzurum'dan gelin getirmişti. Otobüsten ineli bir saat olmasına rağmen beni bahçede görünce yanıma geldi. Üzerinde düğün takım elbiseleri vardı. O haliyle erikler toplayıp avuç avuç erik ikram etti. Kadınlar içerde çay içiyordu. Onları o mutlu günleriyle baş başa bıraktığımda, konağın her şeye rağmen direnmesinin altında bu sevimli, taşralı ailenin sıcaklığının olabileceğini düşünmeden edemedim. Çünkü, konakların insan sıcaklığını ne denli sevdiğini, onlar olmazsa hayata küstüklerini Adalar'dan da bilirim. Terk edilen konaklar neredeyse bir iki yıl içinde çökerlerken, eğer içinde birileri yaşıyor ve o mekâna varoluşunun anlamı olarak sanılıyorlarsa yıkıldı yıkılacak halde olsalar bile uzun süre direnebiliyorlar. Zaten konak hayatı demek de geniş aileler, sıcak ilişkiler, yoğun bir enerji giriş çıkışı değil miydi? Mirasyedi sahipleri, sahip oldukları bu görkemli konakların bir an önce yanması ya da yıkılması arzusu içinde göz diktikleri araziyi ranta çevirmeyi beklerken, bu görkemli yapılar artık yaşam gücünü bu taşralı

ailelerden alıyorlar. Bu da sosyal değişimin bir gerçeği... Sahibinin sınıfsal yapısından çok içinde yaşayanların karakteri konaklar için daha önemli oldu sanki....

Bizim zamanımızda güllük gülistanlık olan, erik, dut ve ıhlamur cennetini andıran Yakacık'ta bir şans eseri hala yerlere düşerek yapışkan bir iz bırakan kırmızı ve beyaz dut lekelerine, sahipsiz erik ağaçlarına bolca rastlamak mümkün. Nerede olursanız olun bir biçimde görüntüye girmeyi başaran ulu ıhlamur ağaçlarının kokusuysa betonlaşmaya inat, baharda yine o büyülü kokusunu yayarak Yakacık'a asude bir hava katmayı başanıyor. Bugün bile gitseniz güllerden sonra en çok bu iki ağaç türüyle karşılaşabilirsiniz. Asırlık dut ağaçları ve ıhlamurların gölgesinde özellikle Ayazma Yolu'nu yürüyerek her tarafa sinen o mis kokuyu içinize çekebilirsiniz. O dönemde kışlık ıhlamurumuzu terk edilmiş, duvarlan yıkılmiş, neredeyse ōren yerine dönüşmüş bahçelerden topladığımızı hatırlıyorum. Annem gelen misafirlerimizi uğurlarken küçük kese kağıtlarına koyduğu ıhlamurlan oralarına buralarına sıkıştırır, yanına kattığı bir deste gülle, doyamadıklarını tahmin ettiği Yakacık'ın kokusunu kendileriyle birlikte götürmelerini sağlardı.

Bugün Yakacık'ın eski belediyecilerinden olan Nuran Hanım'a bakılirsa eskiden hiç pavyon yoktu. Kır meyhaneleri ve aile gazinolan vardı. Ama ben kir meyhanelerini hatırlamıyorum doğrusu. Sanıyorum kalmamişti. Çünkü olsaydı eğer unutmam mümkün olamazdı. Heybeliada'ya geçmişteki birçok kır meyhanesinden geriye kalan tek kır meyhanesi olan "Halanın Yeri" nasıl belleğimde derin bir iz bıraktıysa her halde Yakacık'takini de kaçırmazdım diye düşünüyorum. Zira kır meyhaneleri genellikle yüksek ağaçlar altında, güzel manzaralı yerlerde, çevresindeki teneke saksılara dikilmiş sardunya, ortanca ve begonvillerle çevrili, pinl pinl masa örtüleriyle ilk bakışta insanı içine çekerdi. Sanıyorum kir meyhaneleri Ada ve Yakacık'ta aynı zamanda demode oldu. Yerini gazino ve restoranların aldığıysa çok ortada.

Bu nedenle herkesin Beyoğlu'nun ara sokaklarındaki meyhanelerini ōve ōve bitiremeyişini ve oradan çıkmayışı karşısında hep bir parça şaşkınlık duyup bolca da anlamsızlık duygusuna kapıldığımı itiraf etmeliyim. Son gidişimdeyse yurt dışından gelen bir misafiri Nevizade'ye gōtürmek istediğimde malum iki taraflı apartmanlar araksına sıkışıp kalmış müdavimlerin karşısında hem benim hem de misafirimin ruhu daralmış ve kendimizi Karaköy'ün Boğaz ve Sarayburnu manzaralı ferahlığına atmıştık. Konuğum benden daha çok bunalmış olmalı ki, zaman zaman yerinden kalkarak ta denizin

kıyısına kadar gidip Sarayburnu, Kız Kulesi, Üsküdar, Kadıköy, Boğaz ve Marmara'dan oluşan manzarayı daha yakından içine çekip çekip dönüyordu. Sanıyorum o da benim gibi, görsel zenginlik açısından bir mucizeler kenti olan İstanbul'da, esas olarak modernleşmenin yarattığı sıkışmaların deşarj mekânları olan bu tür yerler yerine, İstanbul doğasının ve tarihinin yarattığı eşi benzeri olmayan çekicilikleri tercih ediyordu. Benim kendi adıma kent hayatının yarattığı basıklığı ve sıkışıklığı kaldıramama ruh halimin altında da, sanıyorum Yakacık'ın Adaların ferah, manzaralı ve yeşillikli meyhaneleri ve restoranlarına olan alışkanlığımın yattığını bulmak pek zor olmasa gerek.

Yakacık aynı zamanda Bizans aristokrasisinden miras kalan sayfiyeye gitme geleneği ve bu geleneğin yarattığı kültürün bir süreç içinde gelişip zenginleştiği belli başlı yerlerden biri... Sosyal dokunun tüketim segmentlerinin yarattığı bileşkede her zaman kendisine dair bir moda yaratan, ama doğaya dönük yaşamın insana sunduğu o ana ekseni hiç yitirmeyen yerlerin başında geliyor hala... Bu nedenle deniz ve güneş ve yüzeysel eğlence kültürünün yalayıp yuttuğu bütün sayfiye yerlerinden çok farklı hikayelere, karaktere ve zenginliğe sahip.

Neriman Hanım bir de padişahın av köşkünden söz ediyor ve "Mısırlının Köşkü'yle yan yanaydı" diyor. Mısırlının köşkü dediği yer bizim yaşadığımız yer. Ama ben yurdun bahçesinin köşesinde bulunan tarihi çeşme karşısında olan bu köşkü pek padişahlara yaraşır, ahım şahım bir halde hatırlamıyorum doğrusu. Bunun yerine süsleri dökülmüş, görkemini yitirmiş bir köşk hatırlıyorum. Sanıyorum şu an vakıflara devredildi ve restore ediliyor. Son gidişimde inşaat iskelelerinden ötürü köşkü doğru düzgün göremedim çünkü...

Ama bizim zamanımızda da şimdi de hala Masonların evi olarak kullanılan Cemal Kitaplı Köşkü'nü çok iyi biliyorum. Günümüzde yüksek duvarların ve ulu çamların sakladığı bu köşk, o zaman oldukça sapa bir yerde kalıyordu.

Onun arka tarafındaki Sanatoryum binasıysa aynı duruyor. Sanatoryum binasının da yılan hikayesini andıran bir geçmişi var. Eski Yakacıkliların dediğine bakılırsa, orada bir İngiliz'in köşkü varmış. Hatta sahibi, İstanbul işgal edildiği dönemde Kartal'a kadar gelen İngilizlerin Yakacık'ı ele geçirmemesi için epey bir diplomatik çaba harcamış ve bunu da başarmış. Ama yine de işgal gücü askerleri Yakacık'ın asude havasını, insanı bir anda içine çeken büyüsünü kısa sürede keşfedince müdavimi olmaktan geri kalmamışlar. Hatta askerlerden biri, Ayazma Çay Bahçesi'nde çay içtikten sonra; "Herkes

buraya sevgilisinin adını yazıyor, kalp çiziyor, ben de kasaturamın resmini yapacağım" diyerek bin yıllık selvi çamlardan birine kasaturasının resmini çiziyor. Gerçekten de bu resmin izini o çam ağacında görmek mümkün.

Neyse... Sanatoryumun öyküsüne dönersek, bu İngiliz sonralan köşkü bir doktora satıyor, doktor da orayı sanatoryum yapıyor. Daha önce de sözünü ettiğim gibi Osmanlı'nın son dönemi ve Cumhuriyet'in ilk dōneminin birçok ünlü siması, olağanüstü güzel bir bahçesi olan bu sanatoryumdan gelip geçiyor, kimi için de burası son durak oluyor. Sanatoryum daha sonra Devlet Demir Yollan Hastanesi'ne dönüşmüş. Şimdiyse Yakacık Kadın Doğum Hastanesi olarak hizmet vermeye devam ediyor. Koruyu andıran bahçede yine upuzun yürüyüşler yapmak mümkün tabi. Yakacık'ın önündeki Hasanpaşa ilkokuluysa şimdi özürlüler için bir rehabilitasyon merkezi... Eskiden yurt çocuklan, gruplar halinde bu okula gidip gelirlerdi. Şimdiki ilkokul ve lise binasının olduğu yerde çiftlikler ve yemyeşil tarlalar vardı. İlkokulun arazisini de Zeynep Oyvar bağışlamış. Hastanenin tam araksında köşkü vardı.

Yakacıklıların önemli bir özelliği de aristokrat ve zenginlerini Yakacık köylülerine gösterdiği cömertlikti. Yakacık'ta yaşadıkları zamanlarda daha yazlık köşklerine gelmeden köyde tellal çığırttınır, evlenecek ya da sünnet edilecek çocuklara duyurular yaptınlırmış.

Başvuranlar toplu halde sünnet edilirlermiş. Sonbaharda İstanbul'daki kışlıklarına dönmeden önce yine tellal çığırttırarak, okula gidecek yardıma muhtaç çocuklara duyuru yaparlarmış.

Yurtta kaldığımız sürece her yıl çok görkemli sünnet törenleri yapılirdi. Zamanın en ünlü sünnetçisi gelir, eğlenceler ve şenlikler eşliğinde çocuklan sünnet edilirdi. Kurban Bayramı'ndaysa kurban bağışının ardı arkası kesilmezdi. Kurbanlar asla çocukların gözleri önünde kesilmez, başka yerde kestirilir buzhanelerde istiflenirdi. Kesilmeden getirilen kurbanları kesme görevi şu anda hala hizmet veren Kardeşler Kahvesi'nin altındaki iri yan kasaba düşerdi. Bu kasap aynı zamanda bizim yurt aşçısının da kardeşiydi. Bu arada lafı gelmişken Kardeşler Kahvesi o zamandan bugüne kadar olduğu gibi hiç değişmeden duruyor. Kaç sahip değiştirdiğiniyse bilmiyorum.

Yine bizim dönemimizde Çarşı Caddesi'nin üstünde Belediye Başkani Bayram Bey'in amcasının ünlü bir börek salonu vardı. Börekler evden özel olarak yapılıp getiriliyordu. Börekçinin kızı Halime Hanım da yurtta muhasebe bölümünde çalışıyordu. Çok güzel bir kızdı ve bana

kalırsa o dönem çevremde en şık giyinen kadınlardan biriydi. Bu börek salonuna ta Kadıköy'den müşteriler gelirdi. Oradan börek yanı başındaki dondurmacıdan da dondurma, lokantadan da kağıt kebabı alındıktan sonra ver elini Ayazma...

Çınaraltı Meydanı'ndan dört çıkış vardı. Birincisi Ayazma Yolu, ikincisi daha önce de anlattığım Kadıköy güzergahı, üçüncüsü Samandıra Yolu, dördüncüsüyse Hatice Abbas Halim Paşa Köşkü'nün bahçe duvan dibinden Kartal'a inen yoldu. Köşkün meşhur çeşmesi de bu yola bakıyordu.

O zaman Ankara Asfaltı'yla Yakacık arasında tek tük binalar vardı. Asfaltın sonundaysa şu anda Kartal Metrosu'nun merkezi olarak yapılandırılan ünlü taş ocağı başlıyordu. Bu ocak ilkbaharda dolan yağmur sulanyla koca bir göllete dönüşür, kışın çevresindeki görkemli granit kayalı manzarasıyla bazen içimde ürperti yaratırdı.

O dönemde toplu taşımada sadece minibüsler ve taksiler vardı. Soğanlı Yolu üzerinden giden Kadıköy bağlantısı en işlek olan hattı. Soğanlık Yolu sapağını geçince meşhur Beşselviler bizi karşılıyordu. Beş Selviler'in yerinde şimdi koca bir alışveriş merkezi olan Real var.

Aslında burası aynı zamanda Osmanlı ordusunun savaşa gitmeden ōnce son kez bir araya gelip toplu namaz kıldığı Anadolu yakasındaki önemli namazgahlardan biriydi. Çünkü çok büyük kuyular vardı. Gerek bu açıdan gerekse selvili ve yeşil bir alan olması açısından ordunun abdest alması ve namaz kılması için oldukça uygun bir yerdi. Otomobillerin ilk İstanbul'a girdiği yıllardaysa Kartal İstasyonu'ndan yolcularını alan eski Ford taksiler, yanma derecesine gelen karbüratörlerini soğutmak, hem kendilerini hem de otomobillerini dinlendirmek için bu kuyuların başında kısa bir molla verir, Yakacık yokuşunu tırmanacak gücü topladıktan sonra yola devam ederlermiş. Ama ne yazık ki günümüzde ne bu kuyulardan ne namazgahtan ne de selvilerden eser var.

Bizim taşındığımız dönemde, Yakacık'ın girişindeki en görkemli yapılar Halim Abbas'ın köşkü, sanatoryum binası, Ebul Huda Köşkü, Jak'ın Köşkü ve padişahın av köşküydü.

Hatice Halim Abbas Köşkü'yle Çınaraltı Meydanı'nın arkasıyla Ayazma arasındaki merkez Yakacık Köyü'nün en eski yerleşim bölgesiydi. Bizim zamanımızda orta sınıf eski İstanbul mimarisi, yine eski köy mimarisini yavaş yavaş yutmaya başlamıştı. Özelikle Vezir Çeşme ve hamamın çevresi tam bir eski İstanbul orta mahallesi

görünümündeydi. Yakacık'ın popüler bir sayfiye yeri olmasıyla köy siluetinden yavaş yavaş sıyrılarak bir İstanbul mahallesi görünümüne geçmişti. Kaba bir gözle Boğaziçi'ndeki geleneksel mahalleleri çağnıştınyordu. Adım başı köşk ve villaların olduğu Yakacık'ta o dönemde hemen her ev bahçeliydi.

İstanbul'un en yüksek dağlan olan Aydos Dağı eteğindeki Ayazma'ya çıkarken Narmanlı Vehbi Bey'in, Prenses Tevhide Hanım'ın, Kefelilerin köşkleri ilk göze çarpan olurdu. Orta sınıf kâgir evlerle donanmış, daha yoksulca ama mutlaka bahçeli evleri adım adım geride bıraktıktan sonra; Ayazma Meydanı'na yaklaşıldığında bambaşka bir mimari ortaya çıkıyordu.

Avrupa'dan gelen villa mimarisi...

Burjuvazinin, Aydos Dağı yamacından Kartal'a, Adalar'a eğer hava lodosluysa ta Yalova'ya kadar bakan villa tipi evleri, Yakacık'a bir anda zengin ve modern bir sayfiye kimliği kazandınyordu.

Sol sırada restoranların ve çay bahçelerinin, sağ sırada da bu tarzda villaların sıralandığı Ayazma Yolu'nun altıysa neredeyse bomboştu. Kartal ve Pendik, Ankara Asfaltı'ndan sonra başlardı. Pendik'in üst kısımlarında bulunan Tavşantepe'nin eteğindeki Dolayoba'da, yapılar tepeden başlayarak aşağıya doğru inmeye başlamıştı. Sadece tepede, düzenli aralıklarla helezonik biçimde dizilmiş ağaçlık alan boştu. Bu tepenin arkasındaysa Aydınlı, Şıhlı gibi köyler yer alıyordu.

Ayazma Yolu üzerindeki villalar içinde en dikkat çekeni Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler heykelinin yerleştirildiği bahçeli olanıydı. Sanıyorum kitch mimari üzerine derinlemesine düşünmeme yol açan da, bu heykelciklerle tika basa süslenmiş bahçeli villaydi. Aslında hayatın içinde bol miktarda olmasına rağmen paranın, estetiğin, elitizmin olduğu bir yerde bu denli belirgin bir biçimde karşıma çıkması onu sorgulamamı sağlamıştı...

Arabesk müziğin de hayatımızda yavaş yavaş yerini aldığı meşhur yıllardı. Ağlayan çocuk resimleri çılgınlar gibi her yanı sarmıştı. Ama onların dolaşım ağının taşıdığı dinamik bu avam nesneleri bir bakıma doğallaştınyordu. Oysa bu ultra zengin muhitteki kitch görüntü inanılmaz bir rahatsızlık yaratıyordu. Rokoko koltuklar, barok salon takımlarının bütün burjuva salonlarını mobilyacı dükkanına çeviriyor, sahipleri statulerini zenginliklerini pahallı kitch nesneleri üzerinden cilalıyorlardı. Sonra düşündüm ki kitch esas olarak yüksek sınıf estetiği olarak hayatımıza girdi. Ama biz onu aşağı tabakaya

yaygınlaştığı ve arabesk müziğiyle bas bas bağırmaya başladığı zaman yargılamaya başladık.

Zengin ailelerin salonları, yatak odalan kitch'in Allah'ıyla doluyken, iç mimari de neredeyse silme kitch eğilimi hakimken, sıradan halkın ağlayan çocuk motifi gibi nesneler üzerine kalın kalın kitaplar yazdık. Ama hala kimse kalkıp elitist sınıfın kitch geleneğini, popülist kültürünü eleştirmedi. Bu da söz konusu elitist görünme biçimleri olduğunda pek çok şey gibi burjuvazinin avlayıcı tülü altına saklanarak dokunulmazlık kazanmasından kaynaklanıyor. Bir de bize kendini klasik sanat olarak satma becerisinden...

Oysa Arabesk kültür için, hepimizin içinde bir ölçüde arabesk olmasının getirdiği kompleksten olsa gerek acımasızca eleştirdik. İçindeki protest dinamik üzerine yoğunlaşacağımıza alt sınıfla aramızdaki sınır

ilan edip, kendimizi bunun üzerinden aklayarak seçkinleştirmeye çalışuk. Üst sınıfın, ağdalı kitch zevkini aristokratik öğeler olarak yücelttiğimiz için olsa gerek bugün ülkenin her tarafında tuhaf bir mimari söz konusu... Resim ve heykel mimari gibi sanatlarda Osmanlı'yı bile aşamayan bir karmaşa var. Ama arabeskteyse Osmanlı'yı kat be kat aşan bir mimari, dekorasyon ve görsel sanat hakim.

Benim kitch sanatı üzerine düşünmeye başladığım Ayazma Yolu üzerindeki bu bahçenin önünden ne zaman konuklarla geçsek hemen hepsinde bir sempati ve heyecan yarattığını gözlemliyordum. Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler heykelciğiyle dolu evin önünde mutlaka duraksamayı ve espri yapmalarını kanıksamıştım.

Sağ taraftaki villalardan birinde Alparslan Türkeş'in oturduğu söyleniyordu. Pencereleri sıkı sıkıya kaplı taş yapılı bir evdi. Önünde her geçişte ürküntü ve öfke karışımı bir duyguya kapılırdım. Sonra ünlü Ayazma Çeşmesi'nin bulunduğu Ayazma Meydanı gelirdi. Meydanda ünlü Ayazma Çeşmesi vardı. Üstü açık dikdörtgen bir oda içine alınmış çeşmeye, iki taraftan simetrik merdivenlerle inilirdi. Günübirlik gelenler ya da Yakacıklılar oradan su almak için bidonlarını sıraya koyar, bu işi de genellikle çevredeki çay bahçelerinde çalışanlardan birine küçük bir ücret karşılığında teslim ederlerdi. Dolan kaplarla bir başka sıra oluşturulur isteyen gelip oradan istediği zaman kabını alıp giderdi. Çeşmenin başındaysa

gençliğinde Yakacık'ın en ünlü kabadayılarından ve simalarından biri olan Sebahattin Bey'in tefler, düdükler, toplar, oyuncuklar satan bir tezgahı vardı. Sebahattin Bey bu tef ve düdük satma fikrinin o dönemlerde Yakacık çay bahçelerinde konser veren darbukacı arkadaşı Necmi'den aldığını söylüyor.

Yakacık suyu ph dengesi ve kireç oranı açısından dünya standartlaninin üstünde özellikler taşıdığı için tüm İstanbul'dan buraya su almaya gelinirdi. Ayazma'dan sonra koru içinde de yine aynı özellikleri taşıyan Beyaz Çeşme vardı. Ayazma'ya gelenlerin çoğu Beyaz Çeşme'yi bilmezdi. Onu daha çok Yakacıklılar kullanırdı.

Yakacık Ayazma çay bahçelerinden en eskisi olan Çınaraltı Restoran'ın şimdiki işletmecisi Kadir Bey ise burayı babası Hamdi Tengiz'den, Hamdi Bey de kendi babasından devralmış. İlk aldıklarında önleri bahçelikmiş.

Annesi Saliha Tengiz Hanım, kendi Yakacık'ını şöyle anlatı;

"O zaman apayn bir dünyaydı Yakacık. Şimdi o fotoğraflardan eser bile kalmadı. Bizim çay evinin önü bağlık bahçelikti. Eskiden, şimdiki Belediye Spor Sahası'nın yerinde eski bir Ermeni kilisesi onun da çok bereketli bir Ayazması varmış. Bu su, kilise yıkıldıktan sonra bizim çay bahçesinin altından geçerek bahçelerin içinde çıkmaya başladı. Çıktığı yerde koca bir havuz yapmışlar bizimkiler. Kaynım sabah erkenden kalkar, bahçeyi sular o arada gelip çay bahçesinde kahvesini içip dinlenir, sonra da bahçeyi süpürmek için geri dönerdi. O bahçe sulandıktan sonra bülbüllerin sesinden geçilmez olurdu. Şimdiyse insanın kafasını yoran bülbüller -kötü müziklere atıfta bulunuyor- ötüyor.

Celal Bayar Bey, Hamiyet Yüceses, Türkan Şoray, Zeki Müren, Emel Sayın hep buranın müdavimleriydi. Her hafta tiyatro oynardı. Millet tıklim tıklım tiyatro izlemeye giderdi. Türkan Şoray, Siyah Gül filmini burada çekti.

Kurtköy'den, Samandıra'dan gelen köylüler caminin merdivenlerine sıra sıra yoğurtlarını dizer, yazlıkçılara satarlardı. Yine Ayazma Çeşmesi başında her Ağustosun 15'de üzüm panayın yapılırdı. Bu tarihte Ermeniler önce Kartal'daki (Şimdiki Halk Eğitim Merkezi'nin yanındaki) kiliseye gider orada üzüm ayini yapılır, sonra papaz katılanlara küçük keseler içinde üzüm dağıtır, ilk o üzümler yenirdi. Ondan önce Ermeni cemaati üzüme ağzını sürmezdi. Sonra da oradan çıkılıp Ayazma'ya gelinir akşama kadar şenlikler eğlenceler yapılır,

çeşme başında küfe küfe çavuş üzümlerinden bolca alınır ve eve dönülürdü."

Söz buraya geldiğinde, Kadir Bey araya girerek şunları ekliyor. "Bir keresinde bu üzüm panayınında saydık tam 63 gramafon getirmişlerdi.

Omuzlarının birinde gramafon, öbüründe borusu, ellerinde öteberileri gelir, bütün çay bahçeleri tıklım tıklım dolardı. Kimse kimseyi rahatsız etmeden müziklerini çalar, danslarını edip giderlerdi."

Sözü yine Saliha Hanım alıyor; "O zamanlar düğünlerimiz de bir başka olurdu. Bir gün önceden düğün evine çalgıcılar gelir sabaha kadar çalınıp oynanırdı. Düğünler genellikle sonbaharda ve herkesin kendi bahçesinde olurdu. Kışınsa otel salonlarında yapılırdı. Uzun süre yoksul damatlar düğünlerinde giysin diye caminin giriş kapısının yanında asılı baba 'şayak' adı verilen bir kostüm bırakılırdı. İhtiyacı olan gelir alır, dúğünden sonra tekrar getirip yerine asardı. Yakacık'ta yardımlaşma ruhu çok gelişmişti. Kimse kimse için, 'Aman bana ne!' demezdi."

Kadir Bey de annesin bu anılarını kısmen paylaşmış. O da kendi Yakacık'ını şöyle yad etti;

"Yakacık gündüz başka, gece başka güzeldi. Gece özellikle Ayazma'dan, Dolayoba yolundan gençler yürüyüşe çıkar, birbirlerini bu yürüyüşlerde görür beğenirlerdi. Aydos yamacındaki kayalardaysa mehtap başka türlü olurdu. Gençler mehtapta erkekli kızlı bu kayalara çıkar akordeon çalıp dans edip şarkı söyleyerek sabahı ederlerdi. 30 Ağustos dedin mi fakir çocukların sünnet şöleni yapılırdı. Bu şölenler günlerce sürerdi.

Bir de bizim bu çay evinin bir günü vardı. 10 Mayıs Sevgililer Günü diye... Olay çok kendiliğinden gelişti. Ankara'dan bir öğretmen hanım Kadıköy'den de bir bey burdaki otellerden birine geliyor ve orada tanışıyorlar. Bu arada çay içmek için de bizim bahçeye iniyorlar. Bir gün kendi aralarında sözleşiyorlar. Her ne olursa olsun, nerede olurlarsa olsunlar 10 Mayıs'ta gelip hep oturduklan şu köşedeki selvi çamın altında buluşmak için sözleşiyorlar. (Kadir Bey, benim de her çay bahçesine gidişimde oturduğum selvi ağacını gösterince heyecanlanıyorum.) Erkek evli olduğu için evlenemiyorlar. Ama hakikatten de her yıl 10 Mayıs'ta ikisi de çıkıp geliyor. Çaylarını içip birbirlerine söz verdikleri gibi o selvinin kōkūne çizdikleri kalbin yanına küçük bir nal çakıp gidiyorlar.

Daha sonra kadın da evleniyor. Kocası aynı tarihte hep Yakacık'a gelmesinden şüphelince kanısını sıkıştınyor. Kadın da doğruyu anlatıyor ve bu sözünü ölünceye kadar tutmak istediğini söylüyor. Bu itiraftan sonraki yıl kocası da onunla birlikte geldi, eski aşıklar buluşurken uzaktan onları izledi. Ama koca sadece bunu bir kere yaptı.

Bu olay öylesine ünlendi ki zamanla efsaneye dönüştü.

Son yıllarda onların buluşacağı bu tarih evlenmek isteyen genç kızların, erkeklerin Yakacık'a akın ettiği bir tarihe dönüştü. Artık o güne biz de özel olarak hazırlanıyorduk. Masalarına bembeyaz kolalı örtüler serer, bir gül, bir çekiç bir nal ve çiviler bırakırdık. Bütün İstanbul'dan gelen kalabalığın söylediği "Senede Bir Gün ve O Ağacın Altını Şimdi Anıyor musun" şarkılan eşliğinde buluşur, nalı çakıp giderlerdi. Kadının gelmediği tek tük yıllardaysa adam yanım nal çakardı. Ama sonralan bu kalabalık izdiham yaratmaya başlayınca adam rahatsız oldu ve bu iş bitti."

Ne yazık ki bu güzel aşk hikayesinin izleri şimdi yok. Çünkü 1980 Askeri Darbesi'nden sonra belediyenin görevlendirdiği bir zabıta, ağaçlara çivi çakılmasının yasaklandığını söyleyerek gelip tamamını tek tek söküp çıkartıyor. Çok enteresandır ağacın bu dalı kısa bir süre sonra kuruyup gidiyor.

Yakacık'ın en önemli simalarından biri de Muhtar Sebahattin Çetin'in ailesidir. Babası Tevfik Mustafa Yakacık'ın en eski mera korucusu, ağabeyi Selahattin Bey ise Yakacık'ın ilk faytoncularındandır. Selahattin Bey, işe önce hayvancılıkla başlamış. Şu anda oturduğu ve sırtını Aydos Dağı'na yaslayan şirin evinin yanında yükselen koca bir apartmanın yerinde ağılı varmış. Hayvanlarının yanı sıra Ayazma Çeşmesi başında mısır ve oyuncak tezgahını işletmiş. O zamanları ben de hatırlıyorum.

Selahattin Bey, Ayazma Meydanı'nın bugünkü haline getiren inşaatını üç arkadaşıyla yapmış. Hatta bunu yaparken üstüne gelen bir taşın altından, ezilmekten son anda tehlikeyi fark eden arkadaşının onu itmesiyle kurtulmuş. Daha sonra da kırk yıl orada kahyalık yapmış, sonrada oğlu Şahabettin'e devretmiş. Şahabettin Bey meydana girer girmez meyveci Cemil'den sora karşınıza çıkan simalardan biri bugün...

Selahattin Bey, Pendik ve Kartal'a kadar bağlık bostanlık olan Yakacık'ı çok iyi hatırlıyor.

"Ben 12-13 yaşlarındayken annem babama yemek gönderirdi. Babamın erzakını da alıp eşeğime binip giderdim. Uçsuz bucaksız bostanlar, bağlar, zeytinlikler aşıp babamı bulurdum. Daha sonra hayvancılık ve konaklarda bekçilik yaptım. Vali Ahmet Bey evini tümüyle bana teslim edip giderdi. Kahyalığım zamanında çok ünlü ve değerli insanlar gelip giderdi, çoğunun arabasını ben park ederdim. O zamanlar darbukacı Necmi gelir, bahçeleri gezer darbuka çalar bahşiş toplayıp giderdi. Herkes onu çok severdi. Yakacık çay bahçelerinin maskotu gibiydi. Rahmetli oldu. Arkadaşımdı, romanlara benzerdi. O da Yakacık'ta oturdu. Yaşlı annesine bakardı. Ondan esinlenerek Ayazma Çeşmesi başında darbuka, düdük, top gibi oyuncaklar satmaya başladım. Benimle birlikte pamuk şekerci, dondurmacı falan olurdu. Yalova'dan da soğuk su testisi getirip satardım. Çeşmeye su almaya gelenler bu testileri pek beğenirlerdi.

Selahattin Bey aynı zamanda Yakacık'ın en önde gelen kabadayılarındandı. Ama has cinsinden. Haksızlığa hiç gelemediği için bir iki yıl da hapis yatmış. Onun unutamadığı anılarından biri de zamanında hırsızlık malı bulunduğunda ya da yerde bir eşya bulunduğunda sahibi gelip alsın diye camiye asılmasıymış.

Eski Yakacıklılardan çok az kişi kaldı. Kolayına kaçıp güzelim bağ bahçelerini satıp asfalta verdiler. Bu da Yakacık'ta sonun başlangıcı oldu. Benim bir de beygirim vardı. Üzümleri küfelere doldurur, götürüp Çarşı Meydanı'nda satardım. Ta Adalardan özellikle Pazar günleri meyve alışverişine gelenler olurdu. Bağlar bitince kahyalığa başladım.

Sonra ilk faytonu Yakacık'a sokan Niyazi eniştem bana bir beygir verdi. Babamı boğamızı satıp beygir almak için ikna ettim ve böylece faytonculuğa başladım. Çarşıdan Ayazma'ya bir liraya yolcu taşıyorduk. Ama otomobiller çıkınca faytonların da işi bitti. On kadardık. Hayvanlar otomobilden ürkünce ve de otomobillere hızlı bir biçimde yol veremeyince trafik kazaları sıklaşmaya başladı ve fayton işi de böylece yasaklandı.

Yazlıkçılara evini kiraya vermek isteyenler meydanın başındaki merdivenlerin başında toplanır gelen müşteriler karşılanırdı. Ya da çınar altında otururlardı."

Yakacık'ın sayılı çınarlarından biri olan Selahattin Bey, tam bir İstanbul aksanıyla konuşuyor ve tam bir İstanbul beyefendisi gibi davranıyor. Eski günleri yad etmek için rasgele kapısına dayandığımda

beni bir dakika beklettikten sonra, gayet şık giyinmiş olarak çıkıyor. Bahçesinde eşinin yaptığı sütlaç ve erik suyu eşliğinde sohbetimizi yapıyoruz. Evi tam Aydos Dağı'nın eteğinde. Arkasında orman başlıyor. Her şeyi kendi elleriyle yapmış. Eşi incir ağacını bilerek sınıra ektiğini söylüyor, sokağa bakan taraftan gelip geçen yesin diye....

Selahattin Bey eskiden kaçak odun kesmek için gittiği ormana günümüzde bir bakıma bekçilik yapıyor. Her sabah gayet şık giyinerek aşağıya inip bir iki saat arkadaşlarına takılıyor. Çarşıdaki Pomakların kahvesinde arkadaşlarıyla biraz sohbet ediyor, sonra da alışverişini yapıp Mustafa Efendi Tekkesi'nden sonraki dik yokuşun başındaki evine doğru yola koyuluyor.

Yakacık'ın geçmişten günümüze dek hiç unutulmayacak isimlerin biri Sebahattin Bey'dir. Sebahattin Çetin'in Yakacık'taki muhtarlık hizmeti 40 yıldır devam ediyor. Sebahattin Bey aynı zamanda Selahattin Bey'in de kardeşidir. Sebahattin Bey'i sadece Yakacıklılar değil onu tüm İstanbullular bilirdi. Çünkü mükemmel bir sportmen, sağlıklı yaşayan biri olan Sebahattin Bey, kışın ortasında karlar üstünde sadece şortu, bir saatlik kar şovunu yaptıktan sonra denize girerdi. 1971'den itibaren başlattığı bu şovunu uzun yıllar hiç aksatmadan yaparak gazetelere geçiyordu. Başta Hürriyet gazetesi, Uğur Dündar'ın programlan olmak üzere birçok aktüel sayfa ve programlarda bu özelliğiyle manşet olmuştu.

Muhtar Sebahattin Bey'in önemli bir başka özelliği de bitkilerle tedaviye olan merakıdır. Artık doğal tedavi konusunda ilk akla gelen danışmanlardan olmuş. Muhtarlık binasının küçücük bahçesine adım atar atmaz burnunuza başta ada çayı, nane kokulan çarpar. Isırgan, pelin ve rezene otlarını da mevsimine göre bulmak mümkün. Dallandırdığı adaçaylarını eline geçen kaplara dikip, isteyen eş dosta hediye ediyor. Yağ tenekesine diktiği bir fideye de ben göz dikince bana hediye etti.

Gelen eş dosta da, hemen çeşitli otları karıştınp nefis çaylarından demleyip ikram ediyor. Şeker yerine de keçiboynuzu içine katıyor. Otlar ve ot çaylanyla ilgili biri olarak bu fikri çok benimsiyorum. Alın size doğal bir tatlandıncı işte...

Sebahattin Bey'in "tarzan muhtar", "fakir babası", "kaptan" gibi birkaç lakabı var. Spor aşkı gençliğinde yaptığı güreşle başlıyor. Ondan önceki kuşak zamanında her yıl Yakacıkta yağlı güreş şampiyonalan olurmuş. Yakacık'ın güreş takımı da çok meşhurmuş. Hakikaten

bürosundaki eski kupürlerde bununla ilgili bir dizi haber ve resme rastlamak mümkün.

Yani bizim Yakacık belki de güreş müsabakalarında Kırkpınar kadar ünlüymüş.

Sebahattin Bey, en çok çam ormanlarını gecekondulaşmadan kurtarmak için, Yakacık'ın yeşil arazi alarını milli emlaktan alınıp orman müdürlüğüne devredilmesine önderlik ettiği için gurur duyuyor. 1972 yılında yine onun öncülüğünde başlatılan bir ağaçlandırma kampanyasıyla bu yeşil alan kurtanılmış oluyor.

Muhtarın saymakla bitmez özelliklerinden biri de muhtarlığın verdiği evrak harçlarını hep indirimli alması, yoksullardan almaması, zenginleri yardım için motive etmesidir. Yardımda bulunacak biri olduğunda muhtan çağınıp ona söylerler. O da listesini tuttuğu yoksul ve zor durumdaki insanlara bu yardımlan gizlice ulaştırır ve kimsenin ruhu duymaz.

Sebahattin Bey eski günleri sorunca hatırlamak bile istemiyor; "Eskiyle karşılaştırınca çok üzülüyorum çünkü, Yakacık'ı önce kalbi olan Çınaraltı'ndan vurdular" diyor.

Ayazma Meydanı'n şu anki en tanıdık simalan meyveci Cemil ve otoparkçı Şahabettin Bey. Şahabettin Bey hem taksi işletiyor hem de otoparkı idare ediyor. Meyveci Cemil ise Aydos Dağı'ndan topladığı dutlar ve üzümlere biraz da Yalova malı katıp satarak, eski Yakacık geleneğini meydanda tek başına sürdürüyor.

Ayazma Meydanı'nda otopark ve şu anda bir bataklığa dönüşen Ayazma Çeşmesi dışında pek değişen bir şey yok gibi görünüyor. Soldaki Çamlık Çay Bahçesi hala duruyor. "İstanbul'un Balkonu" tabelasıyla hizmet vermeye de devam ediyor. Çaylar semaverle geliyor. Burada da Çınaraltı, Ayazma çay bahçelerinde olduğu gibi Ayazma suyunda demlenen tavşankanı çaylar, Yakacık'ın tadına doyulmaz lahmacun ve pideleri eşliğinde sunuluyor. Eski adı Çınar Otel de şimdi Aydos oldu ve o da hala duruyor. Çınaraltı ve Ayazma restoran-çay bahçeleri yine babadan kalma esnaf ahlakı ve eski incelikleriyle müşteri ağırlamaya devam ediyor. Ayazma restoranın eskiden adı Lunaparktı. Yakacık'ın ünlü kağıt kebabını en son onlar yapıyordu.

Çeşmenin çevresindeki pamuk şekerciler, kağıt helvacılar, mısırcılar ve tabi ki çekirdekçilerin yerindeyse yeller esiyor.

Meydanın insan yapısını artık Yakacıklılar'dan çok İstanbul'un öteki illerinden gelenler oluşturuyor. Bu nedenle tek tük yürüyenlere karşılık yoğun bir otomobil trafiği hakim. Bu da belediye spor alanının önemli bir kısmını otoparka dönüştürmesine yol açmış zaten.

Eskiden ellerinde çekirdek çıtlata çıtlata, Ayazma Yolu'nda volta atan gençlerden de tabi ki eser yok. Bilinçsizce yapılan bir rehabilitasyon olduğunun farkında olmadan çıtlatılan çekirdek geleneğimizin toplumsal yüzüyle de ilk kez Yakacıkta karşılaştığımı söyleyebilirim. Fakat o zamanlarda bile toplu bir terapiye dönüşmüş olan, yoğun tüketime rağmen yerlerde birikmiş çekirdek kabuklarına rastlanmazdı. Belki de belediyeler o zaman iyi çalışıyor ya da insanlar kabuğunu yere atmama görgüsünden taviz vermiyordu. Ya da günümüzde toplumsal depresyon artık nevrotikliğe dönüşmüş olmalı ki, kamuya açık bu tür yerler neredeyse gecenin sonunda bembeyaz çekirdek kabuklarıyla örtülerek bambaşka bir şeye dönüşüyor.

Evet, evet... Çekirdek tüketimi ve bunun sokakta yarattığı kirliliğin arkasında giderek artan toplumsal bir nevroz olmalı!

Biz Yakacık'ta otururken gelen misafirler evde ağırlandıktan sonra yukanya yürüyüşe çıkılır, asırlık çam ağaçlarının gölgesinde oturur tarihi ayazma suyu ile hala en eski yöntemlerle kumlu ocakta demlenen çaylar içildikten sonra yolculanırdı. Arkanızı Aydos Dağı'na yaslamış, oradan püfür püfür esen rüzgarın keyfiyle karşınızda Adalar, Kartal, Pendik ve uçsuz bucaksız gibi görünen Marmara Denizi görüntüsü eşliğinde sohbetin en derini, dedikodunun en tatlısı yapılıp dönülürdü. Ama biz kimi zaman bu insan kalabalığından da sıkılıp, çay bahçelerini geçip aşağılara ya da koruya iner, oradaki ulu çam ağaçlan altındaki yemyeşil çayırlarda piknik yapar, Yakacık'ın bize özel olduğunu iyice içimize sindirerek evimize geri dönerdik. Eskiler yakın zamana kadar Çınaraltı'ndan Ayazma'ya faytonların işlediğini anlatırlardı.

Gelen misafirleri Ayazma'ya çıkartmak, görmüş geçirmiş ailelerde bir gelenekti. Yıllar sonra Ada'ya yerleştiğimde aynı geleneğin bir başka tezahürüyle orda buluşmak bana hep bu günleri anımsattı. Adalar'da da, misafir evde ağırlandıktan sonra onun yürüme kapasitesine bağlı olarak çeşitli tur versiyonlarından biri seçilir, ardın da sahile inilerek vapur gelene kadar sahildeki kafelerde son çaylar içilir, vapur gözden kaybolana kadar misafire el sallanarak uğurlanır. Yakacık'ta da gelen misafirlerle birlikte gül bahçesine bakan salondan yemeklerini yedikten sonra Ayazmaya çıkıp İstanbul'a tepeden bakıp, Kartal'ın ve

Pendik'in cilveli sahillerini, uzaklarda Yalova'yı görmek müthiş bir mutluluk verirdi. Aydos Dağı'nın eteklerindeki bu saklı cennetten hep hedeflenen saatten geç kalkılır, bu da kimi zaman günlük yaşamımızda küçük sorunlara neden olurdu. Aile geleneğimizde Anadolulu aristokrat ailelerde olan misafirperverlik, mekânın da sunduğu bütün avantajlarla bir şölene dönüştürülür, sonra başta zavallı annem olmak üzere yorgun argın eve dönülürdü.

Heybeliada'ya yerleştiğimde, Ada dokusuna sonradan dahil olan kapılan hem Adalılara hem de dostlarına kapalı Ada heveslisi, ruhlan da kapılan da içe kapanık İstanbullular gibi bir ev sahibi olmayışımın altında bu gelenek yatar. Ormanın kıyısındaki evimde hemen her hafta sonu misafir ağırlayarak ikramlan hazır bulundurur, yürüyüş hattı üzerinden geçen dostlarıma açık büfe olarak sunuşumun altında da sanıyorum ailenin bu alışkanlığı var. Bununla da yetinmez çam ormanıyla iç içe olan bahçede ayda bir de gardenpartiler düzenlerdim. Ama daha sonralan, başta film vb işlerin başıma açtığı olumsuzlukların yanı sıra İstanbul'dan gelen ve Adalıların naif duygularını olağanüstü bir beceriyle sömüren insanlar nedeniyle o denli lüzumsuz insanlar hayatıma girdi ki ve onlar tarafından o denli istismar edildim ki, şu anda ancak yakın dostlarımı ara sıra evimde ağırlamaktan öteye gidemiyorum. Para ve çıkar dışında hiçbir ahlaki değeri kalmamış bu insanlarla yaşadığım acı tecrübeler sonucunda bugün zaman zaman insan bile görmeye dayanamadığı itiraf etmeliyim.

Bu kez de acı acı bir "neyse"....

Sanıyorum Adalar'ı bir dönem yaz kış oturma mekânı seçecek kadar benimsemenin altında da yine bir çok açıdan birbirine çok benzeyen doğayla içli dışlı olmanın yanı sıra bu yaşam tarzı ve geleneği olmalı.

Yakacık'a yolu düşen her misafirin oradan etkilenmemesi, Şamanik bir esrime yaşamaması mümkün değildi. Gerçekten Adalar'ın doğası gibi, insanı içine çekiyor ve o saf, basit varoluşun büyüsünü yayarak ister istemez yaşamsal yabancılaşmalardan uzaklaştınyordu. Mekân ve insan yabancılaşmasını sıfırlayarak, tersine dünyanın döngüsüyle özdeşleştiriyordu.

Doğasının, insanı esrikleştiren, Diyanisosçu coşkularını kışkırtan bütün özelliklere sahip olması Yakacık'a modern sosyal mekânların girmesi önünde asla bir engel oluşturmamıştı. Bu yapıların başını çeken otel, gazino, sinema, pavyon, restoran, çay bahçeleri, tiyatro gibi sosyal alanlar onun habitatını, doğasını bozmadan girmişti.

Az önce de belirttiğim gibi sinemaları ben hatırlamıyorum. Ama bugün de devam eden gazinolarını, otellerini, çay bahçelerini tabi ki çok iyi hatırlıyorum. Hele ağaçlara yapıştırılmış üvertür şarkıcı posterleriyse hala gözümün önünde. Aslında "üvertür" diyerek belki o sanatçıların haklarını da yemiş olabilirim. Belki aralarında çok ünlü isimler de vardı. Ama ağaçlara yapıştırılan afişlerdeki bütün kadınlar, benim gözümde burjuva kültürün zavallı kurbanı haline gelmiş tek bir kadındı. İsimsiz gazino şarkicilan...

Maço gelenekten devir aldığım bu bakış açımın değişmesi için, uzun yıllar gerekecekti tabii... Pohpohlanan geleneksel değerlerin, kendi hemcinsine karşı beslediği narsistik yapının, yargısız infazımın kurbanı olan bu gazino şarkıcılarının adlarını o zamanlar okumaya bile tahammül edemiyordum.

Bunun bir nedeni de; Ayazma'nın altındaki geniş çimenlik alanın altında tek tük bahçeli yerlerde gelen çalgı sesleri ve bu mekânların pavyon olarak adlandırılmasıydı. O zaman benim için Yakacık'a gizem katan unsurların başında uzaktan müzik seslerini duyduğum bu pavyonlar gelirdi. Yakacık'ın her yanını avucumun içi gibi tanımama, gezmeme rağmen girilmez bölgemdi. Ama belki de en çok merak ettiğim noktaydı.

Kimi zaman evden birileriyle tartıştığımda alıp başımı uzaklaştığımı hatırlıyorum. Benim olmayan bahçelere daldığımı, bir gölge gibi çevreyi kolaçan ettiğimi... Bu kaçışlarımla birkaç çiftlik keşfetmiştim. Kuzularını, koyunlarını sevmiştim. Sonra da, aşağıya ve Dolayoba'ya doğru epey yürüdükten sonra bir pavyon sınının geldiğimde yüreğimin küt küt atarak heyecanlandığımı, bu heyecana rağmen merakımın beni birkaç adım daha yaklaştırdığını, duyduğum ilk insan sesiyle tekrar oradan koşarak uzaklaştığımı hatırlıyorum.

Ayazma ve korusu yalnız Yakacıklılar'ın değil aynı zamanda bütün İstanbullular'ın da mesire ve sayfiye yeriydi. İstanbul'un dört bir yanında arabalarıyla gelir pikniklerini yaptıktan ya da restoranlarında yemeklerini yedikten sonra; Ayazma Çeşmesi'nin başında uzun kuyruklar oluşturarak bidonlarını meşhur Yakacık suyuyla doldurduktan sonra dönerlerdi.

Ayazma dönemin ünlülerinin de uğrak yeriydi. Emel Sayın, Türkan Şoray, Zeki Müren bunların başında gelirdi. Zeki Müren bir röportajında bu gezilerinden birinde söz ederek ünlü "Bir Demet Yasemen" adlı nihavent makamında bestelediği şarkısını da buradan

esinlenerek yazdığını anlatmış! Gazeteci-yazar Arslan Mengüç'ün yıllar önce İsveç Devlet Radyosu adına yaptığı bu röportajda, bu güzel bestenin öyküsünü Zeki Müren şöyle aktarmış.

"Efendim, o gün çok sevdiğim Yakacık'ta oturmuş, yorgunluk atmış ve çok sevdiğim yasemen çiçeklerinden toplamıştım. Akşamüstü Kartal'dan arabalı vapurla Yalova'ya geçecek, oradan Bursa'ya gidecektim.

Arabamla vapura girdim. Az sonra yanımızdaki sıraya, içinde benim Bursa'dan çocukluk aşkım olan hanımefendinin bulunduğu bir otomobil geldi durdu. Bir an onunla göz göze geldik. O artık evli bir kadındı ve eşiyle bambaşka bir dünyaya aitti. İşte o sırada, lise çağlarımda onun için topladığım yasemen çiçekleri geldi aklıma. Onlar ilk aşkımın çiçekleriydi. Yol boyunca hep onu düşündüm. Vapurumuz Yalova'ya vardığında, daha sonralan dillerden hiç düşmeyecek olan o meşhur nihavend şarkımı bestelemiştim."

BİR DEMET YASEMEN

Bir demet yasemen, aşkımın tek hatırası
Bitmiyor ayrılık, dinmiyor gönlümün hicran yarası
Ağlasam, inlesem, silinmez bahtın karası
Bitmiyor ayrılık, dinmiyor gönlümün hicran yarası.
Tekrar bu mevsim gelse
Tekrar yasemenler açsa
Aşkımızın anısını o beyazlıkta yeniden yaşasak
Bütün yasemenleri al benden
Hepsi senin olsun
Dön bana artık...

Yakacık'a yolu düşenlerden biri de çok önemli bir edebiyatçımız olan Mahmut Yesari'dir. Ne yazık ki o Zeki Müren gibi keyif yapmak için gitme şansına sahip değildir. Mahmut Yesari yakalandığı ağır verem hastalığından ötürü sanatoryuma yatmak zorunda kalmıştır. Orda yazdığı ünlü Yakacık Mektuplan 1938'de ilk basımı yapılır. Öyküler, gözlemler, izlenimler derlemesi, adından da anlaşılabileceği gibi, o zamanki sayfiye yöresi Yakacık'ın, bu arada Yakacık Sanatoryumu'nun topografyasını çıkarır.

Selim İleri'ni onun hakkında yazdığı bir yazıda; bu eseri için "Yakacık'ı dingin ve pastoral bir dille anlatır" diyerek şöyle devam eder; "Yakacık Mektuplan'nda, vereme yakalanmış küçük bir çocuğun bekleyişini, yalnızlık acısını dile getiren 'Akşam Garipliği' öyküsü, bence,

edebiyatımızın en yalın, en dokunaklı öykülerinden biridir. Sadece 'Akşam Garipliği' Mahmut Yesari'yi yanın da okunur kılacak."

Bir yönetmen olarak beni en fazla etkileyen ve şaşırtan eseriyse, Su Sinekleri'dir. Çünkü bu eserinde sinema dünyasına özenen genç kızları ve bu kızlarından birinin orta yaşlı annesinin gerçek hayatla sinemayı birbirlerine karıştırmalarını ince gözlemciliği ve özgün karakter tahlilleriyle çok güzel anlatır. Su Sinekleri'ndeki kadın kahramanlar sinemanın büyüsüne öylesine kapılırlar ki başta Hollywood yapımı filmlerdeki (Yeşilçam'ın da o zaman ki beslenme kaynağını oluşturan öykülerdi) serüvenleri İstanbul'da yaşamaya kalkışırlar. Yaşadıkları bu serüvenler sonucunda hayatın gerçekleri karşısında başlarına gelmedik kalmaz ve yaşamlan paramparça olur.

Aslında kitabı okuduğumuzda Anadolu'nun en ücra kasabasında bile bir sinemanın olduğu Yeşilçam'ın altın yıllarını yaşadığı, Belgin Doruk, Filiz Akın, Türkan Şoray, Hülya Koçyiğit hatta daha öncesindeki starların başrol oynadığı ve hepimizin deliler gibi sinemaya koştuğu, biraz şanslı olanlarımızın aile locasından gözyaşları dökerek bu filmleri izlediği dönemden anımsadığımız bir ablamız, halamız, teyzemiz ve hatta belki annemiz vardır. Bu nedenle Mahmut Yesari'nin "Su Sineği" hemen hemen hepimizin evine uğramış olabilir.

Türk edebiyatında dönemin önemli ve üretken yazarlarından olan Yakacık'tan oldukça etkilenen ve Yakacık adını taşıyan en önemli edebi eseri yazan Mahmut Yesari, 5 Mayıs 1895 tarihinde Elazığ'da doğar. Miralay Fahrettin Bey'in oğlu, hattat Yesarizâde Mehmet Esat ile hattat Yesarizâde Mustafa İzzet'in torunu, öykücü Afif Yesari'nin babasıdır. Soyadini, sol eliyle yazdığı için "Yesari" lakabıyla anılan hattat dedesinden alır. Ömrünün son yıllarında kendinden yirmi yaş küçük olan Cahit Uçuk ile evlenir. Mahmut Yesari, 16 Ağustos 1945 günü Yakacık Sanatoryumu'nda veremden öldükten sonra Çamlıca Çataldağı'ndaki aile mezarlığında toprağa verilir.

Mehmet Akif Ersoy da Yakacık'a, benim gibi eğitimci babası vesilesiyle yolu düşmüş yazarlardandır. Ersoy'un babası Tahir Efendi, aynı zamanda Mühürdar Emin Paşa ailesinin özel öğretmenidir. Emin Paşa'nın oğullarına ders verir. Bu dersler kışın Bakırcılar'daki Emin Paşa Konağı'nda, yazınsa Yakacık'taki köşkte yapılır. Bu sebeple Tahir Efendi yazın ailesi ile birlikte Yakacık'a gider ve köşkün bir odasına yerleşir. Ersoy da babasının bu derslerine katılır ve yazın Emin Paşa'nın oğullarıyla arkadaşlık eder.

Yakacık'a uğrayıp iz bırakanlardan biri de ünlü şair Orhan Veli'dir.

Hatta adının Yakacık'ta bir sokağa verildiğini bir arkadaşından öğrenince şöyle der; "Yakacık, Ayazma Caddesi'nin sonundaki Orhan Veli Sokağı, Sultanbeyli Köyü'ne açılıyor ama, sokağın başı var sonu yok' diyorsun. Bu sokak yazdıklarıma, yaşadıklarıma, yaşayacaklarıma ne kadar uygun diye düşündüm. Ben 'alıp başımı gittim' ve son'u bıraktım giderken. Benim için son hiç olmayacak. Orhan Veli Sokağı gibi..."

Orhan Veli'nin "alıp başımı gittim" diye gönderme yaptığı dize, hepimizin dilinden düşmeyen o ünlü şiirinden bir dizedir.

Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda
Şu ada senin, bu ada benim,
Yelkovan kuşlarının peşi sıra.
Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;
Çiçekler gürültüyle açar;
Gürültüyle çıkar duman topraktan.
Hele martılar, hele martılar,
Her bir tüylerinde ayn telaş!..
Gün olur, başıma kadar mavi;
Gün olur, başıma kadar güneş;
Gün olur, deli gibi...

Zülfü Livaneli'nin bu şiirden yaptığı bestenin de içinde yer aldığı "Ada" adlı kasetini ilk kez İsviçre'ye yerleşmek için gittiğim yıllarda dinlemiştim. Bern Büyük Elçiliği'nde göreve başlayan Hasan amcamın yanına gitmiştim. Alplerin eteklerinde ve yine müthiş bir Alp manzarasına hakim olan Rüffenacht'da oturuyorlardı. Dört bir taraf uçsuz bucaksız dağ manzarasıyla kuşatılmıştı. Hemen her gün alıp başımı uzun uzun yürüyüşler yapıyor, mahalleler, köyler aşıyordum. Eve döndüğümde de hem yeni hayatıma hem de İstanbul'da bıraktığım hayatımı çağrıştıran bu şarkıyı dinliyordum. Mecidiyeköy'ün site hayatının getirdiği sıkışmayla nasıl Barış Manço'nun "Dağlar Dağlar" şarkısının müptelası olmuşsam, bu defa da adeta memleket mottosu olarak bu parçaya sanlıyordum.

Oysa usul usul İsviçre'nin underground mekânlarına, keller'lerine sızmış, meşhur jazz cafelerini keşfetmiş, asırlık kiliselerde muhteşem orglarla yorumlanan Bach'lan kaçırmaz olmuştum. Şimdi düşünüyorum da ne denli güçlü bir nostalji yaşıyormuşum ki Türkiye'deki hayatımda bile ağırlıklı olarak rock, jazz, klasik batı müziği ve folk varken bu şarkıya takılıp kalmışım. Yada Barış Manço'nun "Dağlar Dağlar", Selda Bağcan'ın da "Hapishane İçinde

Mermerden Direk" şarkılarıyla kurduğum bağı da düşünürsem, nostaljilerimi hep Türkçe müziklerle sarmalaya çalışmam ben de hep tatlı bir tebessüm uyandırır.

Yine neyse...

Birçok ünlünün Yakacık Sanatoryumunu tercih etmesi tesadüfü değildi. "İstanbul'un Balkonu" olarak adlandırılan Yakacık'ın en büyük özelliklerinden biri havadaki nem ve oksijen miktarının ideal ölçümlerde olmasından kaynaklanıyordu. Yakacık'ın bin önemli özelliği de astım hastalığı için tercih edilir bir yer olmasıydı. Bu özeliğini Aydos Dağı'ndan esen sürekli rüzgardan geldiği söylenir. Denize çok yakın bir mesafede bulunmasına rağmen dağdan esen lâtif rüzgar nemi asla tutmuyor ve hem deniz hem de dağ iklimini aynı anda taşıyor.

Kartal İlçesi'nde, Yakacık'ın kuzeyinde bulunan Aydos Dağı ise adını kartal anlamına gelen Aetos'dan alır. 557 m. Yüksekliğinde, kuzey yamaçlan ormanlıklarla kaplıdır. Güney yamaçlarına düşen yağmurlan Büyükdere'ye ve Marmara'ya, kuzey ve doğusuna düşen yağmurlar Çayağzı Deresi'yle Karadeniz'e ulaşır. Dik yamaçlar sellerin oluşturduğu akıntılarla parçalanmış ve yanılmıştı. Sel yatağının en büyüğü dağın güneye bakan yüzünde, yakınında bulunan ve aslana benzeyen kayalar sebebiyle "Aslan Yataklan" adını almış. Aynı sel yatağı daha aşağılarda "Erikli Yatak" adını alır ve taşıdığı sular Yayalar-Şeyhli arasında, Kayalıdere aracılığıyla Büyükdere'ye ulaşır.

Senenin ilk kar yağışı İstanbul'da Aydos Dağı'nda görülür. Kar soğuğunu hisseden İstanbulluların gözü hemen Aydos Dağı'nı ve üstüne düşmüş karlan arar. Oradaki bembeyaz manzarayı görür görmez artık kışın geldiğine tam olarak ikna olurlar.

Dağın, kuzeye bakan yamaçları, çoğunluğunu meşe ağaçlarının oluşturduğu yapraklı ağaçlardan meydana gelen bir bitki örtüsüne sahiptir. Dağın bu bölümü “Şalgamlı" adını taşır.

Eteklerinde bulunan içme suyu kaynakları, yakın tarihe kadar, çevre köylerin ve Pendik'in içme suyunu karşılardı. Yakacık ve Dolayoba çeşmelerinden alınan memba sulan arabalarla Pendik'e, Kartal'a getirilerek ihtiyaç sahiplerine satılırdı.

Dağın bir başka özelliği, zirvedeki manastır kalıntılan ve kuzey doğusunda bulunan Aydos Kalesi'dir. İstanbul'un işgal döneminden sonra Keçi Kalesi olarak da anılır. Aydos, Yakacık ve çevresi bölgenin

en eski tarihi yerleşim alanlarının başında gelir. Dağın zirvesindeki manastir harabeleri ve su sarnici, zirveye çıkanların belli başlı ziyaret noktalarından biridir.

Anadolu'nun çeşitli yerlerinde aynı isimli pek çok dağ mevcuttur. Eski kaynaklarda Oxeia olarak gösterilen ve Kalkedon'un 10 mil kadar ötesinde olarak tarif edilen dağın Aydos olduğunu kabul eden tarihçiler vardır.

İstanbul'un bu en görkemli dağına ilk yürüyüşümü devrimci arkadaşlarla birlikte yaptım. Bize misafir olarak gelmişlerdi. Ancak ağırlama faslı bittikten sonra dağa yürümek istediklerini söylemişlerdi. Beş altı kişiydik sanıyorum. Birkaç saat yürüdükten sonra silahlar çıkartılıp atışlar yapılmaya başlandığında, dağ yürüyüşünün anlamını çözebilmiştim. Talimler yapıldıktan sonra bir çobana rastlamıştık. O da bize yanlış yerde avlandığımızı söyleyip kendince keklik, tavşan yakalayacağımız yerleri tarif etmeye çalışmıştı. Çünkü Aydos Dağı İstanbul'un bir numanlı avcılık alanlarından biriydi.

Aydos Dağı eteklerinde o dönemde yeni yeni kurulan bir başka mahalle de Kurfal'dı. Tepedeki birkaç sıralık gecekondulardan oluşuyordu. Alu yine çayır çimenlikti. Ayazma Yolu'nu sonuna kadar yürüdüğümüzde artık şehir bitmiş ve dağlık alanlara girmiş gibi hissederdik kendimizi. Kurfal bugün sıkış sıkış, eğri büğrü gelişen tipik İstanbul mahallelerinden biri olarak Yakacık'ın önemli bir yeşil alanını rant aşkıyla yutan mahallelerden oldu. Kurfal'ı daha sonra sempatizanımız olan çok tatlı bir aile nedeniyle daha detayıyla keşfedecektim. Aileden Kemal ve Dilber'in adlarını hatırlıyorum. En tepede muhteşem bir manzaraya sahip küçük bir gecekonduda oturuyorlardı.

Soğanlı'dan Yakacık'a girerken gördüğüm Samandıra tabelasıysa hep bende bir merak uyandırırdı. Yoğurdunun meşhur olduğunu biliyorduk. Aydos'un da yoğurdu meşhurdu. Ünlü Yakacık yoğurtlan bu iki yerden geliyordu. Sonra Samandıra'nın Yakacık'a bağlı küçük bir bucak olduğunu öğrendim.

Bir gün annemi de alıp otobüse binerek günü birlik gezmeye gittiğimizde karşıma çıkan manzara koca bir köyü andırıyordu. Ama tarihi geçmişiyle ilgili henüz hiçbir ayrıntıyı bilmediğim gibi öğrenmeye de niyetim yoktu. Sadece o levhanın çekiciliğinin yarattığı bir geziyle yetinmiştim. Ama daha sonra belgeseller yapmaya başlayıp da tarih ve kültürle sıkı bir dostluk kurmaya başladığımda Samandıra'nın çarpıcı tarihini öğrenme fırsatım oldu.

Samandıra adını, bolluğun ve bereketin temsilci Tarınça Demeter'den alıyordu. Demeter Yunan mitolojisinde insanlara toprağı ekip biçmesini öğretmişti. Heykellerinde hep eli kolu meyveler ve çiçeklerle dolu boylu poslu güzel bir kadın olarak tasarlanmıştır. Sanıyorum Samandıra'nın olağanüstü bereketli topraklan, doğası karşısında insanlar Tarınça Demeter ile özdeşleştirmiş olmalılar. Ayrıca Samandıra'nın öteki önemli özelliği de önemli bir avlanma alanı olmasıydı. Bu özelliği ileride onu Bizans imparatorlarının en gözde sayfiye alanlarından biri haline getiriyor. Yazlık sayfiye alanlarına düşkünlüğü ve av merakıyla tanınan Bizans imparatorlarından II. Tiberius (578-582) ile damadı ve kendisinden sonraki imparator Maurikios (582-602) tarafından Samandıra'ya bir saray inşa ettiriyor. Kalıntılan günümüze kadar ulaşan ve literature Damatrys Sarayı olarak geçen bu saray, inşa edilme amacı olan av ve dinlenmenin yanı sira, İstanbul'un Anadolu'ya açılan kapısı olması ve Anadolu'ya yapılacak olan seferler doğrultusunda güzergah üzerinde olması nedeniyle Bizans ordusunun toplanma ve konaklama bölgesi olarak kullanılıyor. İmparatorların Anadolu'dan dönerken ve başkente girmeden evvel son gecelerini geçirdikleri yer oluyor. İmparator Samandıra'da konaklarken haberciler bir gün önceden başkente ulaşıyor ve İmparator'u karşılamak için gerekli hazırlıkları yapıyorlardı. Bugün yıkıntılan arasında haç biçimindeki sarnici, kemer ve tonozlan teşhis edilebilen saray, gözle görülen bölümünden çok daha büyük bir alanı kapsadığı tahmin ediliyor. Boyutlan ve nitelikleri göz önüne alındığında Bizans'tan günümüze ulaşan belki de en önemli yapı burasıdır.

1043 yıla gelince Peçenek Türklerinin Bizans'ı ele geçirmek için başlattiklan harekâtta Samandıra'da bin 500 kişilik bir orduyla konaklarlar. Tarih 1296'yı gösterirken İstanbul'da çok şiddetli bir deprem olur. Bu deprem İstanbul'da taş üstünde taş bırakmayınca şehir toparlanana kadar başkent geçici bir süre için Samandıra'ya taşınıyor. Bundan sonraysa Samandra'nın tarihi gündemini durmak bilmeyen Osmanlı akınları oluşturuyor. Arka arkaya düzenlenen seferler sonucunda İmparator Andronikos II. Paleologos'un ölümünden üç ay sonra Samandıra Osmanlı topraklarına katılıyor. Andronikos 11 Paleologos'un en sevdiği yerlerin başında gelen Samandıra, adeta teslim olmak için sanki onun ölümünü beklemiş. Orhangazi tarafından yetkili kılınmış olan daha önce de söylencesinden söz ettiğimiz Abdurrahman Gazi komutanlığındaki Osmanlı Ordusunun Aydos Kalesi'ni kuşatarak fethetmesi sonucu bu doğa harikası, bereketli topraklar teslim oluyor. Böylece Osmanlı hududu diğer fetihlerle birlikte Karadeniz ve İstanbul'a doğru genişliyor.

Osmanlılarla Bizanslılar arasındaki sınırsa yine kaynağını Aydos Deresi'nden alan Dragos Deresi olmuştur. Dragos Deresi, günümüzde lağım akanına dönüşen İstanbul derelerinden biri olmakla kalmayıp, bir Kurban Bayram'ı sahil boyunca yaptığım yürüyüş sonucunda karşılaştığım manzaranın ürkünçlüğüyle beni etkileyen derelerden biridir. Dereden kıp kırmızı kanlar akmakta ve akan bu kanlar Marmara Denizi içinde kandan bir gölet oluşturmaktaydı. Karşılaştığım bu manzara çarpık modernleşmeye karşı nefretimin ve öfkemin doruk noktasına ulaştığı anlardan biri oldu. İnsanda, ister istemez moderniteyi tümüyle karşısına alıp doğanın ilkel yaşamına yeniden dönme eğilimini tetikleyen bu türden gōrüntüyle bir de Aksaray'da karşılaştığımı hatırlıyorum. Niğde Aksaray'da. Kerem ile Aslı televizyon filminin çekimleri için gitmiştik. Ben sadece senaryosunu yazdığım için birkaç günlüğüne uğramıştım. Pelin Batu ve Keremcem oynuyordu. Aksaray'a yıllar önce Yavuz ağabeyimle Zeynep yengemin hakim olduğu zaman gitmiş çok sevmiştim. Ortasından geçen su pırıl pırıl akıyor, Osmanlı yapıları göz alıyordu. Şehre yakın tarlalarda şimdi gazeteci olan yeğenim Emre ile şeker pancarı toplayıp onları neşeyle eve getirip akşama haşlayıp bir güzel tatlı ziyafeti sunmuştuk. Ancak yaklaşık on yılı bulmayan bu anılardan sonra gördüğüm Aksaray bir felakete dönmüş, belki de Anadolu'nun en sağlıksız kentleşmelerinden birine maruz kalmıştı. Ekip; Aksaray'a yakın bir köye doğru yol aldığında en azından eski Aksaray'ı anımsatan görüntüleri bulacağım ümidiyle heyecanlanmıştım. Aslında uçsuz bucaksız tarlaların tepesinde yükselen volkanik Hasan Dağı bir bakıma bu beklentimi karşılamıştı. Film ekibi seti hazırlamaya başladığında ben her zamanki serseri yürüyüşlerim için yine başımı alıp uzaklaşmıştım. Uzaktan söğüt ağaçlarının sıra sıra dizildiğini görünce hemen bir akarsu olacağını hissedip oraya yönelmiştim. Evet, gerçekten bir akarsu vardı. Ama Tarkovski'nin Solaris'ine rahmet okutan bir balçık yığınına dönüşmüştü. Cehennemin de bir büyüsü olacağını o zaman keşfetmiş, bu balçık boyunca belki bir yanım saat yürümüştüm. Köklerini saran bu balçık yığınına hala direnen sögütlerin aşağıdaki ziftli dallarının yeşille yaratığı kontras, yine balçık yığını içinde yüzen pet ve poşet birikintilerinin görüntüsü sanki tüm dünyayı yutmaya hazır kötücül bir canavar gibi duruyorlardı. Modernizmin bu kötücül karakteri karşısında Solaris filminin kahramanın, Solaris gezegenin esrarına cezb olurken, kendi geçmişinin hayaletleriyle de yüzleşmek zorunda kaldığı gibi, ben de modernizmin korkunç yüzüyle karşı karşıya kalmıştım. Ve modernizmin bu kötücül yüzü Aksaray ve çevresinde hızla gelişen sanayiden besleniyorlardı. Kısacası Aksaray'ın o adını bile hatırlayamadığım köyünde rastladığım balçık deresiyle, Dragos

Deresi'nin o kan ağlayan hali benim için Türkiye'nin çarpık modernleşmesinin dibe vurduğu, dekadansını ilan ettiği andı.

İç karartan bu iki anekdotu burada kesip biz yine iç açan Aydos Dağı'na geçelim.

Dağın önemli bir özelliği de yemyeşil ormanlarla kaplı olmasıydı. Eskiden salaş piknik alanları vardı. Ama sonradan burada: "kendin pişir kendin ye" ve çeşitli piknik seçenekleri sunan büyük bir alan yapıldı. Hatta alışveriş için dükkanlar bile açıldı. 6 bin 620 metrekare üzerinde kurulu bu yeşil alan da isterseniz tek başınıza isterseniz, grup halinde yürüyüş, koşu, bisiklet gibi eğlenceli aktiviteleri yapmak mümkün. Kışın kapalı, yazlarıysa açık olan sedirde sıcak bir çay ve nargile eşliğinde, Digitürk'ten maç seyredenlere rastlamak da artık mümkün. Ama ne yazık ki, İstanbul plajlarını yutan plastik armut koltuk virüsleri tabi ki burayı da sarmış durumda.

Zaman zaman yerel konserlerin hatta canlı yayın programlarının da yapıldığı Aydos ormanlarında kışın da aktivitelerin devam edebilmesi düşünülerek yapılmış olan 500 kişilik kapalı bir konser çadını bulunuyor. İçeride küçük bir hayvanat bahçesi de var. Orman Müdürlüğü küçük konuklarını da unutmayarak, onlar için bir lunapark yaptırmış 2008'den bu yana kurulu olan park içersinde çocuklar kafalarına göre eğlenebiliyorlar. Bilet fiyatlan da 2-2,50 TL civarında değişiyor. Otantik mekân heveslileri içinse bungalov şeklindeki restoran emre amade bekliyor. Son dönemde kır düğünü yapmak isteyenlerin de düğünlerini burada yaptıklarını duydum. Aslında geniş çimenlik alanları, asırlık çamları ve ağaçlanyla bence gayet iyi fikir.

Aydos Kalesi'nin Osmanlılar'ın eline geçmesi Orhan Bey devrinde Abdurrahman Gazi eliyle olmuştur. Orhan Bey, Bursa'nın fethinden sonra silah arkadaşları Konur Alp, Akçakoca, Karacabey ve Abdurrahman Gazi'yi günümüzde Kocaeli yanımadası diye bilinen bölgenin fethiyle görevlendirir. Aydos Dağı'nın doğu tarafında bulunan kaleyi Konuralp ile Abdurrahman Gazi kuşatır.

Söylencelere göre Aydos tekfurunun son derece güzel bir kızı vardır. Tekfurun kızı bir gece rüyasında güzel yüzlü birisini görür ve ona aşık olur. Türkler, Aydos Kalesi'ni kuşatınca günlerce süren bir mücadele başlar. Tekfurun kızı bir gün Türkler'in nasıl savaştığını görmek için bir burç kenarına gelir. Savaşan Türkler'in arasında rüyasındaki kişinin Türk komutanlarından Abdurrahman Gazi olduğunu görür. Tekfurun kızı Abdurrahman Gazi'ye bir mektup yazıp bunu kale duvarlarından aşağı atar. Türkler Rumca bilen birine mektubu

okuturlar. Mektupta "Hisar üzerinden aynlıp gidin. Güvendiğiniz kişileri filan gece filan yere gönderin. Kaleye sizi alayım, kaleyi fethedersiniz" şeklinde bir yazı vardır. Abdurrahman Gazi, rüyasında kendisini görüp aşık olan kıza güvenir. Türk askerleri kale kuşatmasını kaldırdılar. Türkler'in gittiğini gören Aydoslular bu duruma çok sevinirler. Abdurrahman Gazi bildirilen yere bildirilen saatte gider. Kız, sözünde durup Abdurrahman Gazi'yi kaleye sokar. Abdurrahman Gazi ile beraber seksen asker kaleye girerek kaleyi fethederler. Bu kale Abdurrahman Bey'e ikta olarak verilir. Abdurrahman Gazi de Müslüman olan kızla evlenir. Abdurrahman Gazi'nin bu evlilikten bir çocuğu olur. Kara Abdurrahman adıyla anılan bu çocuk büyüyünce Bizanslılar'ın korkulu rüyası haline gelir. Hatta Bizanslı kadınlar yaramazlik yapan çocuklarını "Kara Abdurrahman geliyor" diye korkuturlar.

Aydost dağındaki kaleyle ilgili bir diğer söylence de şöyledir.

Keçi Kalesi eski İstanbul-İzmit yolunu denetim altında tutmak üzere yapılmıştı. İstanbul'un işgali sırasında İngilizler Yakacık sırtlarında bulunan bu kaleyi işgal ederler. Yakacık halkında top-tüfek ne gezer? Mumlan keçilerin boynuzlarına takıp yakarlar. Sonra da kaleye doğru kovalarlar. İngilizler gecenin karanlığında kendilerine doğru gelen bir sürü ışığı insan sanıp hızla kaleyi terk ederler. Daha önce Yakacık'ta köşkü olan İngiliz'in yaptığı diplomatik atılımı hatırlarsak bu iki bilgi çelişiyor gibi görünse de şu açıdan bir doğruluk payı olabilir.

İngilizler hem Kartal'dan hem de yukandan yani Aydos Dağı'ndan Yakacıklıkları bir yanım ay şeklindeki kıskaç içine almış olabilirler...

Bir ordu keçiyi de nereden bulmuşlar diye düşünmeyin sakın! Çünkü Yakacık'ta zamanında besicilik oldukça yaygınmış. Her ahırda en az iki yüz elli baş hayvan yetiştirilirmiş. Zeytinliği ve bağlarıyla meşhur olduğu için dört beş yağhane, çoğu evlerin evinde şıra ve şarap yapılan küçük ev atölyeleri varmış. Ayrıca döven sürülen harmanların olması da sebze, meyve ve hayvancılığın yanı sıra tahıl üretiminin de olduğunu gösteriyor. Esasında o dönemde Bostancı'dan Tuzla'ya kadar olan bölgenin tamamı bağlık, bahçelik ve bostanlıkmış. İstanbul'un sebze ve meyve ihtiyacı buradan karşılaşırmış. Ben bağ olarak sadece bizim lojmanın önündeki büyük bahçede rastladım. Sanıyorum hepsi viran olmalı. Şimdiyse zaten boş yer bile kalmadığı için silme çarpık beton yapılarla doldu.

Ayazma Çaybahçesinin işletmecisi Kadir Bey'in dediği gibi, Yakacık bağıra bağıra ölüyor. Onu ölüme götüren iki önemli dönem var.

Birincisi Ankara asfaltının yapıldığı dönem. İkincisi 12 Eylül 1980 darbesi...

Yine eskilerin anlattığına bakılırsa Yakacık o zamanlar sayfiye yeri olan Kartal ve Pendik'e kadar bağlık bostanlıkmış. Kadir Bey'in annesi, Sebahattin Çetin ve onun muhtar olan kardeşi Selahattin Çetin de bu dönemleri hatırlıyorlar. Özellikle Çetin kardeşlerin anılan bu açıdan çok ilginç. Babaları onları eşek sırtına vurduğu üzüm küfelerine oturturtarak aşağılara kadar bağlan, bostanları kontrol etmek için dolaştırır, dönüşte de üzümlerini, meyvelerini toplayarak gelirlermiş. Babaları bu koca alanın bekçisiymiş. Ama Ankara asfaltı yapılınca yol kenarındaki arazi fiyatları patlama yapmış. Yakacıklılar cazip teklifler sonucunda arsalarını hızla satmışlar. Yakacık'la Kartal arasında oluşan bu dar, vandal modernleşme alanı çok geçmeden bütün Yakacık'ı yutmaya, karakterini etkilemeye başlamış. Başlarda kimse fark etmese de, gerek bu yabancı koridorun getirdiği kalabalığın bağlan talan etmeye başlaması, gerekse emlak satışının ciddi bir rant getirmesi bu arazileri hızla günümüzdeki beton yığınına çevirmiş.

Yakacık'ın bu birinci yıkım dönemini, az önce de dediğimiz gibi 1980 askeri darbesinin getirdiği ikinci yıkım dönemi izlemiş. Sıkıyönetimin ilanı, birçok şeyin yasaklanması Yakacık'ın kendine özgü doğasından kaynaklanan akşam hayatını neredeyse bitirmiş. Üstelik çay bahçelerinde de başta kağıt oyunları olmak üzere çok sıkı kontrol ve baskı oluşunca buraya gelen yazlıkçılar Yakacık'ı yavaş yavaş terk etmeye başlamışlar. Buna, Yakacık'ın Kartal Belediyesi'ne bağlanması da eklenince, terketmeler çoğalmış. Yakacık'ın kalbi olan Çınaraltı olmak üzere adım adım parçalanmaya başlanmış. Yakacıkta sadece yaşlılar değil otuzlu kuşaklar bile bu ikinci darbenin getirdiği yıkımı yaşamanın acısını kalbinde duyuyor ve ister istemez hüzünleniyor.

Uçsuz bucaksız olmasa da bizim zamanımızda da bostanlar ve çiftlikler vardı. Hatta daha sonralan 80'li yıllarda indiğimiz Kartal'da düne kadar bostanlar duruyordu. Bu bostanlar, Yakacık'tan taşındıktan bir süre sonra geçtiğimiz yalı apartmanın yüz metre kadar uzağında, Nizam Plajı'ndan sonra başlıyordu. Nizam Plajı şimdiki İmamoğullan Sitesinin olduğu yerdeydi. Büyük ağabeyim Kenan'ın eviyle karşı karşıyaydı. Kenan ağabeyimin evinden plaja kadar mayomuzla yürüyebiliyorduk. Aramızda rahmetli Adnan Kahveci'nin oturduğu apartman vardı. Büyük oğlu Mehmet hala bu apartmanda oturur ve zaman zaman karşılaştığımızda karşılıklı olarak espirili bir biçimde birimize sataşmadan geçmeyiz. Rahmetli Kahveci kendi elleriyle uzun uzun arabayı yıkar, gelip geçenle kısa da olsa sohbetler yapmayı ihmal etmezdi. O dönemlerde Zeynep Özal da Kahvecileri çok sık ziyaret

ederdi. Daha başka ANAP'lı ünlüyü de apartmanın önünde görmek mümkündü. O zamandan beri hala en yakın arkadaşım ve dostum olan Rozerin Doğan ile birlikte mutfak penceresine geçer bu trafiği zaman zaman izler, aramızda yorumlar -hadi adını koyalım- dedikodular yapardık. Roz, daha sonra evlendiğinde daha ilerdeki Yılmaz Apartmanı'na taşındı. Ama ne yazık ki o dönmemde hem dargın olmamız hem de benim yaz kış Adalarda yaşamaya başlamam nedeniyle hiç komşuluk yapamadık. Ama yıllar sonra yine Kartal'da buluştuk. Sözü Roz'dan alıp plaja dönersem; Nizam Plajı tam Kahveci ailesinin oturduğu ve Kartal'ın en ünlü müteahhitleri olan Öztürkler'in yaptığı ve bu adı taşıyan apartmanın arkasındaydı.

Yakacık'ın Yakacık olduğu dönemlerde yazlıkçılar da denize bu plajdan girerdi. Klasik bir İstanbul plajıydı. Üç katlı soyunma kabinleri bir yay gibi plajı sarardı. Şimdiki Dokuz Palmiye evlerinin ve Rahmanlar'ın büyük bir kısmı da bostanlık alandı. O zamanlar Erdal ağabeyimin oturduğu Hükümet Caddesi'ndeki Yalı Apartmanı'nın kalorifer dairesinden deniz tarafına çıkar, sahildeki granit kayalar üzerinde hoplaya zıplaya yürüyerek bostanlara ulaşırdım. Oradaki kadınlarla sohbet ettikten sonra sebzelerimi kendi ellerimle taze taze koparttıktan sonra tren yolunun altındaki yoldan yürüyerek eve dönerdim. O zamanlarda bile yavaş yavaş yeşil alanları yutmaya başlamış olan beton kuşatmasından rahatsız oluyordum. Şimdi insan aynı yerlere bakınca "beterin de beteri varmış" lafına rahmet okumadan edemiyor...

Çünkü Kartal'ın o ünlü yalılarından sadece bizim apartmanın yanında olan bir tek yalı kaldı. Bizim apartmanın yerindeki yıkıldı yıkılacak gibi duran eski yalıyıysa hayal meyal hatırlıyorum. Ama o yalılardan kalan manolya, ıhlamur, çınar ağaçları hala yolumuzu süslüyor. Yazları üzerinde kim bilir kaç yüz yıllık nesil olan kuşlar, sabaha kadar cıvıl cıvıl ötüyor. Ama bunu herhangi bir kuş cıvıltısıyla karıştırmamanızı tavsiye ederim. Sanki tam teşekkülü bir orkestra gibi zaman zaman bülbülerin, zaman zaman sığırcık sololarının yer aldığı tam bir konçerto halinde sabaha dek sürüyor. Gelen her misafirin ilk önce dikkatini onların sesleri çekiyor. İşte o güzelim yalı bahçelerinden arta kalan birkaç ağaç üstünde belki onlar da yaşam geleneklerini mümkün olduğunca sürdürmeye çalışıyorlar...

İnşaat rantının dünyanın hiçbir yerinde bu denli pervasızca koca bir ülkeyi yuttuğunu ve adeta onu bir şantiye alanına çevirdiğini görmediğimi itiraf etmeliyim. Aslında bu sorunu düşününce hep İstanbul için anlatılan bir fıkra aklıma geliyor.

Tanrı Paris'i, Londra'yı, Rio'yu, Viyana'yı işte bildiğimiz bilumum ünlü kentleri yarattıktan sonra sıra İstanbul'a gelince dünya milletlerinden hep bir ağızdan şiddetli bir itiraz yükselmiş. "Tanrım. Nasıl olur? Bütün güzellikleri bir şehre verdiniz. Hem boğazı, hem Haliç'i, iki denizi, adalan, yemyeşil bir cenneti, göllerin hepsini tek bir kente verdiniz. Ama bu haksızlık!" demişler. Tanrı'da onlara dönüp şöyle demiş.

"Hiç merak etmeyin, oraya göre de insanını verdim!"

Tabi ki bu fikra sosyo ekonomik nedenleri göz ardı etmemizi gerektirmiyor. Ama inşaat rantının bir güzelliği canavarca yutmasında payı olan herkesin dönüp kendisiyle şöyle bir hesaplaşmasına, ince bir vicdani sızı duymasına belki yardımcı olabilir.

Günümüzün Yakacık'ı uçsuz bucaksız zeytinliklere, çayırlara, bahçelere sahip olan İstanbul'un öteki beldeleri gibi silueti en fazla değişen yerlerin başında geliyor. Artık Ayazma'ya çıktığınızda o güzel yeşil alanın yerinde yeller estiği gibi, tıkış tıkış beton yığınlarla karşılaşıyorsunuz. Eskiyi bilenlerin mutlaka gözleri acele bu bölümü atlayıp uzaklara, Adalara, Yalova'ya ve Marmara Denizi'yle buluşurken eminim ki içlerinde kendilerine ait bir şeyleri sonsuza kadar yitirdiklerinin acısını duyuyorlardır.

Benim Yakacıklı yıllanm daha çok yaz aylarını kapsıyordu. Çünkü kışın Eskişehir'e okula gidiyordum. Aslında Ankara Hukuk Fakültesi yerine yanlışlıkla Eskişehir Ticari İlimler Akademisi'nin kodunu yazdığım için mecburen ve isteksiz gidiyordum. Okulu asla benimsemediğimden öğrencilik dışında her türlü aktiviteyle ilgileniyordum. Üniversiteye kapağı bir an önce atmayı çok arzu ettiğim için bir yıl daha bekleyip istediğim bölüme girmeyiyse hiç aklımdan geçirmiyordum. Erdal ağabeyimin devrimciliği artık profesyonellik kazandığı yıllardı. Onun yüzünü çok az görebiliyorduk. Eve, onu sormaya gelen polisler ondan daha çok uğruyordu. Kazayla evde olsa da kapıyı asla o açmıyor ve bir biçimde kendisine polisin kapıda olduğu hissettirilince alçak pencerelerden birinden kaçıyordu. O dönemde bir kez Davutpaşa'da, bir kez de Nazım Hikmet'in de yattığı meşhur Bursa hapishanesinde siyasi tutuklu olarak yatmıştı. Onun sayesinde ballı, reçelli, kekli hapishane ziyaretleri de hayatıma girmişti. Bursa'ya ziyarete giderken bir kolumda onu taşıdığım yiyecek çantası, öteki kolumda da Bursalı arkadaşlara teslim etmem gereken yayınlar olurdu. Heykel'de buluşup yayınları teslim ettikten sonra hapishanenin yolunu tutardım.

Yakacık'taki odam işte Erdal'ın camdan atladığı bu alçak pencereli odalardan biriydi. Odamın dibinden geçen Arnavut kaldınımlı yol Ayazma'ya çıkıyordu. Aslında mahalledeki bütün yollar, "Bütün yolların Roma'ya çıkması" gibi Ayazma Yolu'na çıkıyordu. Bu Arnavut taşlı yolun tam karşısında da şimdi de var olan çatışı oluklu kiremitli, taş ve toprak bileşimi bir ev vardı. İçinde benim yaşıtım ve biraz daha büyük genç kızları olan bir evdi. Ama hepsi moda dergisinden fırlamış gibi oldukça bakımlıydılar. O zamanki dünyaya bakış açımla bu kızları kapitalist tüketim tarafından beyinleri yıkanmış kişiler olarak küçümseyip uzak durduğumdan maalesef onlarla ne tanışmaya ne de arkadaş olmaya yeltendim. Ama sanıyorum benden daha keskin olmasına rağmen Erdal ağabeyim böyle düşünmemiş olmalı ki birbirlerini fark etmiş ve tanışmışlardı. Ama aralarında bir şeyler gelişip gelişmediğinden emin değilim.

Atilla ağabeyimse Almanya'ya gittikten uzun bir süre sonra ilk kez ortaya çıkmıştı. Almanya'dan ilk döndüğü gün ben de Yakacık'taydım. Kıpkırmızı spor bir arabanın gül bahçesinin önünde durduğunu gördüm. İçindeki kızıl sanışın, sakalı, siyah gözlüklü turiste benzeyen adam tanıdık gibi geliyor ama bir türlü kim olduğunu çıkartamıyordum. İndiğinde ağabeyim olduğunu fark ettim. Evlilik resimlerini daha önce göndermişti. Yanında da eşi Emel yengem vardı. O da up uzun siyah saçlanyla hipy tarzı giyimiyle dikkati çekiyordu. Onlar da o zaman Almanya'da bohemdevrimci arası bir hayat yaşıyorlardı. Saçları, başları, giyim kuşamlanyla Baider Meinhof'un gazetelerde gördüğüm üyeleri gibi iki hipyi andınyorlardı. Daha sonra annemin yanlarına gittiğinde çektikleri resimleri görünce bu benzetmemin hiç yanlış olmadığını gördüm. İçinde annemin de olduğu bir sürü miting resimleri vardı. Annem de yerlere kadar etekler giymiş, başına bir kep takmış, saçlarını salmış orta yaşlı bir hippy gibi aralarında yürüyordu. Kısacası bizimkiler öteki Almancılar gibi marklarla döneceklerine altlarında spor bir araba, kılık kıyafetlerinde sükse, başlarında kendince yorumladıklan Marksist teorilerle gelmişlerdi. Ama çok enteresandır ki ben, Yakacık'ta ilk kez tuhafiye dükkanına Emel yengem sayesinde girdim. Gelir gelmez tuhafiyeciden alışveriş yapmak istemişti. Neler aldığını hatırlamıyorum ama tam Çınaraltı Meydanı'nın üstündeki sette yer alan küçük, dar ama "yok yok satan" bir tuhafiye dükkanına girip altını üstüne getirdiğini hatırlıyorum. O zaman Çınaraltı Meydanı'nın arkasında yükselen set üstende fırın, manav, bakkal, kasap, tuhafiye gibi alış veriş yerleri vardı. Ekmek taze taze fınından alınırdı. Meydanın altındaysa Kadıköy minibüs durağının dibinde Yakacık pazanı kurulurdu. Orda Samandıra'dan, Aydos'tan gelen sebze ve meyveler taze taze satılırdı.

O yaz Elazığ'dan kuzenim Müfide de gelmişti. Onunla adeta okuma kampına çekilmiş gibiydik. Arka arkaya kitap deviriyorduk. Bu yaz tatilinin etkisi onun hayatının üzerinde çok büyük etki yaptığını çok sonralan fark edecektim. Müfide daha sonra Malatya'da üniversiteye girmiş ancak o da üniversiteyi devrimci siyaset yapacağı bir zemin olarak kurgulamış ve çok kısa bir süre sonra militan olup çıkmıştı. Dahil olduğu örgüt bizim terk ettiğimiz Halkın Yolu'ydu. Hatta biz daha sonra bu fraksiyonu terk ettiğimiz için yıllarca benimle ve Erdal ağabeyimle konuşmamış bizi adeta aforoz etmişti. O zaman fraksiyonel ayrılıkları ve çelişkiler ölümüne yaşanıyordu. Müfide'nin bu grubun liderlerinden biriyle evlendiğini duymuştuk. O zamanlarda hiçbir silahlı mücadeleye eylemine katılmamış olmasına rağmen eşi aranmaya başlayınca yurt dışına kaçmıştı. Hamile olan Müfide de tam kaçma aşamasındayken yakalanmıştı. Kızı Güneş'i de işkenceler altında hapishanede doğurmuştu. Daha sonra bu onun psikolojisinde tedavi edilmez izler bırakmış, polis ve gestapo korkusundan ötürü dışanıyla bağını sıfırlamıştı. Oysa içimizde en zeki olanı ve en başanlı olanı oydu. İçten içe onun başansını kıskandığımı hatırlıyorum. Bayramlarda kürsüye çıkıp geniş kalabalık karşısında okuduğu şiirleriyle herkesi duygulandırmayı başaran çocuklardandı. Dersleri süperdi. Bu nedenle onun bu yazgısı üzerinde kendi payımın olduğunu düşünüp hala suçluluk duyanım. Aslında Müfide'nin gelmesiyle ben Yakacık'ta en uzun saatlerimi geçirmeye başlamıştım. Onunla başımızı alıp Ayazma çay bahçeleri içinde kaybolur, elimizde kitaplanmız önümüzde çaylarımız, ayaklarımız altında fethetmemiz için bizi bekleyen İstanbul görüntüsüyle, dünyayı bir anda keşfettiğini sanan gençlik coşkusuyla eve dönerdik. Gidiş ve dönüşte de yoldaki konser afişlerinin üstüne kendimizce sloganlar yazmayı ihmal etmezdik.

Bu arada evin yeni bir üyesi daha olmuştu. Şimdi Türk sinemasının Berlin ve Cannes ödüllü kurgucusu Ayhan Ergürsel!

Ben her eve geldiğimde yurt çocuklarından birinin annemle bıcır bicir konuştuğunu görürdüm. Annemin de onu ciddiye alarak sıkılmadan ahbaplık ettiğini. Aslında eve çocukların girmemesi gerekiyordu. Sanıyorum aralarında eşitsizlik yaratmamak için düşünülen bir yöntemdi. Ama Ayhan göz açıklığı ve sempatikliğiyle bu önlemi delmesini becermiş artık ailenin bir üyesi haline gelmişti. O zaman da yine insana bakınca sıcacık gülümser ve gözleri yumuk yumuk olurdu. Aslında yıllar sonra onunla karşılaşmasaydık aklıma bile gelmeyebilirdi. Ancak bir gün Taksim'den geçerken beni görmüş ve yanındakilere heyecanla "Bu Handan ablam!" demiş. Sonra telefonumu bulup aradı ve buluştuk. İkimiz de çok heyecanlandık doğrusu. Onun kurgusunu yaptığı Nuri Bilge Caylan'ın Kasaba, Mayıs Sıkıntısı

filmleriyle Semih Kaplanoğlu'nun Bal filminin Berlin Film Festivali'nde ödüller alması, yine Nuri Bilge Ceylan'ın Üç Maymun filmiyle de Canes Film Festivali'nde Altın Palmiye kazanması karşısında çok duygulanır ve gurur duyanm. Babamın ve annemin de bunu bilmesini çok isterdim. Eminim annem de babam da onu kolaylıkla hatırlayacak ve gurur duyacaklardı.

Ayhan'ın da Yakacık Yetiştirme Yurdu'nda geçen günlerinden esinlenme bir projesi olduğunu biliyorum. Umarım bir gün gerçekleştirir. Ayhan'a o günleri yad ettiğimizde şunları aktardı;

"Yakacık'ı çoğu zaman yalnız kaldığım zaman düşünürüm.

İlk okul yıllarımın mekânıydı Yakacık, yani 1968-1975 yıllanydı. Olağanüstü bir yerdi benim için. Yurttan fırsat bulur bulmaz kaçtığımda soluğu Ayazma'da alırdım. Bazen de birkaç arkadaş bir araya gelip çarşıyı dolaşmak için kaçardık. Bazen de arkadaşlarla sahipsiz bahçelere girer meyve yerdik. Ya da Aydos Dağı'nda tüy toplamaya çıkardık. Tüy koleksiyonlarımız vardı. Çok güzel günlerdi. Hani şimdi orda burada bu tür yurtlarla ilgili çeşitli haberler duyuyoruz. Ama biz yurtta çok mutlu günler yaşadık. Yetiştirme yurdunun insanlarda bugün çağnıştırdığı olumsuzluklan hiç yaşamadık. Doğayla ve insanlarla iç içe büyüdük.

Unutamadığım anılardan biri de, bir gün baktım benim yan yaşlanmda küçük bir çocuk ayakkabı boyuyor. Önce onu uzun bir süre inceledim. Sonra yanına gidip paramı verip ayakkabılarımı boyadım. Ardından yurda döner dönmez kendime boya sandığı yaptım. Haftada bir kaç gün ancak boya yapabiliyordum. Okul çıkışından sonra gizlice bir iki saat boya yapıp yurda dönüyordum. Boyadan kazandığım parayı arkadaşlarla harcıyor ya Ayazma'ya ya da sinemaya gidiyorduk.

O zaman yurtta beş grup vardı, hepimiz bir guruba dahildik. İki öğretmenimiz, iki bakıcımız vardı. Yurda girerken solda gül bahçeleri vardı (Dikkatinizi çekerim küçük bir koruyu andıran ve birkaç bölümden oluşan bahçede yengemin de Ayhan'ın da benim de ilk hatırladığımız mekân yine aynı gül bahçeleri.) Rengarenk olan bu bahçeleri çok severdim. Sağ taraftaki ulu çam ağaçlarıysa, o çocuk gözümle bana çok kocaman gelirlerdi. Tahtadan bir bina hatırlıyorum. Bunun bir köşk olduğunu tabi çok daha sonralan anladım. O zaman büyük tahtalı bir ev gibi geliyordu bana. Yine girişteki taş binada çocuklar kalırdı. Altında yemekhanemiz ve hamamımız vardı.

Kızların yatakhanesi bizimkinden aynıydı. O zaman yaklaşık 250

çocuk yaşıyorduk. Okul dönüşünde iki üç saat oynadıktan sonra içeriye girip ders çalışırdık. Uyumadan önce kitaplar okunur, bu kitaplar elden ele dolaşırdı. Sabah kalkıldığında spor yapılırdı ama ben işin bu yanını hiç sevmezdim ve gözüm hep kaçmak için yan duvardaydı.

Daha sonra yurttan ayrııldıktan sonra birkaç kez müdür babayı görmek için gittim. Ama son gittiğimde emekli olmuştu bir daha gitmedim." Ayhan gibi ben de aynıldıktan sonra birkaç kez gittim. Bu kitapla ilgili son gidişimdeyse tam bir şok yaşadım. Büyük köşkün ve daha önce de belirttiğim gibi çardak altındaki mermer havuzun yerinde yeller esiyordu. Şimdiki idarecisi olan Şule Hanım köşkün yandığını duyduklarını söyledi. Yurdun yaşça büyük çocuklan gizlice sigara içmek için oraya gidince bıraktıklan izmaritlerle yanmış.

Bizim lojman olarak kullandığımız evse çok şirin bir çocuk evi haline getirilmişti. İçinde cıvıl cıvıl çocuklar ve gencecik idealist iki öğretmen beni karşıladı. Belki de bundan ötürü hiçbir hüzün duymadım. Gül bahçeleriyse yıllar önce gittiğimde yok edildiği için kafama takmamaya çalıştım. Ama köşk ve havuzun eksikliği kurşun ağırlığında içime çöktü açıkçası. Çünkü okuma mekânlarımdan biri Ayazma'daysa, ikincisi üstü mor salkımla kaplı bu havuz başıydı. Üçüncü okuma mekânımsa odamdi. Bu kutu kadar küçücük odanın penceresi dar bir perspektife sahip olmasına rağmen içinde Yakacık'ın tarihi dokusunu, Ayazma bahçelerini ve Aydos Dağı'ndan oluşan zengin bir doğa manzarasını içeriyordu. Şimdi çocuk evinin mutfağı olarak kullanılan bu odam tam Aydos Dağı'na bakıyordu. Hayatımın en önemli klasiklerini o odada ve daha ilkokuldayken Mozart'ın Saraydan Kız Kaçırma senfonisiyle kendi kendime keşfettiğim klasik Batı müziği eşliğinde okudum. Penceremi sonuna kadar açar, Aydos Dağı'ndan püfür püfür odaya dolan serinlik eşliğinde Karl Marks'ın, Politzer'in, Engels'in, Balzac, Tolsoy, Emile Zola, Dimitrov, Gorki'leri, Yaşar Kemal, Fakir Baykurt'ları, Bach, Mozart, Beethoven eşliğinde adeta yuttum. Kimi zaman da kitaplarımı yanıma alır Ayazma çay bahçelerine ya da mor salkımlı çardağa çıkar orada devam ederdim. Ara ara girdiğim okulu bitirmem gerektiğini düşünür, iktisat, işletme, muhasebe gibi asla içine giremediğim kitaplanmla oraya çıkıp ders çalışmaya yeltenir, ama bunu başaramadan inerdim. Zaten üç yıllık bir sürüncemeden sonra yanliş bir kodlama sonucu girmek zorunda kaldığım Eskişehir Ticari İlimler Akademisi'ni bırakıp İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'na girerek bu meseleyi radikal bir biçimde çözmüştüm.

Eskişehir'de siyasi hayatın içine oldukça aktif bir biçimde katılmaya

başlamıştım. Bir takım olaylara karışıyor, polis ardımıza düştüğü zamansa soluğu Yakacık'ta alıyordum. Kimi zaman bu kaçışlarda Eskişehir'deki ev arkadaşım olan Süheyla Kırayoğlu da bana eşlik ediyordu. O zamanlar ablası Hüsniye de, öğrenci akrabalanyla birlikte Boğaziçi'nde tuttuğu evde yaşıyordu. Bu kaçışlar sırasında kafamıza göre ya Boğaz'a ya da Yakacık'ta kalıyorduk.

Yine bir bildiri dağıtma sırasında polis hepimizi yakalayıp önüne katarak adliyeye götürmüştü. Ama tam adliyenin önündeki yoldan geçerken aramıza giren bir kamyonu fırsat bulup ben hızla onlardan aynlıp kaçmayı başarmıştım. Kamufulaj olsun diye mini etekler giyip saçlarımı fönlemiştim. Hemen o şık halimden kurtulup, kotumu ve botumu giyip otogardan Yakacık'a doğru yola koyuldum. Ama saati falan hiç hesaplamadığımdan gece yarısı Ankara Asfaltı Yakacık Köprüsü'nde inmek zorunda kalmıştım. În cin top atıyordu. Kop koyu bir karanlık içinde ağaçlar birer hayalet gibi üstüme üstüme geliyordu. Oradan eve kadar yürümekten başka çarem yoktu. Yavaş yavaş yüreğim ağzımda yürümeye başladım. Beş Selviler mıntıkasına yaklaştığımda arkamdan bir ayak sesleri duyduğumda korkudan düşüp bayılmak üzereyken gelenin oldukça genç bir çocuk olduğunu görünce rahatladım. Durup onu bekledim. Yaklaşınca da:

"Eskişehir'den şimdi geldim ve tek başıma yürümeye korkuyorum, birlikte yürüyebilir miyiz?" diye sordum. O da "Ne demek abla, tabi" deyince birlikte yola koyulduk. Yolda aşağıdaki atölyelerde çırak olarak çalıştığını öğrenince ben hemen ezen ve ezilenlerden, vahşi kapitalzmin sömürüsünden, işçi sınıfı bilincinden coşkuyla söz etmeye başladım. O korktuğum bir saatlik yol sosyalizme kazandıracağım bir nefer bulmanın sevinciyle bir şölene dönüşmüştü. Zavallı çıraksa belki de benimle yürümeyi kabul ettiği için pişman olmuştu. Ama beni evin kapısına kadar birakmayı ihmal etmedi. O gece gül bahçesinde sabahladım. Çünkü o saate kapıyı çalarsam babama ne diyeceğimi bilemiyordum. Ama uyumadan önce Dilo dedemi ve onun gül bahçelerini uzun uzun düşündüm. Yavaş yavaş gecenin serinliğinde başka türlü kokan güllerin kokusunu uzun uzun içime çektim. Güllerden aldığım enerjiyle bütün o tehlikeli macerayı atlatmış, Şirazlı Hafız'ın gülüne sanılan bülbül gibi güllerle sarmaş dolaş bir biçimde uyuyakalmıştım.

Sabah duyduğum ilk adım sesleriyle uyanır uyanmaz evin kapısına dayandım. Allahtan bu ayak sesleri babamın değil dışardan gelen görevlilerden herhangi birine aitti. Odaya girer girmez pencereyi açtım ve üstümü dahi değiştirmeden Aydos'tan esen serin rüzgarına kendimi bıraktım.

Yakacık'a yerleştikten birkaç yıl sonra Hasan amcam Bağdat yengemle evlendi. Hasan amcam ben kendimi bildim bileli bizimleydi. Ona uzun bir süre Hasan ağabey demiş, ağabey değil amca olduğunu ancak ortaokula gelince fark etmiştim. Amcam evlendikten iki ay sonra askere gitmek zorunda kaldığı için yengemle birlikte Yakacık'a bizim yanımıza yerleşmişlerdi. O askere gidince de yengem bizimle kalmıştı. Amcam askerden döndükten birkaç ay sonra Kızıl Çin'e diplomasi görevlisi olarak gidecekleri için ev tutmadılar ve bizim yanımızda kalmaya devam ettiler. Uzun bir süre Yakacıklı günlerimize dahil oldular. Bağdat yengem Beyoğlu Belediyesi'nde çalışıyordu ve çok uzun bir yol kat etmek zorundaydı. Yengem Yakacık'ı şöyle hatırlıyor;

"Yakacık küçük bir kır köyüydü. Ayazma'da iki taraflı bahçeli villalar ve çok muhteşem köşkler vardı. İnanılmaz yeşil, güllük gülistanlıktı. Bütün bahçeler gül, ıhlamur ve envai çeşit çiçekle doluydu. Her sabah işe giderken evin önündeki gül bahçelerinden bir demet yapar onu işyerine, arkadaşlara götürürdüm. Kokusuna herkes bayılırdı. Evin sol tarafındaki çardak çok bakımlıydı. İçinde küçük bir köşk bahçelerinde bulunan küçük bir süs havuzu üstünde de mor salkımın oluşturduğu çardak vardı. Bir köşesinde de masa tenisi masası vardı. İsteyen orda masa tenisi oynardı. Her iş dönüşü İstanbul'dan dönüşümde ilk gözüme çarpan; değişen insan manzarası olurdu. O zamanlar mini etek giyiyordum ve hiç rahatsız edilmezdim. Oysa İstanbul'da kadınlara çok sık laf atıldığı zamanlardı.

Hakikaten çok seçkin insanlar oturuyordu. Hele Soğanlık bomboş araziydi. Birkaç küçük ev vardı. Kışın iş dönüşü karanlık olduğunda, minibüste tek kalınca ister istemez ürkerdim. Yurt çocuklan grup halinde ilkokula gidip gelirlerdi, öyle servis falan yoktu. Ayazma sevgililer ve yeni evliler yeriydi. Çok genç bir havası vardı.

Oradan Çin'e, Pekin'e gitmiştim. Gittiğimizde Mao Zedung donemiydi ve doğal olarak Pekin adeta bir mahrumiyet bölgesiydi. İlk başlarda Yakacık'ı çok özlemiştim. Oysa sadece bir yıl yaşamıştım."

Hasan amcamın hatıraları da üç aşağı beş yukarı aynı...

Amcam, Melek ablam ve Erdal ağabeyimle de Yakacıklı günlerimiz olmasına rağmen onlar ara ara geliyordu. Ablam üniversiteyi bitirmiş Doğu'ya tayin olmuş ancak tatillerde yanımızda olabiliyordu. Ama o da yurtta ve yurttaki öğrencilerle kendince unutulmaz bir bağ kurmuştu. Çocuklar sahada futbol maçına başlayınca ablamda mutfakta pasta yapmaya başlardı. Maç sonunda kazanan ya da

kaybeden takımı ayırt etmeden eve davet ederek onlara pasta ve gazoz eşliğinde kutlama yapıyordu. Hepimizden çok daha Yakacık'ta yaşamasına rağmen eğitimci olduğu için çocuklarla hepimizden daha yakın bağlar kurmuştu sanıyorum. Ablam da o dönemlerde bize gelen ve hafif bacağı aksak olan Uğur adlı öğrenciyi hatırlıyor. Uğur'u ben de hatırlıyorum ama Ayhan kadar net değil tabi... Erdal ağabeyim de gündeminde devrim öncelikli olduğu için yolu yakına düştükçe uğrayıp gidiyordu. Yavuz ağabeyimse mezun olmuş mecburi hizmet için hakim olarak Doğu'ya gitmişti. Kenan ağabeyimse o dönemde Elazığ'da görev yaptığı için onu Yakacıkta hiç hatırlamıyorum. Oysa ben kendimi bildim bileli doğayla en fazla Şamanik bağ kuran oydu. Küçükken de bir izci başı gibi bizi alır Bingöl'ün büyülü dağlarına, şelalelerine, volkanik göl kıyılarına götürürdü. Kısacası Yakacık tam ona göre bir yerdi.

Ailece Yakacık'a dair hepimizin anılarındaki en belirgin noktalardan biri Soğanlık mevkisinin bomboş olması ve kışın uçsuz bucaksız bir kar görüntüsüne sahip olmasıydı. Ben kendi adıma Soğanlı'nın bu karlarla kaplı manzarasına bayılıyordum. Tek tük küçük köy evleri ve birkaç resmi bina uçsuz bucaksız beyazlık içinde inanılmaz büyülü görünüyorlardı. Bu görüntüler bana biraz da Bingöl'ü hatırlatıyordu. Kanın her türlü cilvesini yaptığı, buzların sarkıta dönüşerek yerlere kadar sarktığı, öyle ki kimi zaman upuzun kardan tünellerin açıldığı yollarla kaplı Bingöl'ü... Daha önce söylediğim gibi Atilla ağabeyim profosyonel kayakçıydı. Ama biz de onu hiç aratmıyorduk. Onun elden çıkarttığı kayaklarla, ya da yine ağabeylerimin kendi elleriyle yaptıklan kayak ve kızaklarla yüksek tepelere çıkıyor ve kendimizi bir kuş gibi aşağıya bırakıyorduk. Kimi zaman da toprak damlı evleri geceden ıslatarak üstünü buz pisti haline getiriyor ve üstünden kayarak beş altı metre uçtuktan sonra aşağıya, karlar içine düşüyorduk. Aslında ben de kayakçı olmayı çok istemiştim. Bunun esprisini hala yapanım. "Babam kayakçı olama izin vermediği için Yeşilçam'a düştüm” diye...

O dönemde İsviçreli antrenörler kayak takımını çalıştırıyordu. Ama babam uzak kamplara beni göndermek istemiyordu. Biz de kendimizce karla oynanacak her türlü oyunun, yaşanacak her türlü tehlikenin adeta canına okuyorduk.

İlkbahar geldiğindeyse karşı dağlara güneş vuruyor ve karlar pinl pınl parlıyordu. Bu görüntü adeta beni büyüler, içimdeki bütün Şamanik coşkuyu ajite ederdi. Deliler gibi bir evin arka tarafındaki dağlara bir Yolçatı denilen taraftaki karşı dağlara bakmak için iki arada gidip gelirdim. Sanıyorum görüntüyle güçlü olduğunu düşündüğüm ilişkimi

bu karlı manzaralara borçluyum. Ve belki de o nedenle manzarası olmayan, orman içi ya da deniz kenan olmayan evlerde bu nedenle oturamıyorum.

İlkbahar geldiğindeyse o karlı dağlardan akan pırıl pınl dereler, manzarayı iyiden iyiye büyülü kılıyordu. Soğanlık'ın o zamanki manzarası bana bu görüntüleri anımsattığı için Kadıköy'e gidiş gelişte mutlaka minibüsün sağ tarafına ve cam kenarına oturmayı hedefler, yüzümü adeta cama yapıştırarak bozulmamış karlı görüntüsünü içime çekerdim. Uzun süreden beri ilk kez geçen sene Soğanlık Mahallesi'ne gitmek zorunda kaldım. Hasankeyf'teki küçük oyuncum Abdullah Tapkan, ağabeyi Necmettin Tapkan'ı ziyarete gelmişti. Necmettin beni eve davet etmişti. Beni Kartal'dan minibüsüyle aldı. Tesadüfen yine kış ve kar vardı. Soğanlık'a gideceğim için inanılmaz heyecanlıydım. Beş Selvileri geçtikten sonra uçsuz bucaksız karlı manzaramı tekrar görmek için sabırsızlanıyordum. Ama minibüs ilerledikçe adeta bir cehennemin içinde kayboluyorduk. Eski Kadıköy dolmuş yolunu boydan boya apartmanlar, mağazalarla bir sur gibi sanıyordu. Dar aralıklardan arkayı görmeye çalışıyor ama üst üste yığılmış betonlardan üçüncü sıradan öteye gidemiyordum.

Aslında benzer hayal kınıklığını Kartal'daki yalı dairesi için de yaşamıştım. Denizin hemen dibinde olan apartmana beş yıldan fazla uğramamıştım. Ağabeylerim yenilemiş, boş duruyordu. Kışlan İstanbul'da yaşamaya karar verdiğimde gelip bir görmek istedim. Beyoğlu'nda sahip olduğum daireyi bir süre homeofis olarak kullanmıştım, ama orada bir türlü uyuyamayacağım ortaya çıkmıştı. Uyumak bir yana, o zamanlar bile şimdi yaptığım gibi Sıraselviler Caddesi'nden geçerken burnuma mendil dayayıp öyle yürüyebiliyordum. Bedenim orman ya da deniz dokusunu anyordu. Bu nedenle aklıma sahil kenanındaki dairemiz geldi. Ancak, eve bakmak için geldiğimde karşılaştığım gerçek karşısında dehşet içinde kalmıştım. Deniz kıyısında bıraktığımız evin önüne koca bir yol yapılmış, sonra yine koca Kartal Parkı ve sonra da deniz kenanında giden dört şeritli bir sahil yolu daha... Bilimkurgu filmlerinde hissetmiştim kendimi. Ev neredeyse yanm kilometre denizden uzaklaşmıştı. Bu şoku atlattıktan sonra, Türkiye'de yaşadığımı düşünerek önüne bir yapı yapılmadığı için şükredebileceğimi düşünmüştüm. Çünkü birçok yalının denizle bağlantısı, bu sahil yolu üzerinde yapılan viyadüklerle, üst geçitlerle, kamu binalarıyla göz açıp kapayıncaya kadar acımasız ve vandal kentsel çözümlemelerle yok olup gitti...

Uzun süre İstanbul'dan aynılmadığım zaman, her gün bir tarafının

yara alışı karşısında ondan uzaklaşıp nefret eder hale geliyor, ancak bir süre aynıldıktan sonra her şeye karşın Anka kuşu gibi küllerinden tekrar tekrar doğarak, insanı avlamayı başaran gizemi karşısında dünyanın en güzel şehirlerinden biri olduğunu düşünmeden edemiyorum. İstanbul için "Ona göre de insanlarını verdim" diyen Tanrı'nın bu cezasını hafifletecek, Tanrı'nın gönlünü alacak kuşağı; müminlerin Mesih'in gelişini bekledikleri gibi bekliyorum. Ama korkarım ki bu Mesih, Samuel Beckett'in, Godot'u Beklerken eserindeki Godot gibi hiç gelmeyecek.

Beton yığını binaların Aydos Dağı eteklerini kuşatması, İstanbul'un ikinci havaalanı olan Sabiha Gökçen Havaalanı'nın yapılmasıyla birlikte iyiden iyiye ivme kazandı. Yine Yakacık'a bağlı bir köy olan Sultanbeyli giderek bu kuşatmanın merkezi haline geldi. Sultanbeyli şu an başlı başına bir belediye olmuş durumda. Havaalanının yapımı kimine göre bölgenin gelişmesine, bana göreyse Yakacık ve çevresinin Ankara asfaltı ve darbeden sonra üçüncü darbesini almasına yol açtı.

Şimdi başlı başına bir kent haline gelen Uğur Mumcu Mahallesi'nin yerindeyse bir zamanlar meşhur Yakacık çöplüğü vardı. Boyutlan devasa olan çöplük için zaman zaman Kurfal ve Yakacık'da basın açıklamalan düzenlenir ve oranın kaldırılması için zayıf da olsa bir sivil hareket yürütülürdü. Sonunda bu çöplük çok tartışılan bir yöntemle örtüldü ve üstüne Uğur Mumcu Mahallesi'nin rahmini oluşturan ilk bloklar dikildi. Havaalanından dönerken gördüğüm mahalle ise İstanbul dağlarının, tepelerinin arkasında saklı kalmayı başaran ama oraya gittiğinizdeyse İstanbul'un merkezi gibi görünen koca bir mahalleye dönüştü. Böyle yerleri gördüğüm zaman İstanbul'un bütün dünyayı yuttuğunu düşünmeden edemiyorum. Hele bir ucundan diğer ucuna gitmek zorunda kalmışsam, dağ taş İstanbul gibi görünüyor bana. Sanıyorum bugün hiç adını bilemediğimiz çevre köyler, dağlar, on yıl sonra Yakacık'ın yazgısına benzeyen anilarını anlatacaklar ve çepeçevre sanıldıkları beton yığınlarının bir anda her şeyi nasıl yiyip yuttuğunu belki anlayamayacaklar.

Yakacık'ın tadını en fazla annem ile babam çıkartmıştı. Çünkü hemen hepimiz üniversitelerimizi bahane ederek kendi hayatlarımıza dalmış, aklımıza estikçe eve uğrar olmuştuk. Kardeşler arasında yine en istikrarlı ziyareti yapan bendim. Bunda da babamların Yakacık'ta oturmasının büyük bir payı vardı sanıyorum. Eğer Gayrettepe ya da Fatih'deki evimiz olsaydı saniyorum ben de bu denli sık gitmezdim. Annemle babamdan sonra oranın tadını çıkartan Bağdat yengem, amcam ve Melek ablam olabilir. Yengem bir geldiğinde daha önce de belirttiğim gibi hamileydi. Yine ara bir dönem için bizde kalmak

zorundaydılar. Bu arada Atilla ağabeyimin çocuğu Egemen doğmuş, annem destek için yanlarına gitmişti. Sonra her halde Emel yengemin anneliğe hazır olmayışının da etkisiyle yeğenim Egemen'i, annemle birlikte Türkiye'ye göndermişlerdi. Annemle Egemen'in Almanya'dan döndüğü gün Yakacıktaydım. Annem kucağında bir yaşındaki Egemen'le içeri girdiğinde evde artık birçok şeyin değişeceğini hissetmiştim. Gerçekten de Egemen, annem ve babam için yitirdikleri bütün bir geçmişin yerine geçmiş onları müthiş mutlu etmişti. Annemle ben onu alıp Ayazma'ya çıkıyor, çimler üzerinde ördekleri, tavukları kovalamasını mutlulukla izliyorduk. Çok güzel bir çocuk olan Egemen herkese kendisini kolay kolay sevdirmiyordu. Bağdat yengem onu sevmek için karnını göstererek “Gel seni bir kere ōpeyim, bak büyünce kızımı vereceğim" derdi. Ama Egemen buna rağmen kendini öptürmezdi. Fakat Pekin'de doğan Sibel ile Almanya'da doğan Egemen'in yolları yıllar sonra Yakacıktan sonra bir kez de İsviçre'de kesişti ve birbirlerine aşık olup evlendiler. Bern'de, Otel Belvü'de yapılan düğün töreninde Yakacık'ı anıp, ilk karşılaşmanın orda olduğuna dair duygusal bir konuşma yaparak sanırım herkesi duygulandırmayı başardım.

Masallardaki jargonu kullanırsak, gel zaman git zaman yıllar geçti ve babam emekli olmaya karar verdi. Ya da olmak zorundaydı, tam bilemiyorum. Bu hepimiz için kötü bir sürprizdi. Emekli olması demek gül bahçeli evimizden, bu güzel ortamdan kopmak anlamına geliyordu. Annem yine Yakacık'ta ev tutma konusunda ısrar ediyor, ama babam hem gelirine güvenemediği hem de çocukluk arkadaşlan orda olduğu için yeni yeni gelişen Topselvi Mahallesi'ne taşınmak istiyordu. Sonunda babamın dediği oldu ve Topselvi Mahallesi'nde, bahçesinde upuzun selvi çamların bulunduğu bir kahvenin karşısındaki geniş bir apartman dairesine taşındik. Benim pencerem yine Aydos Dağı ve Tavşanlı Tepesi'ni görüyordu. Arka balkondan da bir parça deniz!

Ama taşındıktan kısa bir süre sonra babam büyük bir hata yaptığını anlamış ve bize göre bir yer olmadığını fark etmişti. Emekliliğin getirdiği boşluk yaşadığı mekânın yabancılaşmasıyla yeniden buluşunca giderek içine kapanmıştı. Bu arada her yıl ağabeylerimden biri evleniyor, annemin beşibiryerdeleri, lira bilezikleri sırasıyla düğün masraflan nedeniyle eriyordu. Bayram Demirkol ile ortak aldıklan Ankara asfaltının üstündeki arsaya ise ilerde daha çok değer kazanacağı inancıyla dokunmak istemiyordu. Kısacası ekonomik olarak yeni bir dar boğaza girmiştik. İkinci bir çöküş dönemiydi. "Yaprak Dökümü” günler geri gelmişti. Ben yeniden Üniversiteye başlamış, İstanbul Basın Yayın Yüksek Okulu'na yazılmıştım. Babam

artık bu ikinci çöküşü kaldıramamış olmalı ki, sağlık sorunları baş göstermeye başladı. Hızla ilerleyen bir prostat hastalığı onu adeta yatalak yaptı. Topselvi'de ölmek istemiyordu. Bu nedenle Elazığ'a, tarihi Harput manzaralı amcamın evine gitti ve orada da öldü.

Babamın cenazesi bir miting kadar kalabalık olmuştu. Çünkü ben kendimi bildim bileli bizde hep hiç tanımadığım ailelerin çocuklan gelip kalır, onlar okutulur ya da yatılı okullara yerleştirilirdi. Bayramda ve seyranda da el öpmeye gelirlerdi. Bugün, bazen yurt dışında bile, tesadüfen babamın yardımıyla okuyan bu öğrencilerle karşılaşır ve onunla gurur duyanım. Kısacası babam tam bir Köy Enstitüsü mezunu aydın prototipiydi; idealist, çalışkan ve dürüst...

Hiçbir zaman bize karşı duyduğu sorumluluk, görev duygusunun önüne geçmedi. Hatta biz hep ikinci sıradaydık. Hatta onun bu özelliklerine değinen ve Bağdat yengeme ait bir anı vardır ki insanı gerçekten de "Gülsem mi ağlasam mı?" arasında bırakır.

Bir gün yengemle annem çaylarını alıp köşkün bağ kısmına pikniğe inmişler. Öğrencilerin ektiği bostanın yanından geçerken hamile olan yengem birkaç taze biber koparmış. Ama o arada annem, onu eğer babam görürse kızacağı minvalinde uyarmış. Sonra da yakalanma korkusuna kapılınca daha oturmadan dönmeye karar vermişler. Ama gel gör ki dönüşte babam karşılarına çıkmış. Babam biberleri görür görmez olayı anlamış. Yengeme götürüp yerine koymasını söylemiş, yengem de kopartılan biberleri yerine koymanın mümkün olmadığını söyleyince babam onları elinden almış ve "bu yoksulların hakkını size yedirtmem" diyerek aşçıya göndermiş. Köy Enstitüsü'den gelen bütün o kuşak, hakikaten mevkilerini, kariyerlerini daha iyi bir hizmet ve ideleri için kullanırdı. Şimdikilerde çok yaygın olan ve mevkilerinin sağladığı olanakları pervasız bir pragmatikliğin yaratığı vampir zihniyetiyle emme tavn, o zaman hırsızlıkla aynı sayılırdı ve kimse öyle bir yerde olmak istemezdi.

Babamın ölümünün üzerinden üç ay geçmeden annem öldü. İkisinin de sahip olduklan, ama depremle yitirdikleri dünyevi cennetlerini Yakacık'ta yeniden ele geçirdiklerini ve oradan taşındıktan sonraysa yaşama küstüklerini düşünürüm.

Babamın ölümünden sonra yurda bir kez gittim. Yardımcı Vahdettin Bey müdür olmuştu. O da çok değerli bir insandı. Babamın kadro bilgileri için uğramıştım. Ama geçen topu topu beş yıl bile çok şeyi değiştirmişti. O hayallerimize yeniden pembelik kazandıran gül bahçesi yok edilmiş, lojman büyütülmüştü. Çardak ve onu fantastik bir

biçimde sanp sarmalayan çınar köklü mor salkım ve altındaki havuz o zaman duruyordu. Bahçeye yeni ek binalar yapılmıştı. Benim gül bahçesinde sabahladığım günler ve annemin kopardığı gülleri koklayışı gözümün önünden geçti. Annem gülü burnuna dayar elini çeker, ama öylesine içine çekerdi ki gül düşmezdi. Ya da avucuyla ezercesine burnuna dayar öyle koklardı. Babasının gül bahçeleriyle yaşadığı travmatik ilişki, onun güllerle normal bir ilişki kurmasını engelliyor ve onlara karşı adeta vahşileştiriyordu.

Yakacık'la ilişkim Heybeliada'ya taşındığımda uzaktan uzağa baktığım ve içime attığım anılara dönüşmek üzereyken, Erdal ağabeyimin oraya taşınma kararı aldığını duydum. Çok geçmeden Ayazma'nın altında, küçük bir zeytin korusunun yanında havuzlu bir villaya taşındı. Çok sevinmeme rağmen bir türlü ilk ziyareti yapamıyordum. Sanki Yakacık'a dair anılar beni tutuyor ve bu ikinci etap Yakacık ilişkisini anlamsızlaştınyordu. Sanıyorum son uğradığımda gül bahçelerinin yok edilmesi annemden bana kalan Dilo dedemin gül bahçelerinin satılması travmasıyla birleşince Yakacık'a karşı içimde birçok şeyi öldürmüştü. Erdalların evine Kartal yolundan gidiliyor, yurdun az aşağısındaki sapaktan sağa dönülüyordu. Her taraf binalarla, büyük alışveriş merkezleriyle, yeni yeni fabrikalarla dolmuştu. Arada tek tük zeytin ya da incir ağaçlan göze çarpıyordu. Bu yapı cehennemi bir noktadan sonra azalıyor ve Ayazma'nın tam altında villalar başlıyordu. Üstte ise yedi cüceler ve pamuk prensesin heykellerinin olduğu eski villalar hala duruyordu. Yüzüm Aydos Dağı'na dönük yürürken sağda kalan küçük zeytin korusunu görününce eski Yakacık'a geldiğim hissine ancak kapılıyordum. Ama balkona çıkıp aşağıya baktığımda yepyeni ve çirkin bir görüntü beni bekliyordu. Görüş alanımı, aşağıdaki beton binalardan çekip bakışlanmı yine envai renk güllerin süslediği, yemyeşil çimlerin uzandığı havuzlu bahçeyle sınırlayıp, yüzüm zeytin ağaçlarına dönük oturur, bulduğum bu açıyla kafamdaki eski Yakacık'ımla buluşmaya çalışırdım.

Bizim ailenin Yakacık'la kurduğu bu ikinci etap ilişkide Yakacık artık birçok sosyal ve kamusal yapının merkezi haline gelmişti. Erdalların evinin hemen altında meşhur Ortadoğu Koleji vardı. Beş on kilometre ilerde yeni yapılan Kartal Cezaevi bulunuyordu. Aynur yengemin öğretmenlik yaptığı Ortadoğu Koleji oldukça büyük bir beton yapıdan ve bir çok sosyal ve sportif kompleksten oluşuyordu. Tenis, yüzme ve başka spor alanları vardı. Erdal ve yeğenim Banu oraya tenis oynamaya ve yüzmeye giderlerdi. Ama tenisi sevmeme rağmen onlara katılmak hiç içimden gelmemişti. Benim için bütün o yapılar bana ait Yakacık'ı yutan canavarlar gibiydi. Sadece Banu'nun mezuniyet törenini çekmek amacıyla bir kez gittim. Yine, Banu bir aralar binicilik

kurslarına gidiyordu. Sonradan bu gittiği yerin Yakacık'taki eski çiftliklerden birinden bozma küçük bir hipodrom olduğunu öğrendim.

Yakacık, benim Yakacık'ımı yutan modern bir yaşam tarzına paldır küldür dalmış yeni moda yerler ve merkezlerini oluşturmuştu. Aydos ormanlarında yapılan piknik ve mesire alanları, hipodromu, yaşlılar yurdu, kolejler ve spor alanlarıyla yeni hayata uyum sağlamıştı. Orada yaşayan gençler çocuklar bizim yuvarlandığımız çayırlara ayak basmadan, çiftlikleri pavyonları keşfetmeden, hatta belki Ayazma'ya çıkıp bir çay bile içmeden kapitalist tüketimin onlara sunduğu modern seçenekleri tüketerek büyüyorlardı.

Bir ara reklam ve tanıtım filmi çekmek için bir kez daha yolum Yakacık'a düştü. Yakacık'a tepeden bakan Darüşaffaka Yakacık Yaşlılar Yurdu'nun devasa binası Yakacık'ın silüetini bozduğu gibi oradan görünen Yakacık da bana çok uzaktı artık... Yakacık'a girişte, sol tarafında koca bir alana kurulan bu sosyal tesis dışardan lüks bir oteli andınyor içeri girer girmezse insana; "Burası kesinlikle bir lüks otel" dedirtiyordu. Bütün mobilyalan İtalya'dan getirilmiş, içinde süit dairlerin bulunduğu İstanbul'un zengin yaşlılarının bakımının yapıldığı bir tesisti. Altındaki tedavi havuzlan ve kompleksleri o zaman çok az hastanede bulunuyordu. Rahmetli Gazenfer Özcan ve eşinin oynadığı bir tanıtım ve reklam filmini yönetmek için yolum tekrar Yakacık'a düşmüştü. Çekimler üç gün sürdü. Ön hazırlıklarla birlikte bir hafta... Yine kış, yine kar vardı. Ama nereden bakarsam bakayım karın Yakacık'a kattığı o uçsuz bucaksız, gizemli Yakacık'ımı, bana ait olanları bir türlü göremiyordum. Bakışlarım önce Çınaraltı Meydanı'nın o korkunç değişmiş yüzüyle karşılaşıyor, orantısız ve insafsızca yığılmış beton yığınları karşısındaysa dağılıyordu. O asude Çınaraltı gitmiş yerine kazulet bir yapı gelmişti. Çay bahçesi cam ve ucuz demir profillerle kapatılmış bu da meydanı iyiden iyiye kasvetli yapmıştı. Her tarafı üzerinden kazanılan rantın motifleriyle dolu olan bu korkunç yapının etrafında annemin, benim, kısacası ailemin Yakacık'ını bulabilmek için ümitsiz bir biçimde dönenip durdum. Sonra da kapitalizmin vahşi yüzünün bilincinde olmanın getirdiği bir sağduyuyla bu anılan biçak gibi kesip kafamdan atarak işin içinden çıkmaya çalıştım.

Ama bu karanma rağmen; nerde bir gül bahçesiyle karşılaşırsam karşılaşayım annemin Dersim'deki ve Yakacık'taki gül bahçelerini, Dilo dedemin, annemin ve onlar üzerinden benim güllerle kurduğum ilişkiyi animsamadan edemiyorsam her "Yakacık" sözcüğünü duyduğumda da o büyü ve mutluluk dolu Yakacık'ımı hatırlamaktan kendimi alamıyorum!

Handan Öztürk, Temmuz 2010

İstanbul Kadın Öyküleri Kitabındaki Öyküm

Kilyos'ta Mayomu Poseydon'a, Boğazda Bulicinimi Bosforos'a, Adalar'da Yüreğimi Eros'a Kaptırdım.

Oysa bu kente geldiğimde Grönlandlı bir balina avcısı gibi giyiniktim.

Sömürge ruhunu hala yitirmediğinden olsa gerek ikinci dünyaya dair film mekânlarını anımsatan istasyonda bardaktan boşanırcasına yağan yağmurun beni uğurlamasıyla ilgili değildi üşümem. "En büyük asker bizim asker" coşkusuyla yaka paça trene atılan toy delikanlının hazır ol duruşuyla derinlere gömdüğü duygularının üstünde süzülen yağmur damlalarının içimde yarattığı ürpertiyle ilgili hiç değildi. Zaten gördüğüm anda yitirdiğim delikanlıyla aynı istasyonda aynı yağmurla ıslanmak bir yana, bilinmezler yoluculuğuna aynı anda çıkmanın yaratacağı bağın farkında bile değildim o an. Genç kızlığa geçiş sorularımın, babamın birden bire aldığı göç karanyla bilinmez bir mekâna tahvil olmasının yarattığı korkuların katlanarak artışının üşümesiydi bu. Kozasından çıkan yeni yetme bir taşralının çocukluğunu ve onu oluşturan mekânı terk etmeyi derin bir acıya dönüştürmesindeki tutuculuğun suçlusu yalnızca Tanrı olabilir mi? Yaşamımın geçmişe ve geleceğe ilişkin sorularını kazıdıkça ortaya çıkan hatıralanmla şizofreni krizlerimde patlayan bilinç altım hâlâ gidip aynı cadı kazanlarında kaynıyor.

Yolculuk boyunca gördüğüm her delikanlıya sinyal veriyor bedenim. Üstelik gönderdiğim sinyalleri bilinmez bir yolculuğun sonunda bilinmez bir adrese giden delikanlıya ulaştınlacağından çok emin! Oysa annemin gözünde karanlık kutuculuklan henüz açılmamış küçük bir kızım. Aynı zamanda, onun köklü aristokrasinin küçük temsilcisi olarak tabii ki daha konuşmaya başlar başlamaz tepkiselliğini yitirmeyi başarmış bir abideyi gurur! Yağmurdan sınılsıklam olmuş bir yüzle kendisini uğurlayan arkadaşlan karşısında, arketiplerindeki savaşçılıkla buluşmak için çırpınan çırpındıkça masumiyetini katlayan yakışıklı yüzü, karşıma çıkan bütün oğlan çocuklarında bir serkeş gibi ararken hala eli elimde annemin. Onunkiler zengin olduğu için güçlü, benimkilerse arzulu olduğu için suçlu.

Yeniyetmelikten genç kızlığa geçişi bilinmez bir mekâna bırakma yerine, bu uzun yolculuğa sığdırma paniğinin yarattığı üşüme annemle el eleyken başlıyor. Tren İstanbul'a yaklaştıkça artıyor. Kısa bir sürede ölümcül bir biçime bürünen üşümelerim karşısında annemin lohusa korkulan diriliyor ilkten, sonra bebekliğimdeki sevecenliğiyle buluşuyor. Ben üşüdükçe o ruhuma inmeye çalışıyor. Miman olduğundan habersiz, ruhumdaki zayıf basamaklardan kayma korkusuna rağmen beni üst üste giydirmeye çalışıyor.

Benim tren yolculuğuna sığdırmaya çalıştığım büyüme paniği, onun büyük kentlere dair bilinen tüm korkulu öyküleri bana öğretme telaşının gölgesinde kalıyor. Üstelik bu kadim şehir o zamanlar kolerayla savaştığından bu öykülerin hepsi gidip kap kara dumanlarla, kaynayan kireçli kolera fonuna oturuyor. Daha annemin öyküleri bitmeden tren Haydarpaşa Gan'ndan direkt boğaza dalıyor. Denizle neredeyse sınır oluşturan sol baştaki perona girdiği için aslında bana öyle geliyor. Trenin penceresinden başımı uzatıp dışanı bakar bakmaz karşımda duran bu masal şehre, annemin anlattığı öykülerle birlikte asla sığamayacağımı şıp diye anlıyorum.

Roma, Bizans, Cenova, Fransız, Alman ve Osmanlı üsluplarının birbirini edepsizce kışkırttığı yapılardaki göz alıcılık, korkularımı ve ürkek arayışımı çelmeyi başaramıyor. Birden bire karşıma çıkan bu görsel şokun bendeki etkisinin sınırlı olmasında tabii ki o an yaşadığım iç depremlerimle ilgili. Gerçek bir depremin ardından yollara düşmüş biri olarak, çeşitli anlamlar yüklediğimiz yapıların bir anda toz toprak yığını haline gelerek anlamsızlaşmasını da meseleye eklersem yapısal mekânlarla aramda gideremediğim soğukluğu bir nebze açıklayabilirim belki? Kırklı yıllarımda içimde iyiden iyeye yer eden nihilizmin yapısal boyuta ulaşmasını da!

Oysa daha bu yapıların hiç birini görmeden babamın zengin kitaplığındaki ve şehir halk kütüphanesindeki bütün kitaplan devirerek Ayasofya, Sultanahmet Camii, Topkapı Sarayı, Saray Burnu, Galata Kulesi, Kız Kulesi, Yedikule Zindanları'na dair bütün incelikleri ve zalimlikleri okuyup yutmuştum. Bu aceleci hatmim bilincimin karanlık bir köşesinde kayboluyor. Peşine düşmüyorum.

Sahip olduklarını, sömürgecilik küfünün koktuğu ıslak istasyonda bırakmış, aradığım kuzguni yüzünse ulaştığım garda birden bire çoğullaşarak anlamını yitirmiş olmasıyla artık bu kadim kentte şeytan kadar yalnızım. Beni bir anda sarmalayan yersiz yurtsuzluk duygusunun ömür boyu süreceğini sezinleyince yine titremeye başlıyorum. Annem bizi bekleyen yeni evimizden söz ederek beni

ısıtmaya çalışıyor. "Tabii ki konak değil, tabi ki bahçesi yok ama apartman olduğu için modern" diyor. İlk kez o an modernliğe soru işareti koyuyorum.

Daha fazla üşüyorum.

Annem trenden inerayak yeni bir hikayeyle daha sarmalıyor beni. Bu defaki de ırz düşmanları üzerine...

Yabancısı olduğum toy bir arzuyla alev alev yanan bedenime rağmen donuyorum. Sanki birden bire gökten içine düştüğüm bu koca şehirde herkesin gözü önünde donarak öleceğim. Gözlerim, yolculuğumuzun ilk istasyonunda savaşçı ruhunun parçalamaya çalıştığı masumiyetiyle beni baştan çıkartan delikanlıyı anıyor. Bir an aynı anda ganın her yerinde onu görür gibi oluyorum. Arka arkaya yol alan vagonlardan, sessiz bir anlaşmayla ergenlik törenini alelacele birlikte kutsadığımız yüzlerce genç teslim olmaya hazırlandıkları karargahlarını anıyor. Delikanlının bu çoğul halleri, dirilmiş bedenimi ve usul usul boy atan şehvetimi iyiden iyiye şaşkınlaştınyor.

Asya'yı Avrupa'ya bağlayan geminin güvertesinde ailece büyülenmiş bir halde ve heyecanla ayaklanmış olarak hepimize olağanüstü gelen kıtalararası geçişi izliyoruz ve bu yolculuğu gerçekleştirmenin coşkusuyla birbirimize gülümsüyoruz. Bütün o kaotik yolculuk boyunca beni tek gülümseten an olduğu içindir ki, ne zaman bu duyguyu küçümseyen yada dalga geçen bir yazı okusam yazarına hemen küserim. Dönüp o anı hatırladığımdaysa, benim için yalnızca kıtalar arası bir geçiş olmakla kalmayıp Doğu ile Batı kültürü, çocukluğumla gençliğimin, geçmişle gelecek arasında bir geçişi ifade eden o kınlgan anda annemin elini birakmadığım için kendime de biraz kızanım. Bu kararlılık ve gücü gösteremeyişimi, zayıflığımın bilançosunu her çıkartışımda da kendime karşı acımasızca kullanırım.

Depremle birlikte toz toprak arasında yitip giden çocukluk mekânlarımın gizemini ne Bizans ne de Osmanlı saraylan görkemlerinin geri getirmeyeceğini anlayınca kendimi sokaklara atıyorum. Rüzgarın bile yönünü yitirdiği dar, loş, birbiri içinde kaybolmuş Ortaçağ ve Yakınçağ sokaklarında bilmediklerimi anyorum. Annemin elini de anti militarist, anti faşist ve anti emperyalist sloganlar atarak katıldığım mitinglerde bıraktım. Ağırlıklı onun payına düşen kalp kınıklığını çok yabancısı olduğu bir alana saklamış olmam her hatırlayışımsa beni mutlu eder. Anti militarist ve faşist sloganlarla yatışan öfkemle alttan alta yer değiştiren coşkulu bir romantizmse beni taşranın o küçük istasyonundaki yağmurdan

sınılsıklam olmuş asker acemisinin hayaliyle buluşturduğunu belirtmeme bilmem gerek var mı? Buna rağmen boşta kalan elimi coşkuyla yanımda yürüyen başka delikanlılara uzattım.

Kimse hayalindeki kişiyi bulamaz! Bu kuralsa eğer, kader karşısında hiçbir aynıcalığım yok! Kuzguni saçlarından yağmur damlayan acemiyi, Üniversitede aşık olduğum delikanlının altın sarısı saçlan ve yeşil gözleri yavaş yavaş fululaştırdıkça üşümem azalıyor. Kronik üşümemi hissetmiş gibi eski vosvosuyla beni Moda ve Salacak kıyısına götürdüğünde kendi elleriyle hazırladığı bir termos sıcak çay değildi sadece içimi ısıtan! Arabasında dinlediğimiz Bach'ın kantatları, taşralı küçük kızın yüreğinde kaynayan cadı kazanına ulaşmayı başardıkça sokulganlığım artmasından, Haydarpaşa Garı'nda yıllar önce darmadağınık bıraktığım şehvetim usul usul toplanmasındandı bu biraz...

İncecik giyinmeye başlıyorum. Üşümelerim anneme, öyküler anlatma sırasıysa bana geçmişti. Öğrendiğim hiçbir yeni öykü onu ısıtmayı başaramıyor, sanki o uzun yolculukta onunkilerin beni isitamamasının öcünü alıyor. Özgürlük, kadın hakları, eşitlik, emperyalizm, faşizm, yoksulluk, hayvan haklan, çocuk hakları, dünyanın vicdanı olmak gibi girizgahlar, daha baştan kulaklarını tıkamaya yetiyor.

Bu nedenle güzel bir yaz günü Kilyos'ta denizde ilk sevişmeyi yaşarken Poseydon mayomu çaldığında bunu ondan sıkı sıkı sakladım. Ancak annemin büyük şehre dair korku dolu öyküleri sevgilimin ağzından nüksetmeye başlamakta gecikmiyor. Üstelik annemin naif anlatımına karşılık argosu ve maçoluğu bol bir jargon sosuyla daha ağır bir biçimde önüme sürülüyor. Daha sokaklarıyla, kıyılarıyla yavaş yavaş barışmaya başlamişken bu kadim şehirle arama yine biri giriyor. Aynı şehirde ikinci kez korkuya sürgün edilmenin bedelini sessiz sedasız yüreğime bırakıyorum. Bana özgürlük, eşitlik üzerine öğrettiği bütün sloganları ona geri verip paramparça yüreğimi yanıma alarak aynıldığımda, yoğun bir özgürlük duygusuyla kuşatıldığımı dün gibi hatırlarım. Bunda sloganların içeriğini kendime saklama uyanıklığının da payı olabilir!

Bu şehrin birbiri içinde kaybolan dar ve loş sokaklarından söz etmiştim. Bu sokaklarda kaybolmanın, bilinmezin peşine takılmanın tadını bir kez aldıktan sonra bu tadı unutmanın hiç de kolay olmadığını söylemenin yeriyse şimdi geldi sanırım. Yapılarla ve yapıya dayalı her türlü albeniyle kurduğum nihilist ilişkinin beni isyankâr yapmasının önemli iki nedenini de açıklamıştım. Bundan ötürü olsa gerek duygularımın beden üzerinden maksimum sunum mekânları

olarak karada bir kanış yer bulamıyormuşum gibi denizi seçtim. Özgürlüğün yalnızca sloganlarını değil içeriğini de paylaştığım yeni sevgilimle yalıların kuytu iskelelerinde, boğaz köprüsünün gölgesinin okşadığı yumuşak dalgalarda tüm kenti karşıma alarak bedenimi kutsadım. Boğaz'da küçük bir sandalda Bosforos'un şakacı bir dalgasına bulicinimi kaptırdığımda, İstanbul'u İstanbul yapan en önemli özelliği olan muhteşem doğasıyla güçlü bir kan bağı kurduğumu fark ettim. Onunla barışmanın yarattığı mutluluk sarhoşluğuyla kendimi azgın bir kış lodosunun ertesi günü Ada'da buldum. Ben, annemin ve İstanbul'un bildik öykülerinden bağımsızlaşıp sıradışılaştıkça sevgilimin bağımlılıkları giderek katlanıyordu. Örneğin; Ada'ya gelmekten Avusturalya kıtasına gitmeyi anladığı için Cihangir, Beyoğlu, Etiler arasına sıkışmış hayat biçimini sonsuza kadar elinden alacağımı sanıyordu. Bana da, dem vurduğu özgürlüğünün bağımlılık alanıyla sınırlı kaldığını öğrenmek kalıyordu.

Aşıktım ve çırılçıplaktım.

Bir Eskimo'yu aratmayacak kadar kalın giysilerle geldiğim bu şehirde Afrika cangıllarında yaşayan yerliler kadar çıplak kalmıştım. Saydamlaşan derimin altında iskeletime tutunan yüreğim apaçık görülüyordu. İşte Eros kalbimi bu apaçık anda kaptı. Kalbimi kaptınr kaptırmaz, bir daha eski haliyle bana teslim edilmeyeceğini biliyordum. Ben de, Eros'un romantik gibi görünen sinsi oklarının onu nasıl delik deşik ettiğini daha sonra bütün genç kızların kulağına fısıldadım. Metropolün kaosundan kaçıp evrenin varoluş döngüsüyle bütünleşen yalınlıkla buluşmanın bedelini böylece Eros'a ödemiş oldum.

Yine kendime ve dünyaya dair arka arkaya sorduğum sorulanmın gidip ulaştığı cadı kazanımın önünde oturup düşündüğüm bir gün ani bir kararla Ada'nın en tepesine çıktım. Oradan karşımda bir hayal gibi duran İstanbul'a kuşbakışı uzun uzun baktım. Giyinmenin, örtünmenin her türlü halleri üzerinde derin derin düşündüm. Kapanmanın ya da açılmanın birçok masalın kesiştiği böyle bir mekânda ancak önemli bir mesele haline gelebileceğini düşünmeye başladım. Daha da önemlisi masalı anlatma biçiminin, anlatı malzemesinin taşıdığı zenginliği daha da artırmaya ya da azaltmaya, olayın içini doldurup boşaltmaya muktedir olduğunu anladım.